

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

SOBOTA, 9. MAJA 1959
Štev. 18., leto XVIII.

LIST IZDAJA REPUBLIŠKI SVET
ZVEZE SINDIKATOV JUGOSLAVIJE
GLAVNI IN ODGOVORNI UREDNIK
IVO TAVČAR

LIST IZHAJA V UREDNIŠKI POVEZAVI Z "RADOM" — NASLOV UREDNIŠTVA IN UPRAVE: LJUBLJANA, KOPITARJEVA 2, POST. PRED. 284 — RACUN PRI MESTNI HRANILNICI V LJUBLJANI ŠTEV. 600-11-606-1-3-221 — POSAMEZNA ŠTEVILKA STANE 20 DINARJEV — NAROČNINA JE: CETRTLETNA 250, POLETTNA 500 IN LETNA 1000 DINARJEV — LIST TISKA ČZP "LJUDSKA PRAVICA" — POŠTNA PLAGANA V GOTOVINI

List ustanovljen
20. novembra 1942

DOSEŽKI IN PERSPEKTIVE

PLENUM ZVEZNEGA ODBORA SZDL JUGOSLAVIJE

Proizvodnja nekaterih kmetijskih pridelkov je že blizu ravni, ki je planirana po perspektivnem načrtu za 1961. leto

Pod predsedstvom tovariša Tita, predsednika Zveznega odbora SZDL Jugoslavije, je bil 5. in 6. maja v Beogradu plenum Zveznega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije, na katerem so razpravljali o problemih socialistične politike na vasi.

Osnova za razpravo je bil referat generalnega sekretarja Zveznega odbora SZDLJ tovariša Edvarda Kardelja »Problemi socialistične politike na vasi«, ki so ga udeleženci dobili že prej, tovariš Kardelj pa je imel uvodno besedo.

Razen članov Zveznega odbora so plenumu prisostvovali predsedniki okrajnih odborov SZDLJ, več političnih delavcev in funkcionarji, ki delajo na področju kmetijstva in gospodarstva.

V želji, da bi bralce seznanili z dosežki v kmetijstvu, z možnostmi za njegov nadaljnji razvoj in z dvigom splošnega družbenega standarda, objavljamo v skrajšani obliki nekaj odstavkov iz

referata in razprave ter glavne statistične podatke, ki jasno pričajo o napredku kmetijske proizvodnje v minulih letih.

Bogato dokumentiran referat tovariša Kardelja — obsega nad 300 strani — in izčrpna razprava na plenumu sta pokazala, da je prišlo v našem kmetijstvu do bistvenih sprememb.

Ceprav ne moremo govoriti o popolni preobrazbi naše vasi, lahko rečemo, da smo toliko napredovali, da so perspektive za prihodnje leto zelo dobre.

Vas je krenila naprej, od zastale proizvodnje k večji produktivnosti, to pa pomeni k višji življenjski ravni delovnih ljudi mesta in vasi.

Donosi posameznih kultur so v minulih letih povprečno preslegli predvojno raven, najvažnejše pa je, da je skupna kmetijska proizvodnja začela ne le dosegati prejšnjo stopnjo, marveč jo tudi presega.

Z večjimi vlogami družbenih sredstev v kmetijstvo je prišlo tudi do večje kmetijske proizvodnje. Delež investicij v kmetijstvo se je v skupnih investicijah povečal od štirih odstotkov v letu 1952 na približno 18 odstotkov v 1958. Perspektivni razvoj kmetijstva zahteva, da ta tempo vlaganja sredstev ohranimo in ga še povečamo.

Pomemben činitelj pri večanju kmetijske proizvodnje je bila tudi upostavitve pravnih ekonomskih odnosov, ki omogočajo kmetijski organizaciji, da zainteresira vsakega delavca za večjo storilnost. Razen tega so postala kmetijska posestva in zadruge kot osnovne proizvodne enote v socialističnem kmetijstvu samostojni ekonomski činitelji, ki lahko kot celota in kot odraz individualnega interesa vsakega posameznega člana kolektiva najbolje zadostijo interesom skupnosti in posameznika.

Zaradi dobre organizacije upravne službe in uspešnega dela strokovnih servisov, ki služijo kmetijstvu, ter zaradi moderne tehnologije proizvodnega procesa in vrste drugih činiteljev smo v minulih dveh letih dosegli v kmetijstvu viden napredek. Če vzamemo za povprečno letno kmetijsko proizvodnjo v obdobju 1950 do 1956 indeks 100, potem znaša v 1955. letu 120, v 1956. letu 100, v 1957. letu 145 in v 1958. letu 126. Očitno je, da smo dosegli večjo kmetijsko proizvodnjo v glavnem v socialističnem sektorju (na kmetijskih posestvih in v zadrugah). Tako je na primer dal socialistični sektor v letu 1958 na 15 odstotkih površin, zasejanih s pšenico, 25 odstotkov skupne proizvodnje, oziroma 76 odstotkov tržnih presežkov pšenice v tem letu, medtem ko je dal pri 13 odstotkih površin, posejanih s koro, 31 odstotkov skupne proizvodnje, kar je okoli 80 odstotkov tržnih presežkov koroze.

Jasno je, da smo navzlic doseženim rezultatom v kmetijstvu šele zdaj na začetku novega razvoja naše vasi, pred spremembo odnosov v kmetijski proizvodnji ter sploh gospodarskih in socialističnih odnosov na vasi.

Naraščanje kmetijske proizvodnje v minulih letih je povezano s krepitvijo in popolnim

uvečavljanjem kmetijskih posestev, ki stopajo v prihodnje obdobje kot eden izmed odločilnih činiteljev za preobrazbo vasi, z drugega milijoni gospodinjstev, ki sodelujejo v proizvodnji, pa so jamstvo, da bodo uspehi še mnogo večji.

Dejstvo na primer, da se je proizvodnja sladkorne pese in tobaka v razdobju 1947—1956 dvakratno povečala v primerjavi s proizvodnjo 1930—1939, proizvodnja sončnic pa je enajstkrat večja, medtem ko se je proizvodnja bombaža povečala štirikratno, priča, da se je v našem kmetijstvu obrnilo na bolje, da postaja sposobno, da bo zavzelo svoje mesto v gospodarstvu dežele ter občutno prispevalo k dvigu splošne življenjske ravni.

Večja kmetijska proizvodnja in krepitev socialističnega sektorja bosta nujno pripeljali do tega, da bo postalo kmetijstvo osnova živilske, tekstilne, usnjarske in kemične industrije.

PROIZVODNJA V KMETIJSTVU SE ZADNJA LETA BLIŽA RAVNI, PLANIRANI ZA 1961

Na plenumu so razpravljali tudi o velikih neizkoriščenih rezervah v kmetijstvu in poudarili, da jih je mogoče učinkovito aktivirati. Leto 1957 je pokazalo, da smo prekosili celo najbolj optimistične napovedi o proizvodnji.

(Nadaljevanje na 3. strani)

Čas trka na vrata

Takšna trditev oziroma ugotovitev se porodi človeku, ko vprašuje na sindikalnih svetih, koliko tarifnih pravilnikov so jim že predložile gospodarske organizacije v soglasje; porodi se mu, kaj prehira sporočila o tem od tajništva za delo iz različnih krajev naše republike.

Iz teh pomenkov in prebiranja poročil je moč sklepati o dveh, treh slabostih, o katerih smo na straneh našega lista sicer že spregovorili, ki pa jih je vendarle še mogoče zaslediti.

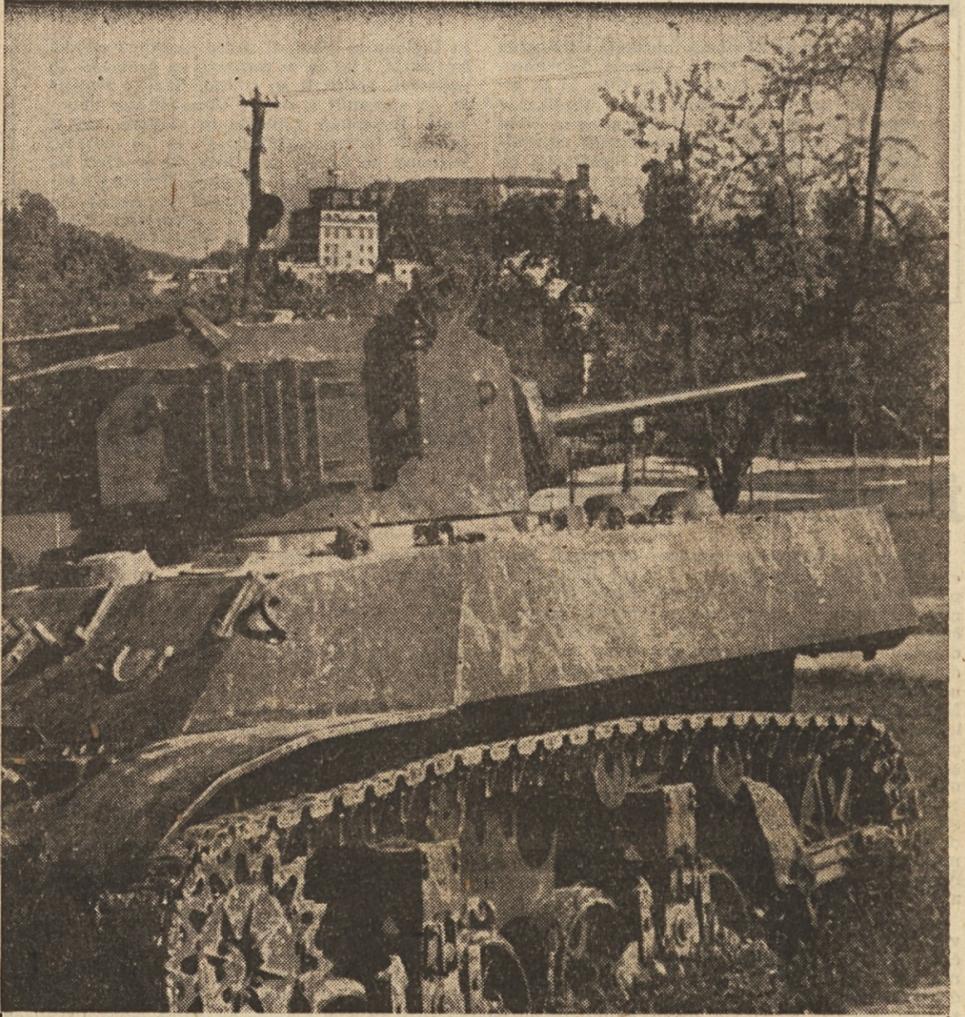
Do 31. maja bi morale gospodarske organizacije predložiti tarifne pravilnike v soglasje sindikalnim svetom, oziroma pristojnim sindikalnim organom in pristojnim organom občinskega ljudskega odbora, če bi hotele izplačati prejemke po novem pravilniku za nazaj, oziroma od 1. januarja do dneva uveljavitve. Toda videti je, da marsikje raztezajo čas kot godec meh. Za prenekateri delovni kolektiv bo čas prekratek. Marsikdo bo rok zamudil in potlej...? Da, o tem potlej, sedaj nobeden ne razmišlja, sicer bi delali hitreje.

Iz razgovorov in poročil je moč izbrati le ugotovitve.

● Občinski sindikalni svet Ljubljana-Center mora izreči soglasje k 274 pravilnikom. Ta teden sta le dve gospodarski organizaciji predložili tarifni pravilnik v obravnavo. Okrajni sindikalni svet Ljubljana je sklenil, da bo izrekel soglasje k 75 tarifnim pravilnikom. Doselej je izrekel soglasje k trem in prvi dne v tem tednu mu je predložilo v obravnavo svoj tarifni pravilnik sedem gospodarskih organizacij. V celjskem okraju so izrekli pristojni organi soglasje k tarifnim pravilnikom osmih gospodarskih organizacij, o 21 pa razpravljajo. V mariborskem okraju so v vseh občinah dobili na vlogi gled šele 7 tarifnih pravilnikov. V Kranju še ni bil predložen v obravnavo noben tarifni pravilnik. Prav tako še niso gospodarske organizacije predložile v obravnavo tarifnih pravilnikov v občini Slovenj Gradec, Radlje ob Dravi, Maribor-Tabor, Ormož, Dravograd, v Kopru itd.

To je ena izmed velikih pomanjkljivosti. Kakorkoli so rečimo na okrajnem sindikalnem svetu Ljubljana zadovoljni s sestavljanjem tarifnih pravilnikov v gospodarskih organizacijah, katerim mislijo izreči soglasje, so vendarle nezadovoljni s takšno zamudo. Čas nas bo stiskal, pravijo, kajti zadnje dni se bo delo nagrmadilo, tako da naše štiri podkomisije ne bodo zmogle vsega pretehtati tako, kot bi morale.

(Nadaljevanje na 4. strani)

PRED MUZEJEM NOB: TU SE JE USTAVIL TA JEKLENI VELIKAN KOT SPOMENIK IN SPOMIN NA OSVOBODILNI BOJ IN NA ZMAGO REVOLUCIJE PRED 14 LETI

DVAKRAT PRETEHTAJ ENKRAT ODLOČI!

Trošenje denarja brez vpliva državljanov in brez ocen, kaj je bolj in kaj manj potrebno

V dneh od 6. do 9. maja je bila v Opatiji letna skupščina Stalne konference mest Jugoslavije. Razen 507 delegatov iz 181 mest je prisostvovalo tudi 150 predstavnikov družbenih organizacij, zbornice in združenj.

Kot je bila že praksa vse doslej, so delegati tudi tokrat razen o izrazito organizacijskih stvareh razpravljali o najbolj perečih vprašanjih komunalnega sistema. Na dnevnem redu letošnje skupščine je bila obravnava celotne problematike finančnega poslovanja komun. Osnove so bile razložene razen v uvodnem še v naslednjih referatih.

Proračuni občin in okrajev; skladi za kreditiranje stanovanjske graditve; krajevni družbeni investicijski skladi; vpliv ljudskih odborov na usmerjanje določenega dela sredstev gospodarskih in drugih organizacij ter mesto in vloga komunalnih bank v finančnem poslovanju komun.

Dve stvari sta značilni za letošnjo skupščino Stalne konference mest, in sicer:

● To je bil delovni sestanek v širšem pomenu besede (čeprav je bil v letoviškem kraju). Udeleženci so z izmenjavo mnenj, pripombami, predlogi, poskušali najti najustreznejše rešitve. Prizadevali so si najti takšne oblike finansiranja in takšno finančno poslovanje komun, ki naj pospeši razvoj proizvodnih sil v komunih in nadaljnjo rast družbenega standarda.

● Razpravo je prevečala ustvarjalna kritičnost, tudi kritičnost do lastnih napak.

To zadnje je bilo moč razbrati iz posameznih referatov, kot tudi iz razprave o trošenju lastnih sredstev. Omenjeno trditev naj podkrepiti tale primer:

Pri razpravi, ali naj grade za Stalno konferenco mest lastne prostore, so bila mnenja tako deljena, da je bilo sklepanje o tem preloženo na zadnji dan skupščine. Prava reč, bo dejal kdo, ali je stvar sklenjena tri dni prej ali

pozneje. Ne, ne gre za dneve, temveč za načelo.

V razpravi o tem je bilo rečeno tole:

— Sredstev imamo malo, vprašajmo se, od kod bomo dobili manjkajoč denar — iz komun (udeležba vseh članov Stalne konference mest)?

— Ali ni moč najti drug. rešitev, recimo ob bližnji preselitvi ramih zveznih ustanov?

— Ali je sploh potrebno graditi tako veliko zgradbo?

Ne pismena, ki so jo delegati sprejeli na skupščini, in ne ustna obrazložitev nista zadovoljili večine delegatov. Predlog je bil za večino premalo tehtno utemeljen, zato je bilo naročeno predsedstvu, da stvari znova prouči in predloži skupščini prepričljivejše dokaze. In zato je bilo tudi sklepanje o bodočem proračunu preloženo na zadnji dan zasedanja.

Ob obilici izredno perečih vprašanj, o katerih je skupščina razpravljala, je tak dogodek navidezno nepomemben. Toda to je le videz. Zahteva, da mora biti tako važen predlog, kot je gradnja no-

vega poslopja res tehtno, vsestransko in prepričljivo utemeljen, kaže tudi v organizacijskem delu skupščine na njen delovni značaj.

Zal takšnih pretehtnih sklepov še vedno manjka v številnih ljudskih odborih — mimogrede rečeno tudi v številnih podjetjih. Bolje je preložiti sklepanje o proračunu ali zboru za nekaj dni ali tednov, kot pa glasovati o nečem, kar ni dobro utemeljeno, premišljeno in zavoljo česar nastane pozneje velika škoda, tratenje denarja itd. Referat »Proračuni občin in okrajev« pa je opozarjal med drugim prav na takšne nepremišljene sklepe. Rečeno je bilo: analize sicer kažejo, da so ljudski odbori v večini primerov smotno uporabljali razpoložljiva sredstva, toda ni malo tudi takšnih, ki so trtili denar.

Od 1952. do 1958. leta so v nekaterih krajih gradili drage in luksuzne šole in poslopja za administrativne ustanove. Medtem ko so stale učilnice ponekod le 2 milijona, so stale drugod 10 milijonov dinarjev. Številne nove upravne zgradbe ljudskih odborov so prevelike in preluksuzne. V času, ko komune nimajo dovolj denarja, ga porabijo veliko za rekonstrukcijo trgov, ki bi lahko bili takšni kot so, še leta in leta. Posamezni ljudski odbori kupujejo draga vozila, čeprav bi lahko svoje potrebe zadovoljila s cenejšimi. Porabijo veliko denarja za drago opremo v kabinetih, za nakup preprog, za opremljanje knjižnic z dragim pohištvom, zdravstvenih ustanov z nepotrebnimi instalacijami, šole z dragimi klopimi itd. Omejene možnosti skupnosti, da bi lahko povečala

proračune, hitro naraščanje pristojnosti in potreb komun terjajo, da vsakdo smotno uporablja svoja sredstva.

Toda trošenje denarja za takšne in podobne stvari zmanjšuje možnosti, da bi bilo več sredstev namenjenih za hitrejšo rast družbenega standarda, so stvari, ki bi koristile vsem državljanom.

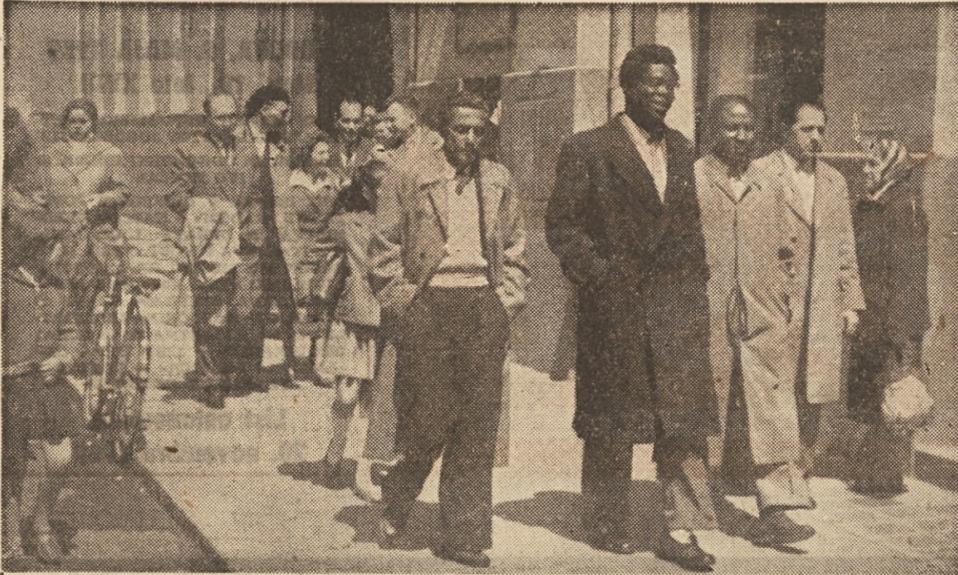
Vzroki? Glasovanje o nečem, kar ni prej pretehtano z vseh strani. Še premajhen vpliv državljanov na smotno trošenje sredstev v komunih.

In rešitev? Državljanji lahko na to vplivajo posredno ali neposredno. Posredno prek oseb, ki so jih izvolili v svoje predstavniške organe in neposredno prek zborov volivcev. In ob tem je treba reči, da je neposredni vpliv državljanov na porazdelitev proračunskih sredstev prešibak. Na zborih volivcev se po pravilu osnutek proračuna ne da na javno razpravo, če pa že pride, je govora le o številkah po poglavjih.

Aktivnejšo udeležbo volivcev in tehtno motrenje odbornikov ljudskih odborov, kaj je prav, kaj ne, kaj je nujno, kaj lahko še počaka ali kaj je lahko ceneje, bi okrepilo nadzor in zmanjšalo možnosti za neracionalno uporabo proračunskih sredstev.

Kot rečeno je ob obilici važnih vprašanj na tej skupščini prej omenjeni dogodek navidezno nepomemben. Toda, če se držimo načela, da je boljše stvar dvakrat pretehtati kot enkrat napak storiti, je bil vendarle vreden omembe, saj je poučen.

Peter Dornik

V tem tednu so Slovenijo obiskale sindikalne delegacije Cejlona, Gane, Gvineje, Libanona, Holandije, Alžira, Urugvaja in Čila, ki so sodelovale na IV. kongresu Zveze sindikatov Jugoslavije. Med svojim bivanjem so se člani delegacij pogovarjali s predstavniki republiškega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije za Slovenijo o nekaterih problemih delavskega in družbenega upravljanja. Člane delegacij Alžira, Urugvaja in Čila je sprejel tudi predsednik republiškega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije za Slovenijo. Člani delegacij Gane

in Cejlona so obiskali zavod za stanovanjsko izgradnjo, kjer so se zanimali za probleme te ustanove. Ogledali so si tudi Savsko naselje in se seznanili z načeli stanovanjske skupnosti. Delegaciji Liberije in Cejlona sta si ogledali tovarno »Litostroj« in se posebej zanimali za tarifni pravilnik, ki je visel na vidnem mestu. Člani delegacij Urugvaja, Alžira in Čila so tudi obiskali »Litostroj« in kranjsko tovarno »Iskra«. — Na sliki: Člani delegacij Gane, Cejlona in Holandije si ogledujejo naše glavno mesto.

Spremenjena vloga

Zapisek o delu sindikalne organizacije »Elektroprenos«

Precejšnje težave so nastale takrat, ko je sindikalna organizacija poslala delavskemu svetu Elektroprenos pismeno resolucijo glede podeljevanja nagrad. Pred mesec so namreč nameravali podeliti nagrade nekaterim članom kolektiva. Ker podjetje ni imelo izdelanega pravilnika za podeljevanje nagrad, so na delavskem svetu nagrade predlagali:

- sekretar podjetja za upravno osebje,
- predsednik delavskega sveta za vodilne uslužbence,
- direktor za obratovodje,
- na obratnih sestankih pa naj bi se dogovorili za nagrade posameznih delavcev v obratih.

Sindikalna organizacija je v resoluciji predlagala delavskemu svetu, naj bi določili le skupno vsoto nagrad, razdelili naj bi jih šele takrat, ko bi imeli izdelan pravilnik o podeljevanju nagrad in merila za tako nagrajevanje. O pravilniku naj bi pozneje razpravljali člani kolektiva. Šele potem naj bi delavski svet dokončno sklepal o podeljevanju nagrad.

Člani delavskega sveta so potem, ko so prečitali to resolucijo, predlagali sindikalnemu odboru, naj le-ta izdela pravilnik za podeljevanje nagrad. Pozneje so predlagali, naj bi imenovali komisijo petih članov izvršnega odbora

sindikalne podružnice, spet predlagali, naj bi jo razširili s člani delavskega sveta tako, da ne bi mogli člani sindikata preglasovati članov delavskega sveta itd.

(Toda po vsem tem bi se lahko vprašali, kakšen je delavski svet, ki se boji, da ga ne bi drugi člani preglasovali. Morda pa so v njem le popolnoma prevladali vplivi polproletarcev, da bi za vsako ceno uresničili te predloge, pa čeprav bi tako podeljevanje nagrad prej škodilo kot koristilo delovnemu kolektivu.)

Tu sicer ne bi še posebej razglabljali o slabostih podeljevanja nagrad kar povprek. O vlogi sindikata o tej gospodarski organizaciji pa kaže zapisati nekaj besed.

Že iz tega primera bi lahko razbrali, da so nekateri člani delavskega sveta in kolektivni sodili, da se sindikat ukvarja s problemi, ki ne sodijo v njegovo pristojnost, da sindikalna organizacija skuša zmanjšati osebne dohodeke zaposlenih delavcev (kljub temu, da so bila kolektivna znanja stališča glede nagrajevanja, saj so o njih v podjetju večkrat govorili tudi člani predsedstva Republiškega odbora sindikata kovinarjev). Taka zmotna gledanja so bila v kolektivni zaradi tega, ker so nekateri ljudje menili, da je sindikat v podjetju za to, da prireja izlete in da je edina skrb članov izvršnega odbora podružnice, da skrbijo za to, da so vsi delavci plačali sindikalno članarino. Tako, ko se je sindikalna organizacija lotila proučevanja dela delavskega sveta, ko je pričela opozarjati na napake posameznih članov, pa tudi vodilnih uslužbencev, so v podjetju predlagali, naj bi določene slabosti odpravila kar sama sindikalna organizacija.

(V kolektivih skušajo ob takih priložnostih dokazati sindikatu da nima nobene pravice grajati določenih slabosti, če jih ne more sam odpraviti. Zdi se, da v podjetju »Elektroprenos« niso bili na jasnem, kakšne so pristojnosti po-

sameznih organov. Sindikalna organizacija ne le lahko marveč tudi mora opozarjati na določene slabosti. Toda odpravljajo jih le lahko v vodstvu podjetja potem, ko delavski svet o tem razpravlja in sklepa.)

V tej gospodarski organizaciji so tako predlagali vse dotlej, dokler sindikatu ni uspelo dokazati, da tu ne gre za kakršnokoli nasprotovanje delavskemu svetu in upravi podjetja, marveč skuša organizacija pomagati kolektivni pri odpravljanju nekaterih slabosti. Naj navedemo nekaj primerov.

V podjetju so imeli do nedavnega le upravni kolegij, ki se je tudi včasih ukvarjal s strokovnimi problemi (v njem so bili direktor, sekretar, tehnični vodja in šef gospodarsko računovodskega sektorja). Nekateri »pogonske« probleme pa sta reševala kar sama tehnični vodja in direktor podjetja. Sindikalna organizacija je menila, da bi kazalo obravnava proizvodna vprašanja na širšem kolegiju, da bi bili tehniki in inženirji seznanjeni z vsemi bistvenimi problemi (šef pogona naj bi bil na primer seznanjen z investicijsko izgradnjo itd.). Po daljših razpravah so naposled v Elektroprenosu le imenovali strokovni kolegij, ki zdaj že sklepa o nekaterih tehnično gospodarskih problemih. Med drugim so že pripravili pravilnik za poslovanje stikalniške službe itd. Na strokovnem kolegiju naj bi pripravljali tudi gradivo za zasedanje delavskega sveta kadar bodo na njem sklepali o določenih strokovnih vprašanjih.

V Elektroprenosu imajo v obratih tudi nekatere obratne svete. Predsednik obratne sindikalne organizacije je hkrati predsednik obratnega sveta. Vloga in namen teh svetov ni bila nikdar pojasnjena. Težko bi rekli, da so bili to samoupravni organi v obratih. Nekaj časa so v Elektroprenosu celo težili k temu, naj bi se ti sveti ukvarjali zgolj s strokovnimi problemi. Prav gotovo pa je, da so se s tem, ko so imenovali predsednike obratnih podružnic za predsednike obratnih svetov dušili pobude obratnih sindikalnih organizacij.

V teh dneh se na pobudo sindikalne organizacije pripravljajo na volitve obratnih delavskih svetov. Tudi bodo izvolili nov osrednji delavski svet. Novi obratni delavski sveti bodo imeli sprva le posvetovalni značaj, šele kasneje naj bi jim dali ekonomsko osnovo za gospodarjenje.

Lahko bi končno dejali, da je sindikalna organizacija uspela, da so v kolektivno uresničili precej njenih predlogov. Zdi se, da so v kolektivno pred nedavnim le spoznali, da sindikat utira tako pot, ki kolektivno koristi. Zavoljo tega so se na skupnem sestanku sindikalne organizacije, Zveze komunistov in uprave podjetja tudi dogovorili, da bodo odslej bolj sodelovali med seboj. Zlasti bodo težili k temu, da bodo v delavski svet izvolili take tovariše, ki bodo sposobni samostojno voditi delo teh organov. Sklenili so tudi, naj bi strokovni kolegij in uprava podjetja stalno obveščala delavski svet o položaju gospodarske organizacije. Če v kolektivno res tako vsi iskreno mislijo, potem ni več bojazni, da bo sindikalna organizacija v bodoče nalezela pri svojem delu na prepreke in nerazumevanje.

Dober sistem dela je pogoj uspešnemu delu sindikalnih organizacij

Odkar so sindikalne organizacije usmerile svojo dejavnost k praktičnim gospodarsko političnim problemom, se pogosteje srečujemo z vprašanjem, kako bi z dobrimi metodami in oblikami dela podružnic zagotovili njihovo učinkovito delo med proizvajalci. Mnoga načelna stališča glede določenih problemov omogočajo precejšnjo dejavnost sindikalnih organizacij. Toda zaradi zastarelih oblik dela ostajajo dobra, za družbo in proizvajalce sprejemljiva stališča le na papirju. Tu moramo torej iskati vzroke nedelavnosti nekaterih sindikalnih organizacij, ki se včasih ukvarjajo le z manj pomembnimi vprašanji.

Republiški odbor sindikata kovinarjev Slovenije je v zadnjem času posvetil kadrovskim problemom in sistemu dela večjih sindikalnih podružnic posebno pozornost. Podatki, ki so jih zbrali iz 123 sindikalnih organizacij, kažejo, da so predsedniki in tajniki povprečno stari 32 let. Na odgovornih mestih v sindikalnih podružnicah je precej mlajših ljudi in skoraj polovica tovarišev doselej še ni delala v sindikalni or-

ganizaciji. Le-ti imajo sicer precej izkušenj v družbenem delu, mimo tega so tudi odločni, imajo dovolj poguma, da bi se lahko ukvarjali z določenimi problemi. Toda ker niso dovolj samostojni, se včasih zatekajo k zastarelim oblikam dela. V podružnicah posamezni ljudje mislijo, da morajo vse sami narediti, večkrat dovolj ne zaupajo drugim tovarišem, ki tudi delajo v izvršnem odboru podružnice. Tako odvrčajo aktivne in mlade ljudi od praktične dejavnosti. In naposled, v sindikalni organizaciji so prepričani, da je dolgoletnega predsednika oziroma tajnika težko nadomestiti.

V podjetjih, kjer je zaposlenih več kot 200 delavcev, ki jim republiški odbor posveča posebno pozornost pa so še nekatere druge slabosti. V nekaterih sindikalnih organizacijah so v prvem tromesečju priredili le dva članska sestanka, medtem ko imajo v drugih sindikalnih organizacijah skoraj vsak teden sestanke z delavci. Na njih razpravljajo o zanimivih in aktualnih problemih. V tistih delovnih kolektivih,

kjer nimajo stikov z delavci, pa je organizacija slaba. Takih podružnic je v tem sindikatu vedno manj. Nekateri ljudje, ki že več let delajo v vodstvih sindikalnih organizacij, so prepričani, da o posameznih pomembnih vprašanjih ne kaže razpravljati z delavci, ker se le-ti ne zanimajo za probleme in tudi ne prihajajo na sestanke itd. Zato o pomembnih vprašanjih sklepajo v izvršnem odboru podružnice. Delavci pa zavoljo tega ob nerazčiščenih problemih ne morejo zavzeti stvarnih stališč in včasih nehote napačno, tolmačijo posamezna dogajanja v kolektivno. To so potrdili primeri ob razpravah o delitvi sredstev za potrebe družbenega standarda, nagrajevanja.

Delo vodstev sindikalnih organizacij je torej zelo pomembno. Metode in oblike dela so odvisne od razmer v kolektivno. Nekatera sindikalna vodstva se sestavljajo ob vsakem pomembnejšem dogodku v podjetju, ustanovljajo posebne stalne in občasne komisije, sklicujejo posvetovanja družbenih delavcev. Pri izvajanju stališč sindikalne organizacije sodeluje precej ljudi, pa tudi delavski svet, organizacija ljudske mladine, strokovnjaki v proizvodnji itd. Sindikalna organizacija s sestanki, predavanji, anketami in razgovori seznanja delavce s pomembnimi vprašanji kolektiva, hkrati pa pri njih vzbuja zanimanje za delo v podružnici. Pri političnem delu pa se pri nas še vse premalo poslužujemo tudi drugih ponazoril.

Sindikalna vodstva v podjetjih lahko uspešno pripravljamo za samostojno delo na dvoje načinov:

Sindikalni podružnici lahko precej pomaga Zveza komunistov in druge politične organizacije v podjetju in ne nazadnje tudi višja sindikalna vodstva. Republiški odbor sindikata kovinarjev Slovenije pa takole sodeluje s podružnicami. Člani plenuma republiškega odbora skrbijo za določeno število sindikalnih organizacij. Obiskujejo njihove sestanke, ter jim z nasveti in s posredovanjem praktičnih izkušenj pomagajo pri njihovem delu. Trenutne naloge posreduje republiški odbor sindikalnim organizacijam z okrožnicami. Različne analize, ankete in drugo gradivo pa to sindikalno vodstvo posreduje podružnicam v posebnem biltenu. Po podružnicah je treba poiskati najprimernejše oblike in metode dela s člani sindikata. Aktivnost sindikalnih organizacij bo vedno večja. Tudi člani Zveze komunistov bodo imeli v kolektivih dovolj dela, saj je v nekaterih podjetjih več kot 70 % komunistov, ki nimajo nobenih družbenih dolžnosti.

Metode in oblike dela sindikalnih organizacij naj bi še v bodoče temeljito proučevali in jih izpopolnjevali, tako da bi sindikalne podružnice lažje samostojno delale in sklepale. V vsakem podjetju naj bi imeli organizacijo, ki bi budno spremljala vse dogodke in probleme v podjetju. Zelimo, si takih sindikalnih or-

ganizacij, ki bi lahko ocenjevale določene probleme in po nepotnih IV. kongresa Zveze sindikatov Jugoslavije tudi razgibale svoje člane.

M. Rožič

DELAVSKI SVET V ŠOLI

Pred kratkim je imel delavski svet tovarne uopnjenega pohištva »Stol« v Kamniku enotedenski seminar. Sodelovali so predavatelji Centralne ljudske univerze v Ljubljani.

Podrobno so proučili delitev dohoda v podjetju, urejanje finančnih in gospodarskih vprašanj, sistem nagrajevanja in material o delovnih razmerjih. Govorili so tudi o vlogi delavskega samoupravljanja. Vsako temo so obravnavali načelno in konkretno glede na problematiko v njihovem podjetju.

Ko smo ob zaključku seminarja vprašali posamezne udeležence, kaj menijo o seminarju, so vsi zagotavljali, da je takšen študij nadvse potreben, zanimiv in koristen. Predsednik delavskega sveta pa je dejal: »Če hočemo, da seminar za člane delavskega sveta kar najbolj uspe, moramo teorijo povezati s praktičnimi izkušnjami in problemi v podjetju. In prav to nam je na našem seminarju uspelo, zato je uspeh razveseljav.«

7 dni v sindikatih

V Mariboru so na predsedstvu razpravljali o plenarnih sejah, ki naj bi jih sklicali od maja do meseca septembra letos. Govorili so tudi o problemih, ki se porajajo ob sestavljanju tarifnih pravilnikov.

Na posvetovanju tajnikov občinskih sindikalnih svetov mariborskega okraja so razpravljali o nekaterih organizacijsko političnih vprašanjih. Menili so, naj bi vsaj enkrat na mesec priredili s tajniki razprave o organizacijskih vprašanjih. Sklenili so tudi izdelati predlog za nagrajevanje blagajnikov občinskih sindikalnih svetov.

V Murski Soboti je Okrajni zbor proizvajalcev razpravjal o sestavljanju tarifnih pravilnikov. Menili so, da morajo gospodarske organizacije čimprej predložiti tarifne pravilnike pristojnim organom, da jih le-ti potrdijo. Občinski zbori proizvajalcev naj bi napravili nekakšen pregled dela glede sestavljanja in potrjevanja tarifnih pravilnikov. O tem naj bi tudi razpravljali na svojih sejah. Sklenili so, da ne bodo potrdili tistih tarifnih pravilnikov, kjer osebni dohodki niso v sorazmerju z dohodkom gospodarske organizacije.

V murskosoboškem okraju so imeli tudi občinske konference predsednikov sindikalnih organizacij delavskih svetov in upravnih odborov. Razpravljali so o napakah, ki se pojavljajo.

pri sestavljanju tarifnih pravilnikov. Ugotovili so, da v nekaterih gospodarskih organizacijah neupravičeno povišujejo tarifne postavke uslužbenecem: zlasti direktorjem, računovodjem itd. Občinski sindikalni sveti naj bi skupaj z gospodarskimi organizacijami te napake odpravili.

Na republiškem odboru tekstilcev in usnarjev Slovenije so na tajništvu razpravljali o tarifnih pravilnikih gospodarskih organizacij. Nekatera podjetja so občutno zvišala tarifne postavke (zlasti uslužbenecem). Tudi so precejšnje razlike glede starostnega dodatka kar bo slabo vplivalo na razpoloženje delavcev, povečal pa se bo tudi preliv delovne sile. Na seji so sklenili izdelati analizo o tarifnih pravilnikih, da bi tako lažje odpravili nekatere slabosti. Ta stališča bodo posredovali tudi občinskim sindikalnim svetom.

V Celju je bila te dni seja komisije za gospodarstvo Okrajnega sindikalnega sveta. Udeležili so se je tudi predsedniki komisij za gospodarstvo, ki delujejo v okviru občinskih sindikalnih svetov. Razpravljali so o postopku in načinu potrjevanja tarifnih pravilnikov gospodarskih organizacij. Okrajnemu sindikalnemu svetu so do sedaj predložili še šest tarifnih pravilnikov. Občinskemu sindikalnemu svetu pa 25 tarifnih pravilnikov. Okrajni sindikalni svet je potrdil en tarifni pravilnik, občinski sindikalni svet pa osem tarifnih pravilnikov.

Na okrajnem sindikalnem svetu je komisija za oddih in šport razpravljala o počitniškem domu.

Po stopinjah Delavske Enotnosti

Združitev je bila umestna

- Lani je pisal naš list o umestnosti združitve mariborskih podjetij »Polstroj« in »Metalna«. V »Polstroju« so bolj slabo gospodarili in so bili celo pod prisilno upravo.
- Združitev pa so seveda narekovali predvsem gospodarski činitelji. — Pisali smo tudi o tem, da bi bilo glede na veliko fluktuacijo delovne sile umestno uvesti v »Metalni« poseben dodatek za stalnost.

Iz razgovora v novem kolektivno združenega podjetja, ki se sedaj imenuje »Metalna — tovarna konstrukcij, strojnih naprav, poljedelskih strojev in ličvarna«, smo izvedeli, da so neposredni proizvajalci priključitev pozdravili, del vodilnega kadra pa je ta ukrep sprejel z dvomi in nerazumevanjem. Slednji se je po priključitvi precej spremenil.

V kolektivno nekdanjega »Polstroja« se je povrnilo zadovoljstvo. Delavci pravijo, da sedaj nimajo časa za pohajkovanje. Kolektiv »Metalne« jim je namreč priskrbel dovolj dela. Po združitvi se je pričela bistveno

spreminjati v priključenih obratih tudi proizvodnja. Odslej bodo proizvajali le tiste poljedelske stroje, ki so se dobro obnesli in ki jih trg sprejema. Izdelovali pa bodo tudi nekaj novih tipov.

Zelo lepo potezo je napravil kolektiv »Metalne« tudi s tem, ko je sklenil, da se kolektivno priključenih obratov razdeli četrtna plače iz ustvarjenih sredstev »Metalne«.

Priključenim obrati bodo izvolili sedaj tudi deset članov delavskega sveta in dva člana upravnega odbora, ki bodo skupaj z DS in UO »Metalne« tvorili nov samoupravni organ.

Vse to bo — kakor kažejo sedanji uspehi — vneslo v povečani kolektiv še več poleta.

Zanimiva je tudi zadnja seja delavskega sveta »Metalne«, na kateri so razen o načelih za sestavo tarifnega pravilnika, govorili tudi konkretno o dodatku za stalnost. V »Metalni« je bil zadnja leta pretok delovne sile zelo velik. Povprečno je vsako leto odšlo in prišlo v podjetje okoli 300 delavcev ali blizu 18 % vseh zaposlenih. Delavski svet je sklenil uvesti poseben dodatek za stalnost. Za vsako triletno neprekinjeno zaposlitev, računajoč od leta 1946, dalje, pripada posamezniku določen odstotek povprečne tarifne postavke (od 3—23 let službe 3 do 10 %). Upajo, da bodo s tem precej ustali delovno silo.

Tudi o zmanjšanju števila delovnih nezgod so govorili. Le teh je iz dneva v dan, čeprav potrošijo letno za tehnično zaščito okoli 16 milijonov dinarjev. Sklenili so, da bo prejel vsak, ki ne bo imel nobene delovne nezgode, ob koncu leta tisočak.

K. A.

DOSEŽKI IN PERSPEKTIVE

(Nadaljevanje s 1. strani)

To se nanaša zlasti na rezultate v proizvodnji pšenice in koruze, ker se je poljedelstvo v letu 1957 približalo ravni, planirani za leto 1961, medtem ko je bilo v letu 1958 navzlic neugodnim vremenskim razmeram za 26% nad desetletnim povprečjem.

Po družbenem planu za obdobje 1957-61 se bodo vloge v kmetijstvo znatno povečale, tako da pričakujemo občutno večjo kmetijsko proizvodnjo. Po teh predvidevanjih bi morala proizvodnja v letu 1961 narasti v pri-

delano na naših poljih 20.500 traktorjev, torej skoraj desetkrat več. Leta 1939 so porabili le 3 kg umetnega gnojila na hektar obdelane površine, v letu 1957 pa je znašalo to povprečje 74,6 kg.

Ceprav s tem povečanjem še vedno ne moremo biti zadovoljni, je vendarle jasno, da je kmetijstvo v novi Jugoslaviji ubralo edino možno pot, pot modernizacije in mehanizacije.

V pogojih rajcepljenosti zemljišč na drobne posesti mehanizacija ni niti lahko niti naglo izvedljiva, med drugim tudi zato

socialističnega sektorja še niso dovolj velike, da bi same zagotovile ta kvaliteten prehod na drug način proizvodnje. Na plenumu so opozorili na potrebo po čim tesnejšem sodelovanju z individualnimi kmeti na osnovi vzajemne zainteresiranosti. Potrebne so večje površine zemlje, da bo na njih mogoče uvesti modernizacijo in mehanizacijo kmetijstva, ker tehnična rekonstrukcija kmetijstva — to je osnova vsega napredka kmetijske proizvodnje — mora postopno zajemati čedalje večje površine obdelane zemlje.

Modernizacija kmetijstva pa seveda zahteva tudi velike vloge. Lani je zajel proces modernizacije okoli 450.000 ha orne zemlje socialističnega sektorja in okoli 300.000 ha orne zemlje individualnih kmetov v kooperaciji z drugimi. Na teh površinah pridobljeni donosi daleč presegajo donose majhnih individualnih posestev.

Ceprav v kmetijski proizvodnji še vedno zaostajamo za evropskim povprečjem, dokazujejo v minulih letih doseženi rezultati, da so pri nas pogoji, da bomo kmalu dosegli in presegli evropsko povprečje, če se bomo borili za večjo produktivnost ob istočasnem večjem vlaganju družbenih sredstev.

Donosi na zemljiščih v kooperaciji so občutno večji od donosov na individualnih zemljiščih

Proizvodno sodelovanje med zadrugo ali kmetijskim posestvom in kmeti dobiva v sedanjih pogojih čedalje večji pomen, vendar ne kot politična kampanja, kot dnevna parola, marveč kot stalen, očiten proces začetka socialistične preobrazbe vasi, kot preizkušena oblika, s katero je mogoče doseči modernizacijo kmetijstva, povečati produktivnost ter — to je najvažnejše — zadostiti potrebam ene in druge strani.

Dosedanja kooperacija je imela razne oblike: tehnična in strokovna pomoč individualnim proizvajalcem, dajanje kreditov kmetom za razširitev proizvodnje, določeno proizvodno sodelovanje, v katerem se zadruga in kmet združujeta v skupni proizvodnji in sta enakopravna lastnika proizvodov, ki si jih delita po pogodbi, itd.

Pri nas nimamo splošnega »recepta« za kooperacijo, marveč jo organiziramo v skladu z razmerami. Lani so bile v kooperacijo zajete površine dvakrat večje kot predlanskim, kar dokazuje, da je

ske ali organizacijske nepravilnosti zadrug za kooperacijo, zaradi vpliva drobnolastniške stihije na delitev v kooperaciji, dogajalo pa se je tudi, da so zadruga šle v kooperacijo za vsako ceno, ne da bi pretehtale možnosti, tako svoje kakor partnerjeve.

Plenum je opozoril, da je treba dohodke kmetov v kooperaciji obravnavati kot dohodke delavcev v industriji, t. j. zainteresirati kmete za večjo produktivnost, od katere bodo odvisni tudi njihovi prejemki. Tovariš Kardelj je poudaril, da je treba na kooperacijo gledati predvsem skoz prizmo boja za večje donose in za večjo produktivnost. V kooperaciji je treba vedno spoštovati načelo prostovoljnosti. Kmet naj sam presodi, kakšno korist mu prinaša sodelovanje. To pa je bolj ali manj že presodil, zato lahko pričakujemo, da bo kooperacija zajela v prihodnjih letih še večje površine in zagotovila večji donos na njih. Kmet spoznava, da svojim naraščajočim potrebam ne more zadostiti z dohodki na ločenem, majhnem gospodarstvu z zaostalimi tehničnimi sredstvi.

Razprava na plenumu je pokazala, da kooperacija zajema čedalje več okrajev in gospodarstev. V okraju Prijedor na primer se je leta 1958 povsem spremenil odnos kmetov do kooperacije. Od skupnih 40.000 gospodarstev, kolikor jih je v okraju, se jih je našlo 10.000 v tej ali oni obliki vključenih v kooperacijo, medtem ko je leto dni poprej sodelovalo le 4000 gospodarstev.

RAZMERJE CEN PŠENICE IN KORUZE NASPROTI CENAM NEKATERIH INDUSTRIJSKIH IZDELKOV

Kmetijski proizvajalec je lahko za 100 kg pšenice ali koruze kupil leta 1938 oziroma 1958 naslednje količine nekaterih industrijskih izdelkov:

Izdelki	Mere	Za 100 kg pšenice		Za 100 kg koruze	
		1938	1958	1938	1958
Domače platno	m	17,88	13,62	11,88	11,49
Gle	m	16,89	11,55	11,22	9,75
Blago iz česane preje	m	1,27	1,34	0,84	1,13
Sukno	m	2,17	2,20	1,44	1,86
Delovni čevlji	par	0,95	1,08	0,63	0,92
Gumijevi opanki	par	2,53	4,94	1,68	4,17
Emajlirani lonci za 2 litra	kom.	12,66	10,81	8,41	9,12
Petrolej za luči	liter	21,714	28,318	14,42	23,893
Električni tok	kWh	27,636	210,52	18,36	177,630
Milo za pranje perila	kg	13,819	19,875	9,181	16,770
Sladkor	kg	11,692	31,192	7,769	17,880
Tobak	zavitek	25,33	68,08	16,83	57,44
Motika	kom.	10,48	10,73	6,96	9,06
Kosa	kom.	5,06	7,78	3,37	6,57
Plug (nižinski)	kom.	0,19	0,24	0,13	0,20
Modra galica	kg	19,000	13,168	12,625	11,111
Superfosfat	kg	126,666	177,777	84,166	150,000
Kolomaz	kg	30,400	44,444	20,200	37,500
Opeka	kom.	304,00	347,82	202,00	293,47
Cement	kg	190,000	207,792	126,250	175,324
Deske (mehki les)	m ³	0,264	0,110	0,175	0,093

Vir: Podatki Državnega sekretariata za blagovni promet FLRJ

zagotavlja gospodarsko nadzorstvo nad stihijskimi procesi v individualni proizvodnji. Orientacija zadrug k vlogam v modernizacijo kmetijske proizvodnje je pospešila razvoj ekonomij kmetijskih zadrug. Površ-

Poslovno združevanje v kmetijstvu

V kmetijskih proizvodnih organizacijah, ki so v našem gospodarskem sistemu izenačene z drugimi gospodarskimi organizacijami, so prav kot v njih možnosti in potrebe po ustanavljanju raznih poslovnih združenj. Združevanje kmetijskih organizacij je pogojeno z njihovo vlogo v socialistični preobrazbi vasi.

Naloga zadrug ni le organizacija proizvodnje. Zadruga naj bodo nosilci pospeševanja kmetijske proizvodnje na svojem področju. Ob izpolnjevanju teh nalog se zadruga povezujejo z drugimi gospodarskimi organizacijami v industriji in trgovini. Razen tega je cela vrsta skupnih nalog gospodarskih organizacij, kot n. pr. prodaja blaga, razni tehnični in strokovni servisi, predelava itd., v katerih so navezane na medsebojno kooperacijo. Kmetijske organizacije najuspešneje sodelujejo po poslovnih zvezah.

Poslovne zveze, ki so ena izmed oblik združevanja zadrug, bodo v nadaljnjem razvoju kmetijstva izrednega pomena. Uspehov zadrug pri odkupu kmetijskih pridelkov in razvoja njihovega strojnega parka si ne moremo predstavljati brez sodelovanja in pomoči poslovnih zvez. Odnosi med poslovnimi zvezami in zadrugami naj bodo zasnovani na čisto ekonomskih, poslovnih stikih. Na ta način bodo postale poslovne zveze prav takšna združenja, kot so na primer poslovna združenja kmetijskih podjetij, ki se združujejo, da bi dosegla določene skupne naloge, upravljanje poslovnih zvez pa je zasnovano na načelu družbenega upravljanja.

Poslovno združevanje bo še bolj pospešilo naraščanje storil-

VLAGANJE V KMETIJSTVO, ŠTEVILO TRAKTORJEV IN PORABA UMETNIH GNOJIL OD LETA 1955—1959

Leto	Vlaganje v kmetijstvo v milij. din*	Število traktorjev**	Poraba umet. gnojil v tonah***
1955	24	13.815	271.941
1956	35	14.700	447.721
1957	52	20.500****	761.542
1958	73	28.000	186.000****
1959	83 (Družbeni plan)	—	1.500.000*****

* Podatki Jugoslovanske investicijske banke.

** Statistički godišnjak FNRJ, 1958.

*** Statistički godišnjak FNRJ, 1958.

**** Podatki Sekretariata za kmetijstvo in gozdarstvo Zveznega izvršnega sveta.

***** Razpoložljive količine po pregledu predloga Zveznega družbenega načrta za 1959. leto.

V varaždinskem okraju se je število gospodarstev, ki sodelujejo z zadrugami, povečalo od 6800 v letu 1957 na 15.000 v lanskem letu.

Zadruga so najbolj množični nosilci socialistične preobrazbe na vasi

Velika socialistična gospodarstva — kmetijska posestva, kmečke delovne zadruga in ekonomije splošnih kmetijskih zadrug — so zadnja leta mnoge prispevala k napredku kmetijske proizvodnje.

Kmečke delovne zadruga, ki so zdaj izrednega pomena za razvoj socialističnih odnosov na vasi, so v mnogih primerih prerasle, lahko rečemo, v neke vrste kmetijska posestva, ki sodelujejo s kmeti. V kratkem času se bodo kmečke delovne zadruga glede donosov in produktivnosti povsem izenačile s kmetijskimi posestvi.

V diskusiji so omenili, da je na primer v zrenjaninskem okraju ostalo po reorganizaciji 35 delovnih zadrug s 35.000 ha obdelane zemlje. V l. 1957 so kmetje v tem okraju vložili 90 pridelkov za sprejem v delovno zadrugo, kar jasno dokazuje popularnost zadrug.

Splošne kmetijske zadruga organizirajo in izvajajo razne akcije, ki neposredno vplivajo na večjo proizvodnjo in na razvoj raznih oblik gospodarskega sodelovanja z individualnimi proizvajalci. S svojo dejavnostjo zajemajo čedalje več individualnih kmetov. Na ta način širijo površine za moderno proizvodnjo ne glede na lastnino. Leta 1957 je obsegalo 5384 kmetijskih zadrug 1.276.000 gospodarstev. Zadruga postopno utrjujejo svoj vpliv na velikih površinah zasebnih posesti in tako ustvarjajo ugodne pogoje za postopno preraščanje v velika socialistična gospodarstva. S krepitvijo svojega gospodarskega pomena postaja splošna kmetijska zadruga hkrati tudi činitelj pri planiranju v kmetijski proizvodnji ter na ta način zadrugnih ekonomij so se po-

večale od 68.000 ha v letu 1952 na 199.000 ha v letu 1957. Te ekonomije so najbolj množična socialistična jedra na naši vasi. Njihove površine nenehno naraščajo z odkupom in najemanjem zasebne zemlje ter z obdelavo opuščenih zemljišč.

Ceprav donosi na zadrugnih ekonomijah niso dosegli donosov na kmetijskih posestvih, so vendarle boljši kot oni na zasebni posesti. Ekonomije so dosegle pomembne uspehe tudi v živinoreji. V tem pogledu so perspektive zelo ugodne spričo zemljiškega sklada in sredstev, ki jih imajo zadruga.

S svojo proizvodnjo postaja zadruga ekonomija praktičen

DONOS NA HEKTAR V MTC GLEDE NA LASTNIŠTVO

Leto	Pšenica in rž	Koruzna	Sladkorna pesa	Krompir	Konoplja
Družbena posestva					
1954	9,6	19,2	149,2	76,0	54,2
1955	17,9	20,4	193,2	98,0	62,1
1956	15,0	21,5	158,6	99,0	62,1
1957	23,8	39,3	294,0	147,8	121,0
1958	24,3	42,0	277,3	140,7	72,1
Kmetijske obdelovalne zadruga in ekonomije SKZ					
1954	9,3	16,7	160,2	66,0	55,7
1955	17,5	19,4	193,0	87,0	65,3
1956	15,0	20,6	176,5	96,0	56,7
1957	22,8	37,4	274,0	129,0	79,0
1958	21,3	38,7	245,1	93,3	71,5
Zasebni					
1954	7,3	11,8	160,0	74,0	44,0
1955	12,0	15,5	199,0	87,1	51,4
1956	9,3	12,7	143,1	81,4	38,4
1957	13,0	20,8	235,0	114,4	51,0
1958	11,2	14,8	188,1	93,4	41,5

Vir: Podatki Zveznega zavoda za gospodarsko načrtovanje

zgod za kmeta, s tem pa hkrati tudi jedro in gibalna sila kooperacije. Različne oblike sodelovanja zadrug s kmeti pa niso pomembne samo zaradi boljših proizvodnih rezultatov, marveč prispevajo proces spreminjanja družbeno-gospodarske strukture vasi.

INDEKS KMETIJSKE PROIZVODNJE

	Povprečje 1947—1956 = 100											
	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958*
Kmetijstvo**	93	107	107	78	110	78	110	97	120	100	145	126
Pridelava												
indust. rastlin	95	110	112	71	121	67	118	90	123	94	146	124
Poljedelstvo	94	113	117	70	113	62	118	91	123	100	165	121
Živinoreja	92	103	96	85	94	90	101	114	111	114	125	138

* Za 1958. leto: »Indeks«, št. 4/59.

** V indeksni listi je vključenih petdeset pridelkov, katerih vrednost predstavlja več kot 90% vrednosti skupne kmetijske pridelave. Da se ob obračunavanju indeksa skupne kmetijske proizvodnje izognemo dvojnemu obračunavanju, niso upoštevani produkti za domačo predelavo na kmetijskih posestvih (slive, grozdje, olive). Za penderacijske čimtelje je vzeta povprečna cena pri proizvajalcu v zadnjih treh letih. Indeksi za leta 1956 in 1957 so izračunani na osnovi veritnih indeksov.

Vir: Statistički godišnjak FNRJ, 1958.

merjavi z desetletnim povojnim povprečjem (1947—1956) takole: pšenica in rž za 55%, koruza za 63, sladkorna pesa za 114, krompir za 46, meso za 54, mast za 43, mleko za 49 in jajca pa 147 odstotkov.

Večja proizvodnja osnovnih živil bo zagotovila tudi večjo potrošnjo. Če primerjamo naraščanje in spremembo socialne strukture prebivalstva, bo v prihodnjem obdobju narasla potrošnja osnovnih živil na prebivalca takole: žito za 2, meso za 14, maščobe za 20 in sladkor za 44 odstotkov.

Uspehi v kmetijski proizvodnji minulih dveh let pričajo, da bomo to povečanje dosegli že pred letom 1961.

Število živine nenehno narašča

Med vojno je bila naša živinoreja skoraj povsem uničena, do leta 1953 je bila živinorejska proizvodnja stalno pod predvojnimi desetletnim povprečjem, medtem ko kaže indeks zadnjih let viden napredek (1947—56 = 100):

1955. leta	103
1956. leta	105
1957. leta	117
1958. leta	127

V obdobjih 1947—1952 je bila proizvodnja mesa, mleka, maščob, jajc in volne pod predvojnimi povprečjem. V času od 1953—1958 je bila nad njim, v minulih treh letih pa smo znatno presegli desetletno predvojno povprečje.

Večja živinorejska proizvodnja se kaže zlasti na kmetijskih posestvih. Tako je na primer narasla možnost krav v socialističnih gospodarstvih od 1800 litrov v letu 1955 na približno 2500 litrov v letu 1957, nekatera posestva pa so že dosegla povprečno proizvodnjo 4000 do 4500 litrov mleka na kravo.

Napredek kmetijstva z moderno tehniko je neločljivo povezan s socialistično preobrazbo vasi

Napredek kmetijstva je odvisen predvsem od napredka poljedelske proizvodnje, od uporabe agrotehničnih ukrepov, od sodelovanja znanosti s poljedelstvom in od popolne mehanizacije poljedelske proizvodnje.

V stari Jugoslaviji je bilo kmetijstvo tehnično slabo opremljeno. Proizvodnja kmetijskih strojev je bila premajhna, po uradnih podatkih je bilo l. 1939 v Jugoslaviji le 2500 traktorjev ali 0,2 na 1000 ha. Leta 1958 je

ne, ker kmetje niso dovolj izobraženi. Po drugi strani pa nasilne kolektivizacije ali razlastitve pri nas nismo sprejeli kot sistema za ustanavljanje socialističnih gospodarstev. V preobrazbi vasi smo šli drugo pot: krepiti proizvodno sodelovanje socialističnega sektorja s kmetom na osnovi vzajemne gnotne zainteresiranosti za napredek kmetijske proizvodnje, za večjo storilnost, za znižanje proizvodnih stroškov in za nenehno krepitev socialističnega sektorja.

Naša dosedanja praksa je pokazala — je poudaril tovariš Kardelj — da je ta pot povsem pravilna in da sta problem pospeševanja kmetijstva z uporabo moderne agrotehnike in socialistična preobrazba vasi popolnoma isti proces.

Od razvoja naše kmetijske proizvodnje je odvisen tudi splošni življenjski standard vseh državljanov, prav tako pa razvijanje socialističnih družbenih odnosov na vasi. Pomembno je, da se je v minulih letih življenjska raven ljudi na vasi občutno zvišala, vendar ne sorazmerno z večjo storilnostjo. Višja raven vaškega prebivalstva je predvsem rezultat večjih državnih podpor vasi, nadaljevanje takšne politike pa bi neugodno vplivalo na življenjsko raven mestnega prebi-

PROIZVODNJA IN TRŽNI VIŠKI LETA 1958

Proizvodnja	Setvene površine		Pridelek		Tržni višek v %	
	ha	%	ton	%	ton	%
PŠENICA						
Družbena posestva in kooperacija	300.000	15	600.000	25	380.000	76
Zasebna posestva	1.700.000	85	1.800.000	75	120.000	24
Skupaj	2.000.000	100	2.460.000	100	500.000	100
KORUZA						
Družbena posestva in kooperacija (hibrid.)	300.000	13	1.200.000	31	400.000	80
Zasebna posestva	2.100.000	87	2.670.000	69	100.000	20
Skupaj	2.400.000	100	3.870.000	100	500.000	100

Vir: Podatki Sekretariata za kmetijstvo in gozdarstvo Zveznega izvršnega sveta, »Neki problemi poljoprivrede i zadrugarstva«, str. 4.

valstva. Normalna pot za ublažitev tega nesorazmerja je boj za večjo storilnost v kmetijstvu, to pa lahko dosežemo le s temeljito rekonstrukcijo celotne tehnične baze našega kmetijstva.

Referat tovariša Kardelja in razprava na plenumu sta pokazala, da na drobnih zemljiških posestih zasnovano kmetijstvo ni sposobno za to regeneracijo. Ceprav se je po vojni spremenila družbena struktura vasi, še nadalje prevladuje drobna in srednja posest z nizko storilnostjo. Po drugi strani pa kmetijske površine

kmet iz lastnega nagiba sprejel kooperacijo kot najboljšo obliko za izboljšanje svojih življenjskih razmer.

Ceprav donos na zemlji, s katero kmet kooperira z zadrugo, še ni dosegel ravni socialističnih gospodarstev, je znatno večji od donosa na zemljiških individualnih proizvajalcev. V Vojvodini so znašali v letu 1957/58 povprečni donosi pšenice na ha:

na kmetijskih posestvih	23,8 q
v kmečkih del. zažrugah	22,2 q
v kooperaciji	18,2 q
izven kooperacije (individualni kmetje)	12,6 q

V proizvodnji koruze je to razmerje še bolj pozitivno v korist kooperacije.

Kooperacija v živinoreji se šele začena, čeprav smo v gozpodarskem letu 1957/58 že dosegli vidne uspehe. Dosedanji rezultati kooperacije v dolgoletnih nasadih so nekoliko slabši.

Izkušnje iz minulih let kažejo, da so bile v kooperaciji tudi pomanjkljivosti in da so posamezne zadruga utrpele določeno izgubo. Vzroki za to izgubo niso v sami kooperaciji, marveč so nastali predvsem zaradi gospodar-

UVOZ PO NAMENU IN POTREBI (v milijonih dinarjev)

	1954	1955	1956	1957	1958*
Proizvodni za široko potrošnjo	26.335	38.469	49		

Delavec ne bo imel koristi od neutemeljenega poviševanja tarifnih postavk

Sklepi Okrajnega ljudskega odbora Kranj glede tarifne politike in zaposlovanja

Na svoji zadnji seji je Okrajni ljudski odbor Kranj med drugim razpravljati tudi o problemu zaposlovanja in o tarifni politiki. O zaposlovanju je ljudski odbor v razdobju zadnjega pol leta raz-

Čas trka na vrata

(Nadaljevanje s 1. strani)

Vendar bo ta časovna stiska še večja, če bodo hoteli v občinah in sindikalnih svetih dodobra pretehtati, kako so tu ali tam uveljavljali načela tarifne politike, bolj rečeno, kako so jih ponekod poskušali izmaliti. Iz poročil tajništva za delo je moč razbrati še o marsikakšni slabosti. V mnogih gospodarskih organizacijah so se odločili za takšne politike:

● **Računajo na manjši dohodek, kot so ga dosegli v minulem letu, računajo na večjo zaposlenost in tarifne postavke potiska je sumljivo navzgor. V posameznih podjetjih računajo, da bodo imeli do sto tisoč dinarjev manjši dohodek na zaposlenega v letošnjem letu, istočasno pa kanjijo zaposliti deset, dvajset in tudi več odstotkov novih delavcev in tarifne postavke so »porasle« kar za 10, 20, 30 in tudi več odstotkov.**

Naj naštejemo samo nekaj takšnih podjetij, ki so omenjena v poročilih tajništva za delo. To so: Pekarna Bled, Tovarna mla Kranj, v celjskem okraju trgovsko podjetje Izbira, gostinsko podjetje »Ojstrica«, Avto-obnova, Zelezina, gostinsko podjetje Koper, Tovarna emajlirane posode itd. Razumljivo je, da zavoljo takih napačnih izračunov marsikje zmanjšujejo sklade na račun povišanih osebnih prejemkov.

Ce upoštevamo te in podobne slabosti, potlej bo čas hudo, hudo kratak. Organi občinskih ljudskih odborov in občinskih sindikalnih svetov, ki morajo izreči soglasje k tarifnim pravilnikom, bodo ob takih napačnih izračunih, (izračunih, ki so jih sicer delali ljudje, ki imajo vsak dan opravka z visoko matematiko in so očitno ob teh primerih skregani s številskimi, skregani s stališči, kako naj bi sestavljali tarifne pravilnike in razdeljevali dohodek), upravičeno odklonili svoje soglasje in — kolektiv bo zakonsko določen rok zamudil. Prikrajšan bo za dohodek, ki bi ga sicer dobil, če ne bi bilo takšnih in podobnih površnosti in malicij.

Toda če dobro pretehtamo vse te slabosti in takšno odlašanje, lahko iz vsega tega razberemo tudi določene težnje, ki sicer ne veljajo za vse gospodarske organizacije, za mnoge pa vendarle drže. Takole ponekod računajo:

● **Tarifni pravilnik bomo predložili čim kasneje v soglasje, šele zadnje dni, tako da se res ne bo nikomur splečalo vrtni, ali smo to ali ono stvar pravilno izračunali, ali smo tarifne postavke zviševali kar povprek ali res samo tam, kjer je bilo treba, ali smo se odločili za nagrajevanje po učinku itd.**

In če nam bodo tedaj vendarle vrnilo osnutek tarifnega pravilnika, bomo dejali, da bo našel pri nas politični problem, ker ljudje ne bodo dobili tolikšnih prejemkov od 1. januarja naprej, kot so nanje računali. In zavoljo tega bomo dobili soglasje k pravilniku in izplačali kar nam gre.

Res, ne računajo povsod tako. Marsikje pravilnikov res niso prav čas sestavili, ker so tehtali, kakšna merila naj bi uveljavili, da bi bil res vsakdo nagrajen po svojem delu. Marsikje so bili sami v časovni stiski, ker nimajo za to tehtno opravilo dovolj večšega strokovnega kadra. Tem in takšnim je moč oprostiti tudi določeno zakasnitev. Toda tistim, ki s časom špekulirajo, kaj podobnega ni moč oprostiti. Prav bi bilo, če bi delavci v takšnih gospodarskih organizacijah zahtevali hitrejši urejanje tarifne politike od vseh tistih, ki so jim za upali to odgovorno nalogo. Če h kakšnemu tarifnemu pravilniku ne bo izrečeno soglasje prav čas, ne bo izrečeno zaradi takšnih špekulativnih teženj, zaradi površnih izračunov. Še nekaj. Zavoljo tega, ker bo na občinah in sindikalnih svetih te dni obilo dela, bo mogoče prikrajšan tudi tisti, ki je vse stvari doslej vestno in dobro opravil, ki je upošteval načela, kako naj urejamo tarifno politiko, da bo rasla storilnost in da bodo rasli prejemki v skladu s povečanim dohodkom. To naj bi komisije upoštevale in dale pri uveljavljanju takim pravilnikom prednost. P. Dornik

pravljati to pot že drugič; šlo je bolj za analizo uspeha ukrepov, ki jih je ljudski odbor sprejel že lansko jesen. Z lanskoletnimi ukrepi je okrajni ljudski odbor zaustavil nadaljnje zaposlovanje v industriji, kjer je bilo že lansko leto zaposlenih več delavcev, kot pa je bilo po perspektivnem planu predvideno za leto 1961. Ze v prvem tromesečju letošnjega leta se je povpraševanje po delovni sili zmanjšalo na minimum in je za posamezne panoge industrije znašalo:

mujejo tarifni pravilnik kot nekaj, kar ni najbolj tesno povezano z gospodarjenjem, oziroma kalkulirajo tarifne postavke neodvisno od uspeha gospodarske organizacije.

SKLEPI IN PRIPOROČILA PODJETJEM

Zaradi vseh negativnih pojavov v zvezi s sprejemanjem tarifnih pravilnikov je okrajni ljudski odbor sprejel več priporočil za občinske ljudske odbore in za gospodarske organizacije.

Panoga	Povpraševanje		Število delavcev 1. IV. 1959
	1958	1959	
Črna metalurgija	527	25	
Ind. kovin in predelava kovin	745	83	
Elektroindustrija	497	84	
Tekstilna industrija	388	114	
Industrija usnja in obutve	377	40	
Skupaj	2534	346	

200 DELAVCEV ZAPOSLENIH MANJ KOT PRED POL LETA

Ena važnih posledic lanskoletnih ukrepov ljudskega odbora je omejitve fluktuacije v industriji. Po naročilu občinskih ljudskih odborov posredovalnice za delo namreč niso dajale napotnic za druga industrijska podjetja tistim, ki so zapuščali posamezna industrijska podjetja, ampak so jih usmerjale v druge kritične gospodarske panoge, kjer delavcev primanjkuje. Tako je v razdobju od lanskega oktobra zapustilo industrijo 984 vseh, od katerih so jih posredovalnice usmerile 93 v gradbeništvo, 17 v gozdarstvo, 31 v kmetijstvo, 42 v obrt, 18 v trgovino, 12 v gostinstvo, 78 v gospodarske dejavnosti. Pri posredovalnicah je od teh 984 prijaviženih le še 96 oseb, ki se nočejo zaposliti izven industrije, ostali pa so prekinili zaposlitev (126), so se odselili v druge republike (125), odšli k vojakom itd. Uspeh tega je zmanjšana zaposlitev v industriji: medtem ko jih je bilo januarja letos v industriji zaposlenih 26.940, se je v aprilu to število zmanjšalo na 26.746.

OD ADMINISTRATIVNIH NA EKONOMSKE UKREPE

Ti administrativni ukrepi za preprečitev prekomerne zaposlitve pa nimajo trajne vrednosti, zato bo treba najti primerne ekonomske ukrepe, ki bodo silili gospodarske organizacije v pametno politiko zaposlovanja. Med temi ukrepi je prav gotovo dosledno nagrajevanje po učinku dela. Vseh podjetij tudi ni mogoče prisiliti, da se bodo vselej držala števila zaposlenih, ki ga je določil ljudski odbor (razširitev proizvodnje, premik v kvaliteto itd.). Zato bi bilo primerneje število zaposlenih vezati na določeno stopnjo proizvodnosti dela oziroma na določeno višino dohodka na zaposlenega. Včasih bi bilo gospodarsko neumestno vztrajati, da podjetje ne sme prekoračiti planske kvote zaposlenih. Če bi nova delovna sila bistveno vplivala na povečanje dohodka zaposlenega, je seveda dodatno zaposlovanje umestno. V vsakem primeru pa je pred podjetja potrebne postaviti vprašanje odgovornosti za družbeni standard novozaposlenih, t. j. vsakemu zagotoviti stanovanje (za šole, zdravstvene ustanove, kulturne ustanove, menze itd.).

POMANJKLJIV PRIPRAVLJALNI POSTOPEK

Glede sprejemanja novih tarifnih pravilnikov ugotavlja poročilo sveta za delo, da je glavna pomanjkljivost v površnem pripravljalnem postopku. Ko je svet za delo v začetku aprila pregledoval posamezna podjetja, je samo 6 podjetij dalo tarifni pravilnik v razpravo kolektivno. Večina pravilnikov ni bila izdelana na podlagi analiz gospodarjenja v lanskem letu, ali pa so imeli izdelan samo tekstni del. Dejstvo, da večina tarifnih pravilnikov predvideva povečanje tarifnih postavk brez analize lanskoletnega gospodarjenja, kaže, da posamezniki, ki so sodelovali pri sestavi tarifnega pravilnika, poj-

Na prvem mestu ljudski odbor opozarja, da bo pripravljalni postopek kar najbolj temeljit in v okviru zakonitih predpisov. Ljudskim odborom je naročeno, naj dosledno zavračajo vse pravilnike, ki bi temeljili na neresničnih podatkih, na nerealnih predvidevanjih in na zaključkih iz analiz, ki niso v skladu z načelom dobrega gospodarja.

Razen tega priporoča ljudski odbor podjetjem in občinam, da pojačajo medsebojne stike že v pripravljalnem postopku, da bi tako pravočasno odpravili posamezne pomanjkljivosti in pospešili sprejem tarifnega pravilnika.

Nadaljnje priporočilo pravi, da večji osebni dohodki ne smejo biti posledica nominalnega povečanja tarifnih postavk, ampak posledica višje proizvodnosti. Tarifne postavke morajo ostati praviloma na lanskoletni višini, korekture so možne samo za draginski dodatke in za popravilo večjih nesorazmerij med posameznimi delovnimi mesti. Večji osebni dohodki morajo biti vezani izključno na večjo produktivnost, oziroma boljši poslovni uspeh podjetja, ki je rezultat prizadevanja kolektiva (v to pa ne šteje zakonito povečanje minimalnih osebnih dohodkov, večji čisti dohodek zaradi ugodnejše lestvice pri obračunu proračunskega prispevka, vpliv ostalih spremenjenih instrumentov pri delitvi dohodka, sprememba koeficientov itd.). S tem je jasno poudarjeno, da povišani minimalni osebni dohodki ne morejo biti razlog za povečanje tarifnih postavk.

Pred tremi tedni je Okrajni sindikalni svet v Ljubljani pridrtil tarifnemu pravilniku tovarne »Stol« v Kamniku. Ta tarifni pravilnik je bil prvi v ljubljanskem okraju, hkrati pa tudi med prvimi v Sloveniji, s katerimi je soglašal sindikalni svet. Ker pravilnik predvideva nagrajevanje po enoti proizvoda in zelo stvarno določa osebne prejemke posameznika, smo zastavili predsedniku upravnega odbora tovarni Francu Ježu nekaj vprašanj.

— **Kakšne so značilnosti vašega novega tarifnega pravilnika, smo ga najprej vprašali.**

»Za naš tarifni pravilnik je značilno predvsem to, da so osebni prejemki članov kolektiva odvisni neposredno od količine proizvodov izdelanih v določenem času in da imajo koristi od proizvodnih uspehov vsi člani kolektiva, vsak po vrednosti svojega dela.«

— **Kaj so menili o novem tarifnem pravilniku sindikalna organizacija, organizacija ZK in organizacija Ljudske mladine v tovarni?**

»O predlogu novega tarifnega pravilnika so razpravljale vse or-

NEUTEMELJENO POVIŠEVANJE TARIFNIH POSTAVK

V skladu s temi smernicami gotovo ne bodo potrjeni tarifni pravilniki, ki predvidevajo visoko povečanje tarifnih postavk brez povečanja dohodka na zaposlenega, in to celo v škodo skladov podjetja. Od tega namreč tudi delavec ne bi imel koristi. Višji prejemki ob isti proizvodnji ne pomenijo realnega povečanja zaslužkov. Neko podjetje v Kranju predvideva povečanje povprečne tarifne postavke za 26 % (najvišje tarifne postavke za 52 %, najnižje za 42 %). Pri tem pa predvideva enak dohodek na zaposlenega kot lani, razen tega pa predvideva spremembo razmerja med osebnimi dohodki in skladi, v škodo skladov za 1,9 %! Neko drugo podjetje predvideva povečanje povprečne tarifne postavke sicer samo za 10 %, toda istočasno predvideva zmanjšanje dohodka na zaposlenega za 3,6 % itd.

BREZ »STAROSTNIH« DODATKOV

Priporočilo okrajnega ljudskega odbora je tudi, naj podjetja ne predvidevajo raznih dodatkov, ki niso vezani na prizadevanje in uspeh posameznih delavcev. Tu so mišljeni zlasti starostni dodatki, ki v posameznih predlogih tarifnih pravilnikov dosegajo celo 40 % celotne tarifne postavke! Takšni dodatki, ki pomenijo bistven sestavni del tarifne postavke, lahko resno ogrozijo sistem nagrajevanja po učinku in poslabšajo medsebojne odnose med delavci (tistimi, ki so deležni teh dodatkov in tistimi, ki so nagrajeni samo po učinku). Kr.

PRAVIČNEJŠA NEENAKA UDELEŽBA

Prispevek k stanovanjski graditvi je že pokazal svoje dobre strani. Čeprav ne moremo reči, da je stanovanjski problem že urejen, ker se to še ne bo zgodilo tako kmalu, pa spričo znatnih sredstev za graditev stanovanj zadnja leta vendarle ni več tako brez perspektive, kakor je bil še nedavno. Lani smo na primer vložili v graditev stanovanj 82,3 milijarde dinarjev, leta 1955 pa 28,3 milijarde. Tudi v številu sezidanih stanovanj je velika razlika. Lani smo jih zgradili 29.000, leta 1955 pa 17.600.

Navzlic temu je že slišati pripombe glede razpolaganja s skladi za stanovanjsko graditev. Prispevek za graditev stanovanj dajejo vse gospodarske organizacije, stanovanja pa gradijo tiste, ki lahko ponudijo večjo udeležbo, se pravi, da z višjim odstotkom lastnih sredstev sodelujejo pri graditvi stanovanj.

Na pogled je to gospodarsko tudi najbolj upravičeno. Toda v našem gospodarstvu imamo še vedno pojave, ki so posledica dedovanega stanja. Z ekonomskimi merili pri določanju kreditov za stanovanjsko graditev smo prizadeli tako imenovano nizko akumulativna podjetja. Prav ta podjetja pa pomanjkajev stanovanj zelo pogosto hudo ovira.

Po podatkih, ki jih daje analiza o stanovanjski graditvi, so trgovska, gostinska in obrtna podjetja v Beogradu in v šestih drugih mestih zgradila v obdobju 1950—58 okoli 900 stanovanj. Značilno pa je, da so zgradila 600 stanovanj podjetja za zunanjo trgovino, 298 pa podjetja za notranjo trgovino, in sicer v glavnem grosistična, medtem ko niso zgradila gostinska in obrtna podjetja niti enega stanovanja.

Ali to pomeni, da je rešen stanovanjski problem vseh delavcev, katerih podjetja — in cele panoge — niso gradila stanovanja? Vsekakor tak zaključek ni upravičen. V 474 anketiranih podjetjih, v katerih dela okoli 25 % delavcev, zaposlenih v teh panogah v naši državi, je 997 neresenih stanovanjskih prošelj. Zaradi neurejenega stanovanjskega problema je v minulih dveh letih odšlo v druga podjetja 580 visokokvalificiranih in kvalificiranih delavcev, ker so pri novih podjetjih dobili stanovanja.

Spričo tega ni bistveno le to, da gradimo čim več stanovanj, marveč tudi, kdo jih dobi, prav to pa je odvisno predvsem od podjetij, ki jih gradijo. V nekaterih mestih, katerih prebivalstvo je v povojnih letih močno naraslo, je to vprašanje še posebno pereče.

Skopje je imelo leta 1939 okoli 65.000 prebivalcev in 15.626 stanovanj s 675.072 kvadratnimi metri stanovanjske površine. Zdaj šteje Skopje 180.000 prebivalcev, ima pa 21.360 stanovanj z 984.188 kvadratnimi metri stanovanjske površine. Število prebivalstva se je zvišalo za 115.000, število stanovanj pa le za 5734.

Zaradi neenakih možnosti pa se je v praksi dogajalo, da so ostali neurejeni perci stanovanjski problemi, medtem ko so drugi strani dobivali stanovanja tisti, ki bi lahko določeni čas ostali v sedanjih stanovanjih. Okrajni ljudski odbor Skopja je prišel do zaključka, da bi bilo treba deliti sredstva iz skladov za stanovanjsko graditev ne le na osnovi večje ali manjše udeležbe, marveč tudi z drugih vidikov.

Kar je aktualno za Skopje, pa velja tudi za številne druge kraje in okraje. Ne nasprotujemo čisto ekonomskim instrumentom pri delitvi sredstev iz skladov za stanovanjsko graditev — ti naj bi bili pravilo — vendar ne bi smeli kot izjemo izključevati tudi drugih možnosti dodeljevanja kreditov za stanovanjsko graditev. Neenaka udeležba je lahko v določenih pogojih pravičnejša, navsezadnje pa tudi bolj ekonomska, čeprav se zdi čudno na prvi pogled.

F. S.

Livarna in tovarna strojev - Hoče pri Mariboru

prodaja

po zelo ugodnih pogojih

stabilni kompresor

kapacitete 9 m³/min s 7 atm. obratovalnega pritiska

in še druga odvečna osnovna sredstva

PREVRNjeni JEZDECI

Vsakih pet minut je blisnilo nad grajskimi šancami. Zgoča svetloba je prhnila proti nebu, plnila po hribu navzdol in se ujela v lastnim odsevom v Ljubljani. V trenutku je iz temnega ozadja razsvetlelih kostanjev osvetlila molčečo kolono domobranskih straž.

Pijan narednik je razlagal ob Šentjakobskem mostu: »To so naši! Jih slišite? Mi gremo na drug položaj, pa ne za dolgo. Le pazite, kako se boste držali proti komunistom! Vse bomo zvedeli in z vsakim bomo obračunali.«

Bolj sebi kot drugim je vtiljal v glavo propagando. Namesto vzklitvanja le enolično drdranje kmečkih voz, topotanje konjskih kopit in škripanje volovskih teleg. Vrsta ubežnikov je segala od Pruskega mostu in se je izgubljala v prahu proti Tržaški cesti. To so bili okupatorjevi hlapci v mešanih uniformah, nosilci vseh mogočih kokard od kraljevih orlov pa do mrtvaških glav. Do zob oboroženi, potuhnjenih pogledov, so stajali v hrbte svojih predhodnikov in so rinili sami sebe ter s seboj celo kolono naprej.

Ubežnikom so bile za spatr mrzle hiše in ironični pogledi meščanov. Kot navček pa je spremljal njihov pohod grom na Saneh. Pritrkoval jim je že prejšnje dni s preračunano natančnostjo. Votlo je bobnelo. Tanežni sluh je lovil žvižg granat, ki so nekale v prazno, nekam proti Krimu.

Cudna karnevalska šala je bilo tole streljanje! Ze vse dni od 1. maja sem so topovi na gradu plašili ptice in razbijali oblake. Skoče niso naredili, koristi pa le toliko, kolikor so mladi »hitlerjugendovci« pred glavno pošto podaljševali urice svojega gospodovanja za barikadami, ki so jih za silo zgradili iz vreč peska in iz opeke.

Vsakih pet minut so vzletavali splašeni golobi s streh okupirane Ljubljane. Vznemirjali so jih topovski strelji na grajskih šancah.

»Nemci so predali oblast. Odpravljajo se!«

Res; pred nebotičnikom je stala vrsta avtomobilov, vojniki v zelenih oblekah so natovarjali arhive in protokole okupacijskih sil. V kotu za starim Figovcem je čakal kamion, na katerega je tlačil svoje trofeje Simon — razpiti kronik ljubljanskih ječ.

Tako je bilo v Ljubljani prve dni 1945. leta. Ze tretjega maja je Nemec potrepljal po rami domobranca, zdaj pa ti gospodar!

Vrata zaporov v prisilni delavnici so se odprla. Okoli 40 jetnikov je mimo osvojenih straž nevrno odšlo proti svojim domovom. Kdor je šel proti Zaloški cesti, je srečno pobegnul, druge pa so spet zajeli in jih odpeljali nazaj za zapahe. Plavogardisti so še v zadnjih dneh svojega službovanja švabski zastavi pripravljali velik transport internirancev in taboriške smrti v Zlebiče pri Ribnici. To naj bi bil še zadnji »dokaz« njihove velike domovinske ljubezni.

Med tem pa so kolone še vedno vlekle svojo verigo po Tržaški. Celovški cesti...

Jetniki v samicah so prisluhnili ječarjevim korakom. Občutili so nemir, ki je zvenel v njih, zvenel v besedah policajev in kričanju belogardistov, Usodnega dne so jim sneli okove in jih odpeljali. Med njimi Vita Kraigherja, Nado Gerzinič, dr. Neubergerja...

Turjak in četrti maj: spet nov zločin v nepregledni vrsti zločinov okupatorjevih pajašev, izdajalcev teptane slovenske zemlje.

Istega dne so se pojavile v ljubljanskih papirnicah zastavice. Prodajalci niso vedeli, kaj se skriva za tem, a so jih z odkritim veseljem ponujali kupcem. To so bile ameriške, angleške, ruske zastavice in slovenske s peterokrako...

No, ni bilo kaj ponujati! Ljudje so se gnetli po trgovinah in kupovali... Mednje je zaneslo tudi nekega domobranca. V Novi založbi na nekda-

njem Kongresnem trgu je dobil malone histeričen napad. Svojemu rjovenju je dal duška še z rafalom iz brzostrelke, da je zdobil šipe v izloženem oknu.

Toda ljudje so naslednji dan spet kupovali zastavice.

Tedaj skoraj ni bilo slovenskega doma v Ljubljani, kjer gospodinja ne bi šivala zmagovalne zastave s peterokrako zvezdo.

Partizanske enote so se bitžale mestu z vseh strani. Njihovega koraka ni mogel zaustaviti topovski ogenj, ki je še zmerom visel nad mestom.

Ljudje so vedeli, da mora top ob polnoči za vselej utihniti. Ako ne, se bodo oglasile nevarnejske topovske cevi na drugi strani. Iz svobodnih gozdov, z že osvobojenega Barja.

Plašna skupina belogardistov se je hrabrila z žganjem in z vero v nekakšno pomoč, ki naj bi prišla »od zgoraj«; pri tem pa je vsak zase otož-

no pogledoval proti Zoisovi cesti, po kateri so se izgubljali zadnji vozovi bežečih kolon.

Osmi maj. Vse kar bilo uniformiranega, je izginilo. Le skupinica mladih nemških fanatikov se je v Tivolškem parku in na Rožniku skrivala pred oboroženimi pripadniki frontnih organizacij. Izpraznjene vojašnice, večidel gimnazijska poslopja, so bile v rokah frontovcev, prav tako uradi oblasti in raznih vojaških enot.

Opolnoči je kot v slovo še enkrat zagrmelo. Ljubljanci, vajeni enoličnih topovskih strelkov, so se zdrznili!

Zatem je bilo tiho, neznanako tiho...

Topovi na gradu so torej le zleteli v zrak. Zadnji kamion je izginil za ovinkom na Celovski cesti. Mesto je, ne da bi vedelo, svobodno zadihalo. Nikjer več ni bilo ne švabskega bajoneta, ne belogardista, domobranca, plavogardista, ne zahrbtnje črne roke...

NAGRADA za prisebnost

Rok Vadas, delavec podjetja Elektro-Ljubljana-mesto je lani dvakrat rešil življenje svojima delovnima tovarišema. Prvič je spravil na varno delavca, ki se je po nesreči dotaknil žic pod električno napetostjo in na njih obvisel. Ob drugi nezgodi, ki bi prav tako lahko bila smrtna, je Rok Vadas z rokami prestregel delavca, ki je omahnil z devet metrov visoke lestve. Za oboje dejanja ga je koordinacijski odbor HTZ ljubljanskega okrajnega sveta, Zavoda za socialno zavarovanje in Sveta za delo pri OLO na nedavnem posvetovanju nagradil s 30.000 dinarji. Z desetimi tisočaki so ob tej priliki nagradili še vlagalko Trilavske tiskarne, delavko Slavko Lenarčič. Ko je nekega delavca stroj zagrabil za roko, se Lenarčičeva namreč ni zmedla, ampak je stroj naglo ustavila ter tako preprečila še hujsko nesrečo.

Kdaj pa kdaj se dogodijo primeri, ko človek reši življenje človeku s golj z bliskovitim preudarkom. Podzavestno sproščeno, na vsak napor pripravljeno telo se sproži kot puščica; posreduje najbolje, kakor je — pač glede na okoliščine — mogoče.

Seveda zaslužijo priznanje takšna in podobna dejanja. Naposled — zakaj jim ga ne bi dali? Mar niso ti ljudje-rešitelji dokazali, da znajo in zmorejo svojo plemenitost izpričati tudi tedaj, ko bi se marsikdo drugi zbal, umaknil, odnehal?

Bolj nerad, zdaj devetindvajsetletni Rok Vadas, poročen in oče štiri leta starega sinka, pripoveduje, kako je med člani delovnega kolektiva svojega podjetja mimo pridnosti pri delu zaslužil priznanje in občudovanje še s svojim pogumom.

»Bežite, kaj bi tisto,« pravi. »Videl sem tovariša v stiski. Dovolj blizu je bilo, da sem lahko priskočil. Ne rečem, če sem tistikrat res vedel, v kaj se podajam. Vem le, da sem pomagal. Delovna tovariša sta ostala živa, tudi zdrava sta zdaj oba... Sicer, kaj sem drugega hotel? Doma so me naučili, naj drugim pomagam v stiski, če le morem. Opravič sem samo svojo dolžnost, kakor mislim, da bi jo tudi kdo drugi. Kaj je potlej še treba govoriti o tem?«

Tako Rok pove zdaj. Nejevoljen je, če preveč siliš vanj in vprašuješ po stvarih, ki ga spravljajo v zadrego; ker je skromen. Potem se mu jezik vendar razveže. Da, lani poleti in na jesen, takrat je bilo...

Nekega sončnega dne ob koncu junija. »Fantje, danes boste pleskali strešne nosilce,« je svoji ekipi zjutraj povedal rajonski monter v Polju.

Čez nekaj minut so se delavci razšli. Pavla Angustina, vajenca Mirka in Roka je dolžnost vodila v Spodnji Kašelj.

V naslednjih urah je delo šlo naglo izpod rok. Tanka prevleka opečnato rdečega minija je vse bolj skrivala rje na nosilcih. »Konzole« jim navadno pravimo.

»Še malo, pa sem končal,« je pomislil Rok, ko si je ogledal strešni nosilec na gasilskem domu, kjer je pleskal. Kako naključje vse spremenil!

Izza vogala je prisopihal vajenec Mirko. Ves rdeč, zadihlan. Dotle je pomagal Pavlu, ki je barval strešno stojalo na eni sosednjih hiš, oddaljeni za dober streljaj. »Rok, Pavleta tres. Pod tokom je, pomagaj...«

Pomagaj. Veš Rok, kaj so ti starši, Medjimurci iz Draškoveca pri Čakovcu, še kot dečku vcepili v glavo? V nevarnosti je tvoj delovni tovariš...

»Ubilo ga bo, pomagaj!« Prošnja se ni izvenela. Kakor ververica je Rok zdrsnil s stojala, po vrvi s strehe na tla; sedel na kolo in pognal. Gruča radovednežev se je že zgrnila krog tiste hiše. »Zakaj se nihče ne zgane?« je spreletelo Roka. Vendar za očitke ni bilo časa.

»Vročje je bilo. Bolje, bolj varno sem se počutil pri delu, če sem bil na strehi bos,« je povedal Rok, ko sem ga obiskal na domu v Slapah pri Polju. »Na streho sem zlezal brez kakršnega koli pripomočka, golorok in bos. Pavle je med žico pod električno napetostjo in streho visel, kakor bi bil razpet na križu. Ves posinel v obraz, penast krog ust je že bil, fant moj...«

...Zagrabil sem ga za roke. Električni tok se je sklenil še skozi moje telo. Navajen sem, da me strese, toda česa podobnega ne bi rad več doživel. Ko sem ga prijel in potegnil stran, na varno, me je nekaj tako spekle, zbudilo...«

Zdravniki so kasneje povedali, da so 24-letnega Pavla Angustina pripeljali v bolnišnico res v zadnjem trenutku.

»Rajonski monter tam? V Ciglarjevi ulici se je pretelgal nizkonapetostni električni vod. Del Most bo v temi, če brž ne pride kdo in popravi...«

Klic je pognal na nepredvideno pot monterja Franca Mehleta in Roka. Električni vod se je strgal prav pod napuščem gostilne. »Veseli prijatelji!« Na lestev je splezal monter France, s kleščami in drugim orodjem, pa z žico v rokah. »Ti, devet ali

Počne štiri ure ni škrtnil kamen na ulici, ni zaječala kljuka, ni zakrskal ključ v ključavnici. A vendar je bilo mesto, zavito v plašč teme, to noč budno. To poslednjo noč petletnega nasilja. Nenavadne so bile ure molka, pričakovanja nečesa velikega je dramilo sleherne oči.

Tedaj so zazveneli koraki. Ostro in odločno. Nekje se je plašno odprlo okno:

»Kdo ste? Ste res vi...?«

Boječemu vprašanju je sledil jansen odgovor. Trenutek za tem so oknice udarile ob zid in ulico je preplavil navdušen-vzklik:

»Partizani! Ziveit partizami!«

Naenkrat so jih bile polne vse ulice in ceste, trgi in parki. A to so bile šele predstraži! Meščani so se zgrinjali okoli njih, jim nudili pijače in prigrizka, se z njimi pogovarjali.

Na Djukičevem bloku je zaplapolala zastava. Prva peterokraka v že osvobojeni Ljubljani.

Se preden je sonce dobobra osvetlilo naše mesto, so bile zastave že v vseh oknih. In rože! Staro in mlado je pozdravljalo osvoboditelje, ki so v urejenih četveroredih korakali proti središču. Ta nezadržana reka je potrebovala širokih poti. Spanske jezdece — osvražene priče okupatorjevega terorja — so potisnili ob stene, ponekod so jih navdušeni mladinci poskušali zažgati, drugod pa so jih zvrnili čez nasip Ljubljaniče.

DUSAN KRALJ

DELAVSKA ENOTNOST

OD 1. DO 7. MAJA

ODLIKOVANJA DELOVNIH LJUDI OB PRVEM MAJU

Ob prvem maju je predsednik republike Tito odlikoval več delovnih ljudi, kulturnih in javnih delavcev, za uspehe pri izgradnji socializma ter za delo, ki je posebno pomembno za naš gospodarski, družbeni, znanstveni in kulturni razvoj. Z Redom dela I. stopnje je predsednik Tito odlikoval 3, z Redom dela II. stopnje 52, z Redom dela III. stopnje pa 1018 oseb. Z Medaljo dela je bilo odlikovanih 1892 oseb.

NOV ODSEK JADRANSKE MAGISTRALNE

V nedeljo, 3. maja so svečano izročili prometu nov odsek jadranske magistrale od Novoga do Zadra, dolg 174 kilometrov. Jadranska magistrala, ki bo dolga 1400 kilometrov, bo povežala vse pomembne gospodarske in turistične kraje vzdolž obale od Trsta do Bara. To bo moderna, asfaltirana, osem metrov široka cesta z vsemi značilnostmi najboljših evropskih cest. Odsek od Novoga do Zadra, ki so ga minulo nedeljo izročili prometu, je bil najtežji. Podjetji »Asfalt« z Reke in »Viadukt« iz Zagreba ter pripadniki JLA, ki so gradili ta del jadranske magistrale, so morali premagati številne ovire. Tako so blizu Senja zgradili skoraj vso cesto na podpornih stebrih, pod njo pa so globoki prepadi in morje. Z magistrale vodi nešteto manjših odcepov do plaž ob morju, ob cesti so terase za razgled, prostori za parkiranje avtomobilov in gozdički, kjer si bodo potniki počivali počitek.

»TIMOČANKA« SE BO PRESELILA V NOVE PROSTORE

V kratkem bodo dogradili vse obrate zaječarske tekstilne tovarne »Timočanka«. Delovni kolektiv upa, da bodo lahko preselili strojni park v nove prostore že ta mesec. Dva objekta sta povsem dograjena, pred nedavnim pa so pričeli graditi skladišča, ki so pravzaprav montažni hangarji, izdelek tovarne »Soko« v Mostaru. Razen trikotajnih izdelkov bo tovarna »Timočanka« kmalu izdelovala tudi perilo iz sintetičnega vlakna orlon.

TOVARNA TRIKOTAŽE V BRČKEM

Po šestmesečni poizkusni proizvodnji je prejšnji mesec začela redno obratovati tovarna trikotaže »Interplet« v Brčkem, ki je ena najmodernejših tovarn te vrste v naši državi. Med poizkusno proizvodnjo je tovarna usvojila proizvodnjo nogavic in še nekaterih drugih trikotajnih izdelkov. Njena letna proizvodnja bo znašala 3 milijarde parov nogavic v 200 sodobnih desetih. Razen tega pa bo tovarna »Interplet« proizvajala letno tudi 306 ton tako imenovanega anterlok prediva, ki ga bo predelala 206 ton v razne vrste moških in ženskih majic, puloverjev in drugih izdelkov.

NOVO STANOVANJSKO NASELJE V SPLITU

V Splitu so začeli zidati novo stanovanjsko naselje in regulirati del mesta. V novem naselju bodo zgradili stolpnice, v katerih bo 200 večsobnih in 150 enosobnih stanovanj. V kletih teh stanovanjskih hiš bodo restavracije, trgovine in servisi. Za regulacijo mesta in zgraditev naselja, ki bo imelo eno najširših ulic v državi (široka bo 60 metrov), bo Zavod za stanovanjsko izgradnjo v Splitu investiral približno 400 milijonov dinarjev.

POL KILOMETRA DOLG MOST ČEZ SAVO

Pri Slavonskem Brodu gradijo enega največjih mostov v naši državi. Dolg bo 500 metrov, širok pa 15 metrov. Po njem bodo speljali železnico in cesto s pločnikom za pešce. Most betonirajo z bosenske strani, vtem ko bo druga polovica mostišča ob slavonski strani jeklena. Jekleni del mosta je potreben zato, da bo most dovolj visoko nad vodno gladino in da bodo pod njim lahko plule tudi rečne ladje. Gradbeni stroški bodo znašali nad milijardo dinarjev. Most bodo dogradili prihodnje leto.

PRVI SLADKOR IZ BITOLJSKE TOVARNE

Letos poleti bodo dogradili in opremili novo sladkorno tovarno v Bitolju, eno največjih in najsoodobnejše opremljenih tovarn sladkorja v državi. Pričakujejo, da bo nova tovarna imela dovolj surovin v svojem širšem zaledju, saj bodo na tem področju že letos pridelali okoli 10.000 vagonov sladkorne pese. Do konca leta bodo v tovarni sladkorja v Bitolju izdelali 9000 ton sladkorja, drugo leto pa že 15.000 ton.

NAŠ NAJVEČJI LADIJSKI VIJAK

V ladjedelnici »Split« so izdelali ladijski vijak iz litega železa, ki tehta 17,5 tone, v premeru pa meri 5 metrov. To je največji in najtežji ladijski vijak, izdelan v naši državi. Izdelali so ga pod kontrolo klasičarskega zavoda »Lloyd register« iz Londona, katerega strokovnjaki so se zelo pohvalno izrazili o tem uspehu ladjedelnice »Split«, saj ladijskih vijakov do nedavnega pri nas sploh niso izdelovali. Vijak je namenjen 12.800 tonskemu tramerju, ki ga grade v ladjedelnici »3. maj« na Reki.

ZAČETEK DEL NA CESTI NOVO MESTO-DOLENJSKE TOPLICE

Te dni so začeli pripravljati vse potrebno za gradnjo avtomobilske ceste Novo mesto-Dolenjske Toplice. Blizu bodoče avtomobilske ceste že lomijo kamen in odstranjujejo vrhnjo plast zemlje. Pričakujejo, da bodo tudi na to cesto prišle mladinske delovne brigade. Avtomobilska cesta Novo mesto - Dolenjske Toplice bo široka pet metrov in bo znatno olajšala promet med tem znanim zdraviliščem in ostalimi kraji.

PRIHODNOST PRISTANIŠČA V BARU

Do konca letošnjega leta bodo v Baru dogradili del velikega pomorskega pristanišča in ga s tem usposobili za promet kakih 200.000 ton blaga na leto. V naslednjih letih bodo zmogljivost pristanišča stalno večali, tako da bo leta 1961, ob koncu prve etape gradnje pristanišča, operativna obala dolga 1300 metrov in sposobna za promet 800.000 ton blaga na leto. Tu bo tudi glavno potniško pristanišče na južnem Jadranu.

Rok Vadas, ki je rešil že dvoje življenj

lestve. Tudi žico je takrat izpustil. Brez ravnovesja, nezavesten, je omahnil. Z glavo navzdol.

Nekaj je prešinilo Roka. »Samo prestrežem ga lahko, ujamem v naročje...« Notranji klic je velel, naj pusti lestev, stopi korak dva bliže zidu, razširi roke.

Močan krik, porojen iz bolečine, je dramatično borbo prekinil. Ves bled, premočen od potu, je Rok držal Franceta v naročju. Samo roki si je zlomil France. Nič hujskega ni bilo. Rešil ga tovariš, ki je dobro vedel, da jo lahko tudi sam pošteno izkupi, če posreduje.

Pač, še ves mesec potem je Rok po malem pljuval kri. Pritisk, ko je prestregel tovariša, je bil močan. Precej drobčenih žilic je v njegovem prsnem košu je brččas popokalo tedaj.

Zdaj niti ni več pomembno, če s kakršnim koli primernim ukrepom teh dveh nezgod ne bi mogli preprečiti vnaprej. Naše vrstice je narekovala zgolj želja, izraziti priznanje tistim, ki se nesebično, z vsemi svojimi vrlinami, trudijo pomagati svojim bližnjim, kadar so v največjih stiskah. Eden takšnih pa je tudi naš Rok Vadas. -mG

SE ODOBRI...!

Ob stoletnici RK

Republiški svet za zdravstvo se je zadnjič, ko je razpravljalo o zaključnih računih republiških finančno samostojnih zavodov, znašel v kaj neprijetnem položaju. Odobril naj bi zaključne račune, ne da bi mogel reči kakšno besedo o gospodarjenju v zavodih.

Res je posebna komisija pregledala vse zaključne račune, toda tudi ona ni mogla storiti drugega, kot da je pogledala, ali so vse priloge k zaključnemu računu, ali imajo dokumentacijo za dohodke in izdatke in ali je prav izračunano. Ta komisija pa ni razpravljala o gospodarjenju. Bržčas bi tega ne mogla uspešno storiti niti druga, pa naj bi bila še tako močna, če tega niso že v zavodu ali ustanovi sami napravili. Tako je navedla v glavnem le tiste razloge za primanjkljaje, ki so ji jih povedali v zavodu, čeprav je marsikateri med njimi tudi precej za lase privlečen. Na primer: primanjkljaj je nastal med drugim tudi »zaradi dviga cen, zlasti zelenjave in sadja pozimi«, kot da se je to samo lani zgodilo in da je pozimi zelenjava dražja samo v tistem kraju.

O »razlogih« kaže res posebej razmišljati. »Izdatki za zdravljenje in nego so višji od predračunskih zaradi večje potrebe zdravil in obveznega materiala«, je zapisano v obrazložitvi bilance ene izmed bolnišnic za duševne bolezni. Stroški zdravljenja in nege so prekoračeni zaradi zdravljenja z dražjimi zdravili... (zavod, ki mu je bila lani dvakrat povišana cena oskrbnega dne). »Znatno so bili prekoračeni stroški za razvedrilo bolnikov...« itd.

Na kaj nas opozarjajo ti in podobni razlogi?

● Prva ugotovitev: v takih zavodih so dokaj ravnočasno prekoračevali postavke v proračunih in kalkulacijah cene oskrbnega dne. Nenavadno naglo se zadovolje z ugotovitvijo, da se je nekaj podražilo, nekaterih reči več porabilo itd.

● Druga ugotovitev izhaja iz prve: ne čutijo se odgovorne za to, da bi se držali odobrene višine stroškov.

Če je določeno, da smejo porabiti na primer za hrano 280 dinarjev, jih ne morejo porabiti 293 in več. Sila težko je opravičiti prekoračitev te cene, če v ustanovi zares gospodarijo in je težko trditi, da ne bi shajali prav tako z 280 dinarji, ne da bi bila hrana kaj slabša ali pa bi je bilo manj. Podobno je tudi v potrošnji zdravil. Celotno strokovnjak mora pritruditi, da se način zdravljenja ne menja vsakih četrtr leta in da potemtakem izdatki te vrste ne morejo vplivati na prekoračenje cen oskrbnega dne.

V prvi vrsti gre torej za odgovornost upravnih vodstev zdravstvenih zavodov, da se držijo odobrene višine stroškov. To pa seveda pomeni, da bi morali sprotno vsak mesec (marsikdaj je tudi to predolgo obdobje) ugotavljati, kateri stroški naraščajo in zakaj naraščajo. Knjigovodski sistem v zdravstvenih zavodih je danes že tak, da je moč sprotno zasledovati gibanje stroškov.

Od šestnajstih zavodov jih je lani kar deset zaključilo finančno poslovanje s primanjkljajem. Nehote se postavi vprašanje, kaj so ukrenili organi družbenega upravljanja, da primanjkljajev

ne bi bilo. Zelo težko je na primer razumeti, da so v nekem zavodu presegljivo planirano število oskrbnih dni, torej ob istih režijskih stroških in ob istem številu osebja ustvarili večji dohodek, pa je vendar nastal primanjkljaj. Ali ni to stvar, ob kateri bi se moral upravni odbor resno zamisliti ter poiskati vzroke, ki so privedli do primanjkljaja? Ali ni potem nujen zaključek, da se upravni odbori ne spuščajo v analizo stroškov, ne odkrivajo, kje in kaj se preveč troši in da potem po daljšem času, ko je že prepozno, ugotav-

dati sindikalnim podružnicam vse podatke, da bi mogle vplivati na gospodarjenje, in mobilizirati ves kolektiv za varčevanje. Seveda pa bo treba nenehno pobijati napačno mnenje, ki je v vodstvih zdravstvenih zavodov še močno zakoreninjeno, da namreč te stvari ne brigajo sindikata.

Ob takem prizadevanju bodo vse stvari že v kolektivu razčiščene, predlogi za zvišanje cen oskrbnega dne bodo res posledica objektivnih razmer, svet za zdravstvo pa bo mirne vesti odobril zaključni račun.

Koordinacijski odbor HTZ, ki ga sestavljajo predstavniki ljubljanskega zavoda za socialno zavarovanje, okrajnega sindikalnega sveta in sveta za delo OLO, je nagradil 15 delovnih kolektivov za uspehe pri preprečevanju nezgod in obolenj. Na sliki: Predstavniki kolektiva kočevskega rudnika ing. Kajfež sprejema nagrado 100.000 din

Letos poleti bo minilo 100 let, kar je bila pri Solferinu velika bitka. 24. junija 1859. so se tam spopadle francoske, alžirske in piemontske čete s četami avstro-ogrsko monarhije. Na bojišču je tedaj obležalo več kot 40.000 mrtvih in ranjenih, v naslednjih dneh je zaradi izčrpanosti in boleznih umrlo še 40.000 vojakov.

Strahote bojev pri Solferinu je videl mladi Švicar Jean Henri Dunant. Trpljenje vojakov ga je silno pretreslo. Zbral je prebivalce bližnjega Castigliona in pričel lajšati trpljenje ranjenih in umirajočih. S tem dnem se začne njegova dolga in naporna pot, pot za uresničitev plemenite misli, ki se je porodila ob trpljenju umirajočih pri Solferinu. Dunant je obredel vse evropske dvore in prepričeval vse takratne veličine, da je treba z ranjenci v vojski ravnati po človeško in jim lajšati bolečine, na bojišču padlim pa ne glede na njihovo narodnost izkazovati spoštovanje. Ambulantam in bolnišnicam je treba v bitkah vselej priznati in zdravnikom ter zdravstvenemu osebju v vojskujočih se strank povsod priznati nevtralnost. To so bile prve ideje nastajajočega Rdečega križa.

Svoj namen je Dunant le stežka dosegel. Pet let po solferinski bitki je končno le podpisalo šestnajst evropskih držav Zenevsko konvencijo. Kmalu za tem je večina evropskih držav priznala načela Rdečega križa. Od tedaj dalje ima človeštvo v rokah vsaj eno sredstvo za borbo proti strahotam vojne in hkrati tudi za boj proti posledicam naravnih nezd. In o organizaciji, ki pod praporom Rdečega križa združuje ljudi v veliko bratovščino miru in sloge.

S sprejetjem načel pa seveda še ni bilo storjeno vse. Zagotoviti je bilo treba tudi izvajanje teh načel, saj so se kasneje v vseh desetletjih mnogokrat geografsko krčila. Se posebno kruto se je izneveril humanističnim načelom Rdečega križa fašizem.

Jugoslovani smo kmalu sprejeli ideje Rdečega križa. Ze leta 1876 ustanovijo društva Rdečega križa v Crni gori in Srbiji, dve leti pozneje pa se osnuje na Hrvaškem odbor za pomoč ranjenim in bolnim, ki se nekateri kasneje preimenuje v Društvo Rdečega križa Hrvatske in Slavonije. V Sloveniji je bilo leta 1879 ustanovljeno Deželno pomožno društvo za Kranjsko v pomoč ranjencem in bolnikom, iz katerega nastane leta 1902 Društvo Rdečega križa za Kranjsko.

Ob razpadu stare Jugoslavije pa je razpadla tudi enotna jugoslovanska organizacija Rdečega križa. To pa ni oviralo našega nesebičnega in požrtvovalnega ljudstva, da ne bi v težkih dneh velike skupne borbe samo z neizmerno ljubeznijo storilo vsega, da pomore svojim ranjenim in bolnim tovarišem. In v tej herojski borbi se je leta 1944 v Drvarju rodila tudi nova ljudska organizacija Jugoslovanskega Rdečega križa.

Po osvoboditvi pa nova organizacija ni skrbela le za ranjene, izgubljene in bolne, temveč je svoje delo usmerila tudi v skrb za ohranitev zdravja našim delovnim ljudem. Osnovno, za kar pa se danes bori Jugoslovanski Rdeči križ — in z njim vsa svetovna organizacija — pa je ohranitev miru v svetu. Rdečemu križu je danes vodilo: Nobenih krivencev več, nobenih vojn več!

Odprimo stalno razstavo higiensko-tehnične zaščite!

Pobuda okrajnega zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani

Na posvetovanju o varnosti pri delu, ki ga je pred nedavnim priredil okrajni zavod za socialno zavarovanje v Ljubljani, je direktor tega zavoda tov. Slavko Kovačič razložil zelo koristne predloge. V Ljubljani naj bi odprli stalno razstavo higiensko-tehnične zaščite in varnosti pri delu.

Posamezne gospodarske organizacije, zavodi in ustanove pripravljajo vsako leto razstave o varnosti pri delu in o higiensko-tehnični zaščiti. Take razstave so odprte le določen čas, so sila drage, gradivo ostane potem ne-

uporabljeno, prizadevanja so razcepljena itd. Mimo tega pa že dolgo čutimo potrebo po nekem organu, pri katerem bi lahko dobili vsak podrobna pojasnila o zaščitnih sredstvih, raznih napravah in o podobnem. Najbolj poklican bi bil za to seveda zavod za proučevanje organizacije dela in varnosti pri delu, vendar sam ne zmore toliko sredstev, da bi odprl stalno razstavo. Zato predlaga ljubljanski okrajni zavod za socialno zavarovanje, naj bi vsa prizadevanja tako organov socialnega zavarovanja kot Centralnega higienskega zavoda, že

omenjenega zavoda za proučevanje organizacije dela in varnosti pri delu ter delovnih kolektivov združili ter odprli v Ljubljani stalno razstavo o higiensko-tehnični zaščiti in varnosti pri delu. Bržkone ne bi bila napačna misel, da bi tako razstavo organizirali še na širših temeljih, da bi namreč vključili vanjo tudi varnost prometa in še druge vrste zaščite, o čemer bi bilo treba seveda še razmišljati.

Nedvomno bi taka razstava sila koristila tudi strokovnim šolam in vsem, ki se ukvarjajo s propagando higiensko-tehnične zaščite. Predlagali so, naj bi v ta namen postavili posebno stavbo, v kateri bi bile poleg razstavnih prostorov tudi predavalnice.

Zamisli kaže vsekakor pozdraviti in smo prepričani, da bi našel na ugoden odmev pri vseh prizadetih organizacijah in organih, zlasti še, če jo bo ljubljanski zavod za socialno zavarovanje tudi gmotno podprl.

ljajo, da so napravili izgubo? Potlej ne morejo napraviti nič drugega, kot se sprijazniti s številkami in poskrbeti, kako bi svetu za zdravstvo opravičili primanjkljaj, namesto da bi sprotno gospodarili. Upravni odbori bi morali torej zahtevati, naj vodstvo zavoda vsak mesec poroča, kako se gibljejo dohodki in stroški ter zakaj se je kateri strošek povečal. Če pa zaseda upravni odbor le vsak drugi mesec ali še manj, potem kajpak na gospodarjenje ne more več vplivati.

Vendar tudi sam upravni odbor ne bo dosti opravil, če boj za varčevanje ne postane stvar vsega delovnega kolektiva zdravstvenega zavoda. To je eno izmed sila važnih področij dela sindikalnih organizacij zdravstvenih delavcev, ki je nanj posebej opozoril že občni zbor republiškega odbora tega sindikata. Vodstva zdravstvenih zavodov so dolžna

Ob četrtem letniku časopisa »Delo in varnost«

Zanimanje, ki ga je strokovni časopis »DELO IN VARNOST« v treh letih izhajanja vzbudil pri naših delovnih kolektivih in pri vodstvenih kadrih po podjetjih, je zgovorno dokaz, kako potrebno in zaželeno je bilo stalno glasilo, ki naj podrobneje obravnava, poroča in daje napotke za reševanje številnih perečih vprašanj, ki so v zvezi s produktivnostjo dela in z varnostjo pri delu. Po skromnih začetkih je mesecnik iz leta v leto dopolnjeval in širši svoj delovni program, tako da danes že v veliki meri opravlja koristno nalogo stalnega strokovnega obveščevalca o širokih področjih organizacije dela, proizvodnosti dela in /pogojih, ki vplivajo na večjo produktivnost, dalje racionalizacijo dela, analitičnega ocenjevanja delovnih mest, tarifiranja, kontrole kvalitete, vodenja člo. veka, varstvene vzgoje, industrijske higijene, zdravstvene in tehnične zaščite pri delu, izobraževanja kadrov, profesionalne orientacije in poklicnega svetovanja itd.

Letos se je mesecnik pojavil v novi obleki, z okusnimi platnicami in v povečanem obsegu ter tako tudi na zunanji postal prava revija, kar je treba samo pozdraviti. Sodeč po prvi številki, ki je pravkar izšla, bo uredništvo tudi poslej skrbelo za izbrano in primerno poljudnost člankov ter za ustrezno ilustrativno plat, da bo vsebina dostopna čim širšemu krogu bralcev.

Med gradivom, ki ga prinaša prva številka je treba omeniti aktualni članek Leopolda Pogačnika: »Uporaba skladov podjetij za izboljšanje proizvodnosti dela«. Dr. Leon Jerovec objavlja članek: »Zakaj pri naš produktivnost ne raste hitreje?«, ing. Boris Gostiša pa članek: »Obratne nezdge so družbeni problem«. Franjo Aleš končuje ilustrirani sestavek: »Varstveno izobraževanje na delovnem mestu«. Nekaj navodil za pravilno ureditev krožnih žag je v nazornem, ilustriranem članku prispeval inž. Stane Pirč, dr. Stane Lajčev pa zapisek o prvi izdaji knjige »Medicina rada«. Mnogostransko dejavnost Zavoda za proučevanje organizacije dela in varnosti pri delu LRS izpričujejo na koncu številke objavljeni njegovi izobraževalni programi za leto 1959.

Druga številka revije prinaša uvodni članek Franja Aleša o problemih motiviranja v varstveni vzgoji. O izobraževanju kadrov v podjetjih piše Leopold Pogačnik. O po-

klicnih boleznih razpravlja dr. Stane Lajčev. S področja varnosti pri delu je napisal Valter Perco sestavek: »Kontrolna naprava za detekcijo na električnih napeljavah pri trolejbusih«. Avgust Kuhar je prispeval članek: Varnost pri delu v praksi — primer Zelezarne v Ravnah. O problemih poklicnega svetovanja piše prof. Minka Zajec, o sredstvih za osebo zaščito pa prof. Mirko Battistin.

Zeliti je samo, da bi takto važna in danes prav gotovo že nepogrešljiva strokovna revija »Delo in varnost« poslej v še večji meri seznanjala naše gospodarske organizacije in še posebej vodstvene kadre s problemi na številnih sektorjih njihove dejavnosti, ki so naštetih na prvi strani ovitka revije — vse v znamenju povečanja produktivnosti, osnovnega načela našega gospodarjenja.

Lak—

JE IZDELEK TOVARNE ZLATOROG MARIBOR

INDUSTRIJA USNJA VRHNIKA

razpisuje

štipendijo

za slušatelje Tehnične srednje usnjarske šole v Domžalah

POGOJI: 1. dovršena osemletka ali njej enaka šola (dovršena nižja srednja šola); 2. da se obvežejo po končanem šolanju zaposliti se v podjetju najmanj za eno dobo šolanja.

Prijave s kratkim življenjepisom in priloženim zadnjim spričevalom pošljite na upravo podjetja. Rok prijave je do 31. maja 1959.

Ob koncu prejšnjega meseca je zasedala skupščina republiškega zavoda za socialno zavarovanje, na kateri so razpravljali o delu zavoda v lanskem letu ter potrdili zaključni račun. Sekretar republiškega sveta za zdravstvo dr. Tone Ravnikar pa je med drugim razložil, kako bo rešen problem šolanja zobnih terapevtov. Študij na stomatološkem oddelku medicinske fakultete bo namreč imel dva dela. Po petih semestrih (poltretjem letu) bo študent že tako usposobljen, da bo mogel popravljati zobe in bo že mogel v službo. Kdor se bo hotel pa še izpopolniti, se bo kasneje vrnil na univerzo in diplomiral za zobnega zdravnika. Obenem pa bo že to jesen zobotehnična šola tako razširjena, da bo mogla sprejeti dvojno število gojencev. Tako so vendarle našli pot iz zadrege, o kateri je pet let vneto razpravljano

Zakaj primanjkuje mesa?

Skoraj tri tedne se je zlasti v popoldanskih urah ponavljal v ljubljanskih in verjetno tudi v drugih mesnicah isti prizor: mesarji so sloneli na pulnih, kazali prazne kavljive za meso in se opravičevali:

»Ne dobimo živine. Izvozna podjetja jo bolje plačujejo.«

Izvozniki živine so se otepali krivde in se izgovarjali:

»Zaradi nas bi lahko bile mesnice polne mesa. Ne pozabite, da gre v cekarjih in kovčkih več čez mejo, kakor ga mi izvozimo. Kriv je Videmski sporazum.«

S samim iskanjem krivcev in z vračanjem krivde na druge se kajpak ne da napolniti mesnica. Za to ima ljubljanski Okrajni ljudski odbor jassen dokaz: da smo imeli za prvomajske praznike dovolj govedine in teletine in da mesa tja do sredine maja ne bo zmanjkalo, bo moral verjetno prispevati 5 milijonov iz rednih proračunskih sredstev. Mesna podjetja so namreč plačala kilogram žive teže po 190 dinarjev, ker so bila prisiljena kupiti prvorazredno živino, meso pa so morala prodajati po rednih prodajnih cenah, ki so prikrojene po odkupnih cenah za drugo- in tretjerazredno živino.

Seveda je bil to le izhod v sili in se v prihodnje ne bo več moglo tako oskrbovati z mesom. Taki nepredvideni izdatki napravijo v okrajnem proračunu preveliko luknjo in povzročajo, da se je treba čemu drugemu odpovedati.

PROIZVODNJA ŽIVINE UPADA

Ugotavljanje krivcev pa bi lahko pomagalo, da bi se hitreje izklopali iz težav.

Kdo je kriv, da primanjkuje govedine in teletine?

Prvi in glavni krivec je količinsko nazadovanje živinoreje v Sloveniji. Letos imamo 12 odstotkov manj živine kot 1939. leta in 2 odstotka manj kot lani. (V FLRJ pa je za 27 odstotkov več živine kot leta 1939 — torej tudi to ne bi smel biti izgovor za vsako prilnost!) Zaradi povečane kupne moči slehernega izmed nas pa je potrebnaja mesa občutno porasla. Torej: živine je manj kot včasih, mesa pa pojemo več. Vrh tega se je povečal tudi izvoz. Čez mejo gre namreč samo dobra živila, te pa je v Sloveniji največ. In prav je, da gre v tujino samo dobra živina, kajti s tem si povečujemo ugled in zagotavljamo nova naročila. To pa za naše gospodarstvo veliko pomeni, saj je prav goveja živina naše najdonosnejše in najboljše plačano izvozno blago in si z njo občutno povečujemo možnosti za nakup tistega blaga, ki ga sami nimamo. Zato bi morale zadruge poskrbeti, da bi bila izvozna živina res dobro izpitana. S pošiljanjem manjvrednih goved v tujino dobimo manj deviz in si hkrati zapiramo pot na tuja tržišča. Sicer pa o tem kasneje nekoliko več.

Da primanjkuje pri nas govedine in teletine, je kriva tudi lanska suša. Slovenija že vsekolik kupuje živino v drugih republikah, zlasti v Srbiji. Zaradi suše so tamošnji kmetje lani odprodali veliko več goved kot običajno, zato pa je letos dobimo zelo malo tam. Tako smo ob bogat vir mesa. To je bilo najbolj občutno v mesecih, ki so že od nekdanj kritični za oskrbo z mesom, se pravi od februarja do maja.

MESNA PODJETJA V ŠKRIPCIH

Republiški svet za blagovni promet je okrajne svete za tržišče v januarju opozoril na vse te stvari in jim naročil, naj se mesna podjetja založe z mesom in si zagotove za kritični čas več perutnine in rib. Toda razen celjskega in mariborskega okraja ni nihče nasveta resno upošteval. Ljubljanska podjetja so se izgovarjala na premajhne hladilnice. Glavni vzrok pa tiči drugje: v sami organizaciji mesnih podjetij. Vsa po vrsti se namreč ukvarjajo z nakupom živine, s predelavo in s prodajo. Ker se s prodajo mesnih izdelkov veliko več zasluži kakor s prodajo svežega mesa, se niso kdo ve kako pumjajala za zaloge nepredelane mesa. Maščevalo pa se nam je še nekaj drugega: večina mesnih podjetij ni sklenila s kmetijskimi združenji pogodb za nabavo drugorazredne in tretjerazredne živine ali pa jih zadruga niso sklenile s posameznimi živinorejci in zato niso moge izpolniti pogodbenih obveznosti.

Da ne bomo krivični: mesna podjetja, ki oskrbujejo domači trg, imajo res velike težave pri odkupovanju živine. Plačevati jo smejo samo po dogovorjenih cenah, ki veljajo za vso državo, se pravi največ 145 dinarjev za kilogram žive teže, in sicer v vseh letnih časih enako. Odkupne cene za prvorazredno živino pa so

proste. Razlika med najvišjo dogovorjeno ceno in najvišjo prosto ceno znaša tudi 40 dinarjev. Tako dobi živinorejec okrog 20 tisočakov več za prvorazredne vole kakor za drugorazredne. Zato jih raje toliko časa redi, da se po teži uvrste med najboljše. Tako torej mesna podjetja, ki oskrbujejo izključno domači trg, res zelo težko nabavijo slabšo živino. Ljubljanska na primer so nakupila v Sloveniji samo 10 odstotkov živine za zakol, vso drugo pa v sosednih republikah ali pa nezakonito, s preplačevanjem. Zato so bila že vsa po vrsti kaznovana. Nekatera že celo šestkrat. (Tega si seveda niso jemala preveč k srcu, ker je dohodek od nezakonito nakupljene živine daleč presegele globo!)

Kaže torej, da z odkupno politiko ni vse v redu, kajti brez mesa smo prav zaradi nizkih in vse leto enakih cen za živino druge in tretje kategorije, ki jo koljemo doma, in zato, ker mesna podjetja ne smejo odkupovati prvorazredne živine po prostih cenah.

Ali ne bi bilo pametneje, če bi se mesna podjetja zalagala tudi s prvovrstnim mesom in ga zaradi boljše kakovosti prodajala po višjih cenah? Marsikdo bi rad dal nekaj več za kilogram dobrega mesa, mimo tega pa bi ga bilo vedno dovolj v zalogi.

Morda bo kdo rekel: »Tale pa navija za podražitev mesa, ko si vendar vsi prizadevamo, da bi se življenjska raven dvignila. Dvigovanje cen pa ne dviga življenjske ravni!«

Pa ni tako. S tem bi celo dvignili življenjsko raven, visok življenjski standard namreč ni v tem, da so prodajne cene mesa nizke, mesnice pa zaradi tega prazne. Da ne bi kdo napak razumel: slabše vrste mesa bi kljub temu še vedno dobili po nižjih cenah. Dražje bi bilo samo boljše meso. Ta predlog ni nobeno odkritje Amerike, kajti povsod po svetu prodajajo po kakovosti razvrščeno blago. Skladno s tem so tudi cene različne. Morda bi bilo dobro, če bi odkupne in prodajne cene med letom nihale za 10 ali nekaj več ali manj odstotkov, ker se pač ponudba spreminja. Jeseni je vsekakor veliko več živine naprodaj kakor na primer zgodaj spomladi. Če bi odkupne cene v kritičnih mesecih dvignili, bi tudi veliko lažje prišli do živine za zakol.

NAD 30.000 TELET — V CEKARJIH ČEZ MEJO

Tako pravijo izvozniki in tako pravijo tudi tisti, ki pozorneje zasledujejo, koliko mesa gre iz obmejnega pasu v Italijo. Po približnih računih gre podobno čez mejo še 9000 goved. Obmejni prebivalci smejo štirikrat na mesec v Italijo. Razne komisije so ugotovile, da jih več kot 60 odstotkov vzame s seboj z videmskim sporazumom dovoljeno kilo mesa — govejega ali telečjega. Ker se teletina, zlasti brez kosti, zelo ugodno proda v Italiji, je razumljivo, da ji dajejo prednost. Večinoma pa je ne vzamejo s seboj samo en kilogram, ampak tudi kilogram in pol ali slabi dve kili, ker vedo, da imajo cariniki polne roke dela in da se ne utegnejo dolgo zadrževati ob tehtnicah...

Nekateri celo trdijo, da gre čez mejo po kilah okoli 45.000 telet in 9000 goved, torej več, kakor jih redno izvozimo iz Slovenije. Če bi ta živina ostala doma, bi prišlo dnevno vsaj 150 telet in 30 goved več v naše mesnice.

Kar lepe zaloge! V turistični sezoni bi se jih veselili celo tujci. Dovoljenje o iznosu mesa čez mejo torej povzroča precej škode domači oskrbi z mesom pa tudi živinoreji. Zato bi kazalo resno premisliti, ali ne bi bilo bolje, če bi ga za nekaj časa ukinitili ali vsaj omejili ta »izvoz«. Če bi še resno jemali predpis, ki prepoveduje klanje telet, bi se naš živinski fond kmalu povečal. Oskrba z mesom bo namreč vse dotlej kdaj pa kdaj zašepala, dokler ne bomo imeli 20 do 30 odstotkov več goved. Ta predpis bi lahko uveljavili, kakor so ga uveljavile Argentina, Anglija, Turčija, čeprav je na primer v Argentini živinoreja veliko bolj razvita kot pri nas. Namesto telet koljejo pitana mlada goveda (baby-beef), ker je pač gospodarnejše.

ČUDNE MANIPULACIJE

Izvoz živine se je povečal. Od Ljubljane pa do italijanske meje kar pet podjetij odkupuje živino za tuje države. Že zato je med izvozniki velika konkurenca. Toda to še ni vse. Po našo prvorazredno živino prihajajo tudi odkupovalci izvoznih podjetij iz drugih republik. Včasih se znajdejo kar trije hkrati v isti vasi. Bolj ko gre komu za nohte, višje ceno ponuja. Kmetje izkoriščajo konjunkturo. Ker sami ne vzrede dovolj živine, jo hodijo kupovat drugam. Seveda ne povedo, da jo bodo prepredali, za vzrejo pa jo lahko nakupijo, kolikor hočejo, in plačajo po prostih cenah. Razumljivo, da skušajo priti čim ceneje do nje. Izvoznikom pa jo potem prepredajo kot prvorazredno, če je količkar pridra, kajti odkupovalci radi zamižijo na eno oko in velikodušno priznajo živini prvo kategorijo; izvozne pogodbe je pač treba izpolniti, naprej pa ne mislijo. Kmetje pri tem včasih kar čez noč in brez vsakršnega truda zaslužijo šop tisočakov. Na sejmu plačajo na primer za kilogram žive teže 135 dinarjev, doma pa izvoznikom prodajo po 170 dinarjev. Okrajna tržna inšpekcija v Ljubljani je prišla na sled že nešteti podobnih špekulacijam, ki so kmetom občutno povečale dohodka. Sicer pa ni nujno, da živino prodajo za izvoz. V obmejnih krajih jo zaradi velikega povpraševanja zlahka dražje prodajo, pa četudi je drugorazredna ali tretjerazredna.

Kako so možne take špekulacije? Izvozna podjetja so se obvezala, da bodo izvozila toliko in toliko živine. Da bi si zagotovila predvidene količine, bi morala — kakor druga mesna podjetja — skleniti pogodbe z združenji in te s posameznimi živinorejci. Toda po ugotovitvah okrajne tržne inšpekcije in Ljubljani niti izvozna podjetja niti zadruga tega niso storile. Kmetijska zadruga v Novi vasi se je na primer obvezala, da bo izvoznima podjetjema Gruda in Zivino-

promet nabavila 1200 glav goved, živinorejce pa je pogodbeno vezala samo za 10 glav! Od tod tolikšna stiska za prvorazredno živino in špekulacije s prepredajo drugorazredne živine, odkupljene na živinskih sejmih.

Razmere bi se prav gotovo izboljšale, če bi šla v izvoz res samo tista živina, ki jo kmetje po pogodbi reče za izvoz, in seveda, če kupec in prodajalec ne bi živini sama določala kategorijo, ampak bi to opravljale združne komisije. Videti je tudi, da živinski sejmji, kjer si skacejo v hrbet izvozna podjetja in zasebni kmetje, več škodijo kot koristijo, in da bi bilo pametneje, če bi prirejali združne dogone in tako poostrišli družbeni nadzor nad prodajo in nakupom. S tem bi dosegli, da bi izvozna podjetja pošiljala čez mejo za izvoz vzrejeno živino, vse drugo pa bi ostalo doma. Če bi mesnim podjetjem, ki oskrbujejo domači trg dovolili, da bi nakupovala tudi boljše

živino in potem prodajala boljše meso po višjih cenah, bi najbrž ne bilo takih težav, kakor so. To-liko o vzrokih pomanjkanja govedine in teletine, čeprav s tem ne mislimo, da smo povedali vse. Prav gotovo pa bo najvažnejše, da izpopolnimo odkup živine in bolje organiziramo prodajo mesa.

SE O VLOGI SVETOV ZA BLAGOVNI PROMET

Marsikje pa mesa, pa tudi mleka in masla, skratka vsega, kar primanjkuje v zadnjih tednih, ne bi tako manjkalo, če bi se občinski in okrajni sveti za blagovni promet za te stvari pravočasno pozanimali. Ti organi bi morali preko ljudskih odborov zagotoviti med drugim tudi rednejšo preskrbo z živili in mislimo, da še posebno takrat, ko jih na to višji organi pravočasno opozore. Preskrba, zlasti pa redna preskrba, ni le stvar trgovine, pač pa je to tudi stvar občin, ker so le-te za to najprej odgovorne.

ŠE O VLOGI SVETOV ZA BLAGOVNI PROMET

Marsikje pa mesa, pa tudi mleka in masla, skratka vsega, kar primanjkuje v zadnjih tednih, ne bi tako manjkalo, če bi se občinski in okrajni sveti za blagovni promet za te stvari pravočasno pozanimali. Ti organi bi morali preko ljudskih odborov zagotoviti med drugim tudi rednejšo preskrbo z živili in mislimo, da še posebno takrat, ko jih na to višji organi pravočasno opozore. Preskrba, zlasti pa redna preskrba, ni le stvar trgovine, pač pa je to tudi stvar občin, ker so le-te za to najprej odgovorne.

Tudi s prehranjevanjem delavcev iz okolice ne moremo biti zadovoljni. Neredko je kosček kruha njihova edina hrana, zato bo treba tudi te ljudi zdravstveno prosvetljevati in jim prikazati posledice in škodo, ki jo utrpel delavca zaradi njihove zmanjšane delovne storilnosti.

Najbolj obiskana v Kopru je delavsko-uslužbena restavracija, kjer se je po zaslugi novega vodstva hrana občutno izboljšala. Vendar tudi tukaj ugotavljajo pomanjkljivosti: en sam jedilnik ne more zadovoljiti številnih gostov različnih prehranskih navad. Zato bi morali pripravljati več pestre in cenene hrane.

Zavod za pospeševanje gospodinjstva v Kopru redno nadzoruje vse obratne menze in delavsko-uslužbene restavracije, ugotavlja kalorično in biološko vrednost hrane ter nudi strokovno pomoč glede sestave in pripravljanja hrane. Vendar na Zavodu menijo, da je v Kopru preveč malih menz. Posamezna podjetja jih ne morejo opremiti s sodobnimi gospodinjstvenimi stroji, ki lahko občutno vplivajo na ceno in kvaliteto hrane ter na število osebja. Zato predlagajo, naj bi več podjetij s skupnimi močmi uredili veliko in sodobno ljudsko kuhinjo. Zavod za pospeševanje gospodinjstva predlaga tudi, naj bi za to kuhinjo uredili malo ekonomijo, kjer bi z odpadki in s krvjo iz klavnice, ki zdaj odteka brezkoristno v morje, lahko redili več prašičev. Ker je v neposredni bližini Kopra moč dobiti v najem dobro obdelovalno zemljo, bi bilo zares koristno, če bi koprski podjetja upoštevala predloge Zavoda.

Tudi v Izoli in Piranu so začeli urejati prehrano delavcev. Vzorno menzo ima tovarna »Argo« v Izoli, kjer krije uprava tovarne precej stroškov, vendar se je delavci ne poslužujejo dovolj. Ugotovili so, da je mladina glede beljakovin in rudniških snovi podhranjena, zato prireja RK skupno z Zavodom zdravstvena predavanja in se tako bori proti zasto- lim prehranskim navadam.

V Piranu v delavsko-uslužbeni restavraciji draga. Prvotno so sklenili, da bodo gospodarske organizacije to menzo gmotno podprle, vendar so pozneje ta sklep iz nerazumljivih vzrokov opustile in stane kosilo še vedno 110 dinarjev, večerja pa 70. Marsikomu pa žep ne premore tolikšnega izdatka.

Vsekakor pa lahko trdimo, da so tudi na Koprskem spoznali vrednost družbene prehrane. Spoznala so jo predvsem podjetja, ki si resno prizadevajo, da bi svoje delavce oskrbele z dobro in ceneno hrano. Zal pa mnogi delavci tega še ne cenijo prav. Ob nagrajevanju po storilnosti pa se bodo kmalu prepričali, da je pravilna prehrana glavni pogoj za njihov osebni uspeh in uspeh enote, kjer so zaposleni.

B. Borovič

Ljudje kakor ti in jaz

DARILO

Tistole kupi, v prvi vazi na levi. Lepše ne dobiš. Dreje je z drobnim kazalcem tako zavrtal v izložbeno okno, da je leseni okvir čudno zaječal.

»Krizantemo? Krizanteme so vendar za grobove,« je ugovarjal Primož. »Ali niso ciklame lepše? Pogledaj, koliko cvetov ima tale pri oknu. In koliko popkov. Vso zimo bo cvetela.«

Dreje si je oslinil prst in se dotaknil Primoževega čela.

»Si slišal, kako je zacvrčalo? Štirideset stopinj vročine. Ni čudno, da se ti blede... Ali veš, koliko stane ciklama v lončku? Tri sto dinarjev ali pa še več. Ti jih pa še sto nimaš.«

Primož je žalostno strmel v cvetličarno in molčal. Dve sto dvajset dinarjev je dal za škarjice. Za to mu ni žal. Mamica jih bo vesela, saj je lep čas toži, da si s starimi ne more več strinjati.

»Vse najboljše, mamica!« je izjecljal in ji v zadregi izročil oba zavitka.

»Zame? Kako... Oh ti moj fantek!«

Stisnila je Primoža k sebi in mu z drugo roko brodira po la- seh. Primož je čutil, kako drhti. Še tesneje se je privil k njej in ji nežno govoril:

»Ko bom velik, ti prinesem polno naročje rož za rojstni dan. Tri velike ciklame ali pa še več. In vsaka bo imela dvajset cvetov in popkov. Boš videla, vso zimo bodo cvetele.«

Mati je zahlipala.

»In škarjice za nohte sem ti kupil. Stare so zanič, je rekel brusar. Ne vem, če sem izbral prave. Poskusi, kako režejo.«

Potem sta skupaj občudovala darilo.

»Zdaj pa še rožo pogledj. Ne bodi huda. Za ciklamo mi je zmanjkalo denarja. Dreje je rekel, da imajo pri njih tudi krizanteme v vazi in da krizante-

me niso samo za grobove.«

Mama ga je znova pobožala in ga pohvalila. Primožu se je odvalil kamen s srca. Dreje je imel prav. Ni mu zamerila, ker ji je prinesel krizantemo.

»No, zdaj se pa hitro umij in preobleci. Če dovoliš, te povabim v slaščičarno,« je smehljaje rekla.

Primožu se je obraz razpo- tregnul v širok nasmeh.

Ravno ko sta hotela z doma, se je vrnil oče.

»Kam pa vidva?« je čemerno vprašal, ko si je slačil suknjo.

»Primož me je povabil v slaščičarno,« je z lahnim očitkom v glasu odgovorila žena.

»Pa menda ji nisi ti prinesel tele mrtvaške rože, Primož? Duhoviti fant... Rožo roži... mrtvaško rožo... ha... ha...«

Mati je zgrabila sina za roko in kriknila:

»Pojdiva!«

Dolgo sta hodila po mestu, ne da bi spregovorila besedo. Primož je stiskalo v grlu. Zasovražil je krizanteme in očeta.

»Očka je včasih malo čuden. Nič ne maraj. Saj bo bolje,« je čez čas po tihem rekla mama.

Potem sta spet nemo hodila po mestu, zatopljena v trpke misli. Slaščičarna je ostala daleč za njima.

Mariola Kobal

Na Koprskem urejajo družbeno prehrano

Vprašanju družbene prehrane se temeljito posvečajo tudi na Koprskem, predvsem v obalnih mestih, ki se naglo industrializirajo.

V Kopru so mimo treh obstoječih obratnih menz ustanovili še štiri ljudske kuhinje, kjer se hrani nekaj nad 500 delavcev. Sicer

se še vedno okrog 60% delavcev ne poslužuje te ugodnosti — nekaj zaradi sorazmeroma majhnega števila obratnih kuhinj in previoskih cen, še več pa zaradi nezainteresiranosti. Vendar je že to velik uspeh.

V bližnji preteklosti so gradbeni delavci, predvsem sezonci,

često tudi dalj časa uživali skoraj izključno suho, mrzlo hrano. Zato jih je veliko bolelo in tudi delovna storilnost ni bila velika. Gradbeno podjetje »1. maj« nudi sedaj vsem svojim delavcem in uslužbencem v obratni menzi dobro hrano, zadovoljive kalorične vrednosti.

Tudi s prehranjevanjem delavcev iz okolice ne moremo biti zadovoljni. Neredko je kosček kruha njihova edina hrana, zato bo treba tudi te ljudi zdravstveno prosvetljevati in jim prikazati posledice in škodo, ki jo utrpel delavca zaradi njihove zmanjšane delovne storilnosti.

Najbolj obiskana v Kopru je delavsko-uslužbena restavracija, kjer se je po zaslugi novega vodstva hrana občutno izboljšala. Vendar tudi tukaj ugotavljajo pomanjkljivosti: en sam jedilnik ne more zadovoljiti številnih gostov različnih prehranskih navad. Zato bi morali pripravljati več pestre in cenene hrane.

Zavod za pospeševanje gospodinjstva v Kopru redno nadzoruje vse obratne menze in delavsko-uslužbene restavracije, ugotavlja kalorično in biološko vrednost hrane ter nudi strokovno pomoč glede sestave in pripravljanja hrane. Vendar na Zavodu menijo, da je v Kopru preveč malih menz. Posamezna podjetja jih ne morejo opremiti s sodobnimi gospodinjstvenimi stroji, ki lahko občutno vplivajo na ceno in kvaliteto hrane ter na število osebja. Zato predlagajo, naj bi več podjetij s skupnimi močmi uredili veliko in sodobno ljudsko kuhinjo. Zavod za pospeševanje gospodinjstva predlaga tudi, naj bi za to kuhinjo uredili malo ekonomijo, kjer bi z odpadki in s krvjo iz klavnice, ki zdaj odteka brezkoristno v morje, lahko redili več prašičev. Ker je v neposredni bližini Kopra moč dobiti v najem dobro obdelovalno zemljo, bi bilo zares koristno, če bi koprski podjetja upoštevala predloge Zavoda.

Tudi v Izoli in Piranu so začeli urejati prehrano delavcev. Vzorno menzo ima tovarna »Argo« v Izoli, kjer krije uprava tovarne precej stroškov, vendar se je delavci ne poslužujejo dovolj. Ugotovili so, da je mladina glede beljakovin in rudniških snovi podhranjena, zato prireja RK skupno z Zavodom zdravstvena predavanja in se tako bori proti zasto- lim prehranskim navadam.

V Piranu v delavsko-uslužbeni restavraciji draga. Prvotno so sklenili, da bodo gospodarske organizacije to menzo gmotno podprle, vendar so pozneje ta sklep iz nerazumljivih vzrokov opustile in stane kosilo še vedno 110 dinarjev, večerja pa 70. Marsikomu pa žep ne premore tolikšnega izdatka.

Vsekakor pa lahko trdimo, da so tudi na Koprskem spoznali vrednost družbene prehrane. Spoznala so jo predvsem podjetja, ki si resno prizadevajo, da bi svoje delavce oskrbele z dobro in ceneno hrano. Zal pa mnogi delavci tega še ne cenijo prav. Ob nagrajevanju po storilnosti pa se bodo kmalu prepričali, da je pravilna prehrana glavni pogoj za njihov osebni uspeh in uspeh enote, kjer so zaposleni.

B. Borovič

Zakaj bi izgubljali čas za obširnejše pojasnjevanje? Dovolj, da ga je pred prvomajskimi prazniki izgubljalo na stotine ljubljanskih gospodinj, ko so v repu potrpežljivo čakale na surovo maslo...

TA TEDEN SMO IZBRALI

Ivan Napotnik

Na svoji vsakdanji poti skozi gozd je mož v kmečki obleki in v cokolah ogledoval drevesna debla s prav posebnim namenom in pozornostjo. Njegovo oko je pod hrupavo skorjo videlo figuro plesalke, kako se dviguje na prstih in hoče zaplesati... v

hruški, ki je rasla v sadovnjaku, kopalno, v deblu nagnoja pa je bila skrita kopicica malih debelušnih fantičev s harmonikami ali marjeticami v rokah. Mogočna lipa je skrivala v sebi boj treh junakov s poljem... ali pa glavo pesnika Prešerna.

Doma, za preprosto kočo, visoko v zavodenjskih hribih, uro in pol hoda nad Soštanjem, je imel že pripravljeno skladišnico grobo obtesanih klad: vrba, hruška, lipa, jesen in pisani nagnoj so čakali, da jih samotar vzame v roke in izreže iz njih podobe, ki jih je videl v svoji domišljiji...

Trideset let je kmetoval in živel akademski kipar Ivan Napotnik (rojen 1888) na tej odročni kmetiji, kjer še danes ni elektrike in kamor ne moreš z avtom. V koči, kjer so poleg preproste postelje in grobo obtesanih stolov po stenah visele reprodukcije svetovno znanih umetnin, je imel na mizi zbirko ostrih dlet in rezbarskega orodja, čopičev in barv, na stojalu pa vedno kakšen še nedokončan osnutek.

Samotno domačijo obdajajo šiřni gozdovi. Od tod je mladi Napotnik še pred prvo svetovno vojno odšel na Dunaj v šole, ki jih je dokončal z uspehom pri najbolj slovečih mojstrih tedanje dobe. Z Dunaja v Budimpešto sodeloval pri velikih javnih naročilih, od tod pa leta 1916 na fronto.

Od tedaj je z majhnim presledkom živel na očetovem domu, delal na polju, stanoval sam zase v starinski leseni koči, v prostem času pa rezbaril in kiparil. Njegova dela, večinoma lesena plastika, so bila poznana le redkim ljudem. Sedaj živi sedemdesetletni umetnik v Soštanju, kjer je bil lansko leto odlikovan z Redom dela I. stopnje.

Narodna galerija v Ljubljani je letos v maju pripravila veliko razstavo njegovih del, ki so bila raztresena po vsej Sloveniji. Razstava je sedaj odprta v prostorih Narodne galerije vsak dan in nudi presenetljiv pregled življenjskega dela tega malo poznanege kiparja, ki je mojster rezbar v lesu. Les pozna odlično, saj je rasel in živel z njim. Z lahkoto in preciznostjo je znal rezljati in poživiti površino figure, tako da zaživi pred nami: ne kot mrtev kos materiala, lesa, ampak kot živa, s sencami in svetlobo posejana površina, ki nas izživa, da jo primemo z roko in otipljemo njene polne oblike.

Značilno zanj je, da je rezal svoje figure večinoma iz enega kosa lesa, iz debela pač, ki mu je bilo na razpolago. Zato vse pokončne figure drže roke privite ob telo ali nad glavo v tipičnih držah, skratka, kipar se je moral pokoriti materialu, kosu lesa, ki ga je imel in iz katerega je iztesal in izrezal figuro. F. Z.

»Parižanka«

OBSTAJAJO FILMI, ki niso ustvarjeni iz kakšnih umetniških težav, marveč zgolj iz težnje po zabavanju in trgovskem uspehu. Take filme, ki niso porajeni iz umetniške ideje, je težko ocenjevati z umetniškimi, estetskimi in kritičnimi merili. Tudi film »Parižanka« spada v to vrsto. Ker pa izraža le neko moralno vzdušje, ki postaja v modernem, zahodnem tehničnem svetu zelo značilno, ga moramo obravnavati.

Film »Parižanka« hoče povedati predvsem mladim ljudem, da se na tem svetu ne izplača za nobeno družbeno in moralno vrednoto boriti, da se ne izplača ničesar žrtvovati, marveč se naj samo ugodno živi in uživa. Uživanje — to je edini smoter življenja. Čemu še žrtvovanje, ko pa postaja žrtev v sodobnem tehničnem svetu že smešna. Za svoje uživanje naj človek krši tudi moralna pravila in običaje. Živeti je treba svobodno in čim bolj razpuščeno. Disciplin in vzgoja svoje osebnosti so vrednote, ki pripadajo le še zgodovini. Skratka, človeku naj bo vse dovoljeno. »Pijmo, jejmo in uživajmo, kajti jutri bomo umrli,« to je bilo geslo vseh degeneriranih razredov in slojev, ki so že stopali na pot svojega propada. Film, ki tako miselnost pripoveduje in izpoveduje — pa čeprav je v svoji izvedbi umetniško dovršen — igra družbeno neetično funkcijo. To je moralno vzdušje, iz katerega se poraja generacija, ki nima drugih idealov in stremiljenj, kot smisel za neposredne praktične materialne vrednote. Avtomobil postaja najvišji življenjski smoter in najvišja vrednota. Ali ni to pot, ki pelje v »saganovščino« in cinično pojmovanje življenja? Ali ni to pot, ki naredi človeka neobčutljivega za vse tiste vrednote, za katere so se toliko žrtvovali in borile vse revolucionarne generacije?

Brigitte Bardot postaja idol mlade generacije, ne samo kot igralka, marveč predvsem kot tip. Če mladi ljudje gledajo štirikrat ta film, potem vidijo v načinu življenja Brigitte Bardot svoj vzor.

Ni treba posebej poudarjati, da hoče film zaradi trgovskega učinka vplivati predvsem na čutnost in najnižje instinkte. Vse to seveda nima nobene zveze z umetnostjo.

Takšno je ozadje, miselnost, moralno vzdušje in učinek tega filma. J. J.

Pred dnevi smo brali v časopisju tale razpis: Republiški svet sindikatov v Slovenijo razpisuje vpis v I. letnik Dopsne ekonomske srednje šole. Pogoji za sprejem je uspešno opravljena osemletna osnovna šola ali njej po stopnji odgovarjajoča splošno izobraževalna šola. Kandidati se lahko prijavijo tudi za sprejem v II. ali III. letnik.

In na koncu: prijave in podrobna navodila dobite na občinskih sindikalnih svetih.

Ker možnosti za študij na Dopsni ekonomski srednji šoli in način študija na tej šoli prav gotovo zanimajo številne naše bralce, smo naprosili ravnatelja šole tovariša Franca Pokovca, da nam pove kaj več o tej ustanovi in o šolanju na njej.

KDAJ IN S KAKŠNIM NAMENOM JE BILA USTANOVljena DOPISNA EKONOMSKA SREDNJA ŠOLA? KDO IMA PRAVICO VPISA V ŠOLO IN KAKŠNE SO OMEJITVE?

— Glavni odbor Zveze borcev Slovenije je pred 2 letoma ustanovil in organiziral dopsno šolo z namenom, da pomaga kadrom iz revolucije čimprej izpolniti strokovno izobrazbo in tako nadoknaditi zamujeno.

Doslej so se lahko vpisali v to šolo le člani organizacije Zveze borcev. Dopsni način študija pa se je pokazal za odrasle v mnogočem prikladnejši od rednega obiskovanja šole. Zaradi tega je tudi med zaposlenimi v gospodarstvu in državni upravi nenehno raslo zanimanje za vpis v dopsno šolo. Po dogovoru med Glavnim odborom ZB in Republiškim svetom sindikatov Slovenije bo odslej dopsna šola članom sindikatov dajala ves potreben material za študij. Torej bo šola delovala kot servis. Usmerjanje v dopsno šolo pa bodo izvajali sindikati in delavski sveti po podjetjih, ki naj bi kandidatom obenem nudili tudi pomoč pri plačevanju učnine.

Omejitve za vpis v dopsno šolo pravzaprav ni. Šola je dolžna le opozoriti kandidate na predpise, ki določajo, kdo lahko opravlja privatni izpit na rednih ekonomskih srednjih šolah.

KAKO PA JE Z IZPITI? OPRAVLJAJO KANDIDATI IZPITE NA DOPISNI EKONOMSKI SREDNJI ŠOLI?

— Ker je dopsna šola instruktorskega značaja, ne opravljajo dopsni izpiti na tej ustanovi, temveč na rednih ESS. Po veljavnih predpisih pa k opravljanju izpitov na rednih šolah lahko pristopi le tisti, ki ima za to ustrezno osnovno izobrazbo.

Pogoj za opravljanje izpitov prvega letnika Ekonomske srednje šole je končana osemletka ali njej odgovarjajoča šola.

Včasih kandidati sami ne vedo, ali njihova izobrazba ustreza končani osemletki ali ne. V takšnih primerih si je dolžan vsak kandidat sam poiskati informacije na najbližji ekonomski srednji šoli. Če pa se kandidat kljub neustreznosti izobrazbi vpiše v dopsno šolo, ne nosi ta ustanova odgovornosti, če ga kasneje na redni šoli iz zgoraj navedenih razlogov ne pustijo k tem izpitom.

To pojasnilo je potrebno, ker nekaterim kandidatom ne gre za spril-

DOPISNA ŠOLA

vse pomembneje posega v izobraževanje odraslih

čevalo, temveč le za znanje, katerega si hočejo pridobiti po dopsnem načinu študija.

OBVEŠČENI SMO, DA STE SPREMENILI DOSEDANJI NAČIN POŠILJANJA UČNE SNOVI DOPISNIKOM. ALI NAM LAHKO POVESTE, V ČEM JE TA SPREMEMBA IN KAJ VAS JE PRIPELJALO DO NJE?

— Dopsne šole nasploh se razvijajo v dveh smereh. Nekatere delujejo kot šolske založbe — razpošiljajo samo lekcije in zvezke. Takšne šole nimajo do dopsnikov drugih obveznosti kot prirejanje občasnih seminarjev. Dopsnik je v takšnem primeru bolj ali manj prepuščen samemu sebi. Druga vrsta dopsnih šol pa teži k sistemu, ki sam sili dopsnika k nenehnemu aktivnemu delu. Za ta sistem je značilna obvezna izdelava domačih nalog. Če dopsnik ne izdeluje domačih vaj in jih ne pošilja v popravo, ne dobi več novih lekcij in zvezkov. Te vrste dopsnih šol delujejo torej po načelu »daj — dam«.

ZA KATEREGA OD OBEH OMEMENJENIH SISTEMOV SE JE ODLOČILA LJUBLJANSKA DOPISNA EKONOMSKA SREDNJA ŠOLA?

— Prednost sistema, v katerem je izdelava domačih nalog obvezna, je predvsem v solidnih pripravah dopsnikov na izpite in v nenehnem pedagoškem spremljanju in usmerjanju posameznikov.

Za dosledno izvajanje načela — za poslano nalogo odgovarjajoča lekcija in zvezek — pa smo se odločili pri nas šele v letošnjem letu. Doslej smo pošiljali učno tvarino po naprej določenem razporedu v enakih časovnih razdobjih. Dopsnik je torej sprejemal skripta ne glede na pošiljanje nalog.

Sedanjega sistema nismo mogli uvesti že v začetku. Ta sistem terja namreč vnaprej izdelane učbenike za dopsni pouk, katerih pa pri nas še nismo imeli. Ker bo v bodoče sprejemanje novih materialov odvisno od hitrejšega ali počasnejšega učenja ter pošiljanja šolskih nalog, si bo tudi vsak dopsnik sam določal tempo študija in s tem poljubno krčil ali raztezal dobo šolanja.

TA TEDEN SMO IZBRALI: Ivan Napotnik — Junaki

Da bi bil način pošiljanja učne snovi laže razumljiv, ga bom skušal na kratko razložiti.

Šola pošilja učno snov v lekcijah in zvezkih. Na koncu vsake lekcije ali zvezka je domača naloga. V prvi pošiljki pošlje dopsna šola dopsniku okoli dvajset lekcij in zvezkov. Kasneje pa mu dostavlja nadaljnje lekcije in zvezke samo za poslano nalogo. Če na primer dopsnik po sprejeti prvi pošiljki pošlje naloge iz prve lekcije matematike, dobi zanje četrto lekcijo iz tega predmeta. Ko pošlje iz matematike drugo nalogo, dobi peto lekcijo, za tretjo nalogo šesto lekcijo itd. Tako je pri vseh predmetih. Dopsnik ima doma vedno dovolj snovi za učenje. Kadar izdelava vse naloge iz enega predmeta, se lahko za ta predmet prijavi k izpitu in ga opravlja na redni ekonomski srednji šoli. Po predmetniku ekonomske srednje šole se poučuje v prvem letniku devet predmetov. Iz vseh teh predmetov pa je dopsnik dolžan narediti okoli sto domačih nalog.

ČEPRAV STE SE ŽE DOTAKNILI OPRAVLJANJA IZPITOV, BI VAS PROSILI, DA NAS SEZNANITE SE S TEM, KDAJ IN KAKO SE TI IZPITI OPRAVLJAJO?

— Opravljanje izpitov iz devetih, desetih ali celo več predmetov nenkrat v enem izpitnem roku je za odraslega človeka težavno, za marsikoga celo nemogoče. S posebnim odlokom Sveta za šolstvo LRS je odpravljen dosedanj okosteneli sistem opravljanja izpitov za odrasle. Novi sistem je neprimerno gibljenejši in omogoča vsakomur brez posebnih naporov opravljanje privatne izpite. Dopsniki imajo po tem sistemu

možnost opravljanja izpite večkrat v letu. Dopsna šola ima dovoljene tri izpitne roke, in sicer v mesecu januarju, maju in septembru. V vsakem od teh izpitnih rokov lahko opravljajo dopsniki izpite iz nekaterih predmetov. Za opravljeni izpiti dobe potrdilo, kadar pa opravijo vse izpite za en letnik, prejmejo na redni šoli spričevalo, ki je povsem enakovredno spričevalu dijaka redne ekonomske srednje šole.

KOLIKŠNA JE ŠOLNINA ZA DOPISNIKE? ALI MORAJO PLAČATI POSAMEZNIKI ČELOTNO VSOTO, ALI PA JIM MOREBITI NUDIJO POMOČ PRI NJIHOVEM ŠTUDIJU TUDI PODJETJA?

— Učnina za posamezni letnik znaša 22.000 dinarjev. Vsak kandidat mora ob vpisu plačati 8000 dinarjev, preostali znesek pa lahko poravnava v štirih, vnaprej določenih obrokih. V šolnino so vračunana vsa učna pisma s prilogami, pedagoški nadzor nad učenjem in poprava nalog. Šolnina znaša torej samo toliko, da šola lahko krije svoje stroške.

Če bi celoten znesek za učnino padel na ramena posameznika, bi to lahko marsikaterega izmed kandidatov odvrnilo od šolanja. Zato je Republiški svet sindikatov pripravil sindikalnim organizacijam in delavskim svetom, naj nudijo posameznikom čimveč pomoči. Po tem priporočilu naj bi del stroškov kriila podjetja, drugi del pa bi prispeval vsak kandidat sam.

Na sliki nad člankom: razpisiljanje gradiva v ljubljanski Dopsni ekonomski šoli

Gimnazija v bodoče ne bo več samo pripravjalnica za vstop v višje šole

PROSVETNI SVET Jugoslavije je pred nedavnim razpravljal o osnovah učnega načrta in programa za gimnazije. V celotnem našem šolskem sistemu bo gimnazija posredovala mladini splošno izobrazbo na višjem nivoju kot jo daje osnovna šola in ki je potrebna pri nadaljnji izobrazbi strokovnjakov v določenih gospodarskih, družbenih, znanstvenih in kulturnih panogah. Gimnazija v bodoče ne bo več samo pripravjalnica za vstop v višje šole.

Istočasno z usvajanjem višjega nivoja sodobne splošne izobrazbe pa bo gimnazija nudila možnost, da se bodo mladi ljudje usposobili tudi za določena praktična znanja. Tako se bodo absolventi, ki se ne bodo odločili za nadaljnji študij, lahko neposredno vključili v vrsto gospodarskih in družbenih poklicev. Gimnazije bodo zato poleg rednega obveznega pouka organizirale še praktične tečaje v skladu z interesi dijakov, potrebami, kraji in možnostmi šole same, za tiste dijake, ki bodo želeli dobiti določena praktična znanja.

Druga bistvena novost, ki jo uvaja osnutek novega programa v gimnazije, je uvedba tehnične vzgoje in proizvodnega dela gimnazije. S tem, da bodo vsi dijaki gimnazij morali določeno število dni delati v neposredni proizvodnji (industrijski ali kmetijski), se bodo lahko konkretno spoznali z osnovami posameznih tehnoloških procesov, tehničnimi in ekonomskimi principi ter z organizacijo družbene proizvodnje. Neposredna udeležba v proizvodnem delu naj bi prispevala k temu, da gimnazija v bodoče ne bo vzgajala mladino pretežno intelektualistično, temveč tudi delovno.

Organizacija dela v gimnazijah predvideva v drugem letu šolanja razdelitev pouka v splošni del, ki je skupen za vse dijake, in izborni, ki se deli v dve smeri: družbeno-jedzиковno in prirodno-matematično smer. Izborni del pouka naj omogoči dijakom razširitev in poglobitev znanja iz tistih področij, za katera se žele opredeliti v nadaljnjem šolanju oziroma poklicu. Težišče dela v izbornem delu pouka bo na izpolnjevanju metodologije dela v izbranih znanostih in ne na mehničnem širjenju gradiva. To pa bo možno doseči predvsem z dopolnilnimi oblikami pouka kot so: seminarji, laboratorijske vaje in drugi načini dela, ki navajajo učence na samostojno logično razmišljanje in zaključevanje. S tem, da bodo vsi učenci v splošnem delu pouka dobili dovolj sodobnih splošnih znanj, bodo v izbornem delu pouka lahko razvijali svoje posebne sposobnosti in nagnjenja, kar jim bo koristilo za uspešno vključitev v delo in metode visokošolskega študija.

Za učenje klasičnih jezikov bodo tudi še v bodoče obstajale posebne klasične gimnazije.

Prosvetni svet je posebej razpravljati tudi o zaključnem izpitu na gimnaziji. Namesto dosedanje matricule, ki je bila deležna mnogih kritik, naj bi dijaki na zaključnem izpitu zagovarjali pismeno delo, ki so ga pripravili v zadnjem polletju 4. razreda. Namen izpita je predvsem preverjanje splošne zrelosti kandidatov, njihova sposobnost, da znajo pridobljeno znanje tudi praktično uporabiti in samostojno odgovarjati.

Predvidoma bodo gimnazije pričele delati po novem učnem načrtu in programu že z novim šolskim letom. T. B.

600.000 gledalcev

Kaj so v lanskem letu uprizorjali naši amaterski odri

Ko smo letos skušali napraviti skromno analizo dramskih predstav naših amaterskih družin v lanskem letu, smo morali po verjetnostnem računu zdvojniti nad podatki avtorske agencije, Prosvetnega servisa, okrajnih svetov Svobod, pa tudi objav v časopisu. Iz teh podatkov smo namreč razbrali, da so igralne družine na Slovenskem v lanskem letu uprizorile blizu 250 iger. Odločili smo se, da bomo vsakemu prosvetnemu društvu poslali formular s prošnjo, naj nam sporoči imena uprizoritve in število predstav. Osemdeset odstotkov društev je odgovorilo; iz njihovih odgovorov smo razbrali, da je 500 igralnih družin v lanskem letu uprizorilo 1184 iger.

ZARADI preglednosti smo se odločili, da igre razdelimo po zvrsteh; razdelitev je tu in tam nasilna, ker pogosto skoraj ni mogoče reči, kje je razlika med slabo opereto in burko, ali dramo in ljudsko igro. Vseeno pa smo se odločili za tak razpored, ki nam daje preglednejšo sliko naše dramske dejavnosti. Ze takoj v začetku lahko z veseljem ugotovimo, da so naši amaterji že močno prelomili s čitalniško tradicijo, saj so uprizorili 272 dram, 248 komedij, 225 burk, 137 mladinskih iger, 129 ljudskih iger, 127 enodejank in 46 operet.

Na prvem mestu »Razvalina življenja«

Ce zbrane podatke primerjamo z znanimi podatki iz leta 1955, potem lahko ugotovimo naslednje: Kakor leta 1955 tako so tudi lani doživeli največ premier: Razvalina življenja (20), Mladost pred sodiščem, Metež, Ugasle luči, Via Mala, vse po 11 premier. Razlika je samo v tem, da je takrat prednjačila Mladost pred sodiščem, medtem ko lanska statistika kaže priljubljenost Razvaline življenja. Pripominjamo še to, da je 1955 statistika, ki je bila zanesljivo bolj pomanjkljiva, takrat izkazovala 593 uprizoritve.

Preden preidemo na površno analizo najbolj igranih delih, moramo pripisati, da izbere dela ne narekuje vedno želja in okus igralne družine, ampak pogosto tehnični razlogi. S tem hočemo povedati, da so pri naših igralnih družinah najbolj priljubljene igre z majhnim številom oseb, s preprostim prizoriščem, po možnosti celo samo z eno sobo ali tipično slovensko pokrajino. Tako usmeritev marsikje objektivno narekujejo majhni, skromno opremljeni odri, denarne težave, ker društva ne zmorejo izdatkov za sceno, ali pa majhno število dobrih igralcev.

Vseh 5 najbolj igranih dram ni tehnično niti igralno posebno zahtevnih. Vsebinsko gledano pred sodiščem, Meteža, Ugaslih luči je napredna in igralno privlačna, medtem ko se Via Mala in Razvalina življenja po vsebini ne moreta kosati z navedenimi deli. V dramu Via Mala skuša avtor upravičevati družinski umor očeta, krutega nasilnika s sentimentalno zgodbo o dobri hčerki, ki tako sugestivno vpliva na svojega ljubimca — sodnika, da potlačiti sodniške akte. Za Finžgarja pa je znano, da na dramsko spreten način zamenuje moralne vzroke s socialnimi in iz njih povzema zaključke, da je nesreča na vasi kriva moralna šibkost ljudi, ne pa tudi socialni pogoji.

Rekorder med komedijami: »Komedija o komediji«

Med komedijami, uprizorjenimi v lanskem letu, je morda najbolj razveseljivo to, da se je z 21 premierami na prvo mesto povzela Marinčeva Komedija o komediji, ki nam na domiselni način smeši s funkcijami preobloženega direktorja Medveda. Za Komedijo o komediji je značilno še to, da je naša pot z amaterskega odra v poklicno (Celjsko) gledališče. Ostale najbolj igrane komedije: Krčmarica (14), Rancolina (13), Zupanova Mica (10), Matiček se ženi (9), Ženitev (8), pa so stare že preko 100 let.

Posebno razveseljivo se nam zdi, da raste zanimanje za mladinske igre. Kakor vidimo drugod, tako tudi na tem področju črpamo repertoar predvsem iz preteklosti, iz priredb znanih pravljic, medtem ko nimamo mladinske dramatike, ki obravnava življenje današnje mladine, ali njihove želje po fantastiki, puščevskih in tehniški. Tako si prvo mesto delita Rieča kapica ter Matička in pastorka s 13 premierami; Snežulčica je doživela 9 in Jezusovi apostoli 8 uprizoritve.

Stare burke

Na podeželju, tudi v nekaterih manjših industrijskih središčih, je še močno razvito zanimanje za ljudske igre in burke. Starim znancom Desetemu bratu (13), Soeodov sin (7), starima znancom podevskih odrov, Maščevanje usode in Slabi (1). Pri burkah pa srečamo same stare znanke Kam iz zadreg (15), V Ljubljano jo damo in Stari grehi (13), Zmešnjava nad zmešnjava (12), Vdova Rošinka (10). Razen Vasovalcev (6) so Sariljeva tetka, Pri belem konjčku, Hmeljska prince-

Največkrat igrana: Marinčeva »Komedija o komediji« (v uprizoritvi Svobode Zagorje)

ska in Kovačev študent doživela po 3 uprizoritve. Pri enodejankah je zanimivo to, da so razen dveh partizanskih — Izdajalec in Mati — najbolj uprizorjene Gumb, Medved in Snubač.

15.000 igralcev in 600.000 gledalcev

Podatki nam nadalje kažejo, da so igralne skupine na Slovenskem v lanskem letu uprizorile najmanj 1184 iger, ki so doživle 2951 predstav. Če število predstav pomnožimo z 200 gledalci lahko povzamemo zaključek, da je lanske leto dramske predstave obiskalo blizu 600.000 gledalcev. Po verjetnostnem računu lahko sklepamo, da zahteva povprečno vsaka uprizoritev deset do petnajst igralcev, iz česar se vidi, da je pri teh uprizoritvah sodelovalo blizu 15.000 ljudi. To vsekakor pomeni veliko bogastvo, obilo žrtvovanih ur in vesolja, ki so ga doživeli amaterji, pa tudi gledalci ob predstavah.

Slovenskim igralnim amaterjem lahko za njihovo razgibano dejavnost le čestitamo, medtem ko ne moremo deliti

navdušenja z izbiro dramskih del. Zdi se nam, da jim še zmerom manjka poguma, da bi sešli po zahtevnejših delih, da bi se lotili uprizorjanja novih iger. Se vse preradi segajo po preizkušeni delih, ki jih manj zahtevno občinstvo rado gleda in tudi za igralno kroglo ne pomenijo prevelikih naporov. Pripisati pa kaže, da so v nekaterih močnejših industrijskih središčih igralne skupine že zelo skrbno izbirale svoja dela in da je premajhen dotok izvirnih privlačnih del poglavitni vzrok, da se program igralnim skupin zadnja leta suče v približno istem krogu.

navdušenja z izbiro dramskih del. Zdi se nam, da jim še zmerom manjka poguma, da bi sešli po zahtevnejših delih, da bi se lotili uprizorjanja novih iger. Se vse preradi segajo po preizkušeni delih, ki jih manj zahtevno občinstvo rado gleda in tudi za igralno kroglo ne pomenijo prevelikih naporov. Pripisati pa kaže, da so v nekaterih močnejših industrijskih središčih igralne skupine že zelo skrbno izbirale svoja dela in da je premajhen dotok izvirnih privlačnih del poglavitni vzrok, da se program igralnim skupin zadnja leta suče v približno istem krogu.

»Sploh ne drži, da bi pri nas pojemalo veselje do petja v zborih,« mi je živahno ugovarjal, ko sem mu omenil to že dokaj bradato glasbeniško krilatice. »V Svobode je vključenih nad 500 pevskih zborov! Seveda ne delajo vsi enako kvaliteto — delajo pa! Je že tako, da se glasbeno delo najživahneje razmahne tam, kjer imajo človeka, ki je dober organizator, pa tudi strokovno dovolj razgledan. Najhujša ovira normalnega razvoja amaterske glasbene dejavnosti je pomanjkanje strokovno izobraženih ljudi, predvsem učiteljev, ki bi tako delo vodili...«

PONEKOD jih sploh ni, drugje spet ne sodelujejo. Skritizirati jih je seveda lahko — če pa pobliže pogledamo: ti ljudje so največkrat prezaposleni, utrujeni od celodnevne šolske in izvenšolskega dela, skoraj nikoli niso doma, pri družinah, marsikje nimajo stanovanj in tako naprej. Zato se ne vključujejo v amatersko delo tako, kot bi se lahko in kot bi se radi. Ponekod se — zlasti mlajši — na terenu tudi ne znajdejo ali pa jih društva ne znajo prav pritegniti.

In perspektive?

»Mnogo pričakujemo od šolske reforme in reorganizacije študija na univerzi. Marsikdo si bo zdaj lahko izpopolnil svoje znanje in se po končanem študiju vključil v amatersko delo. Po svoji strani pa je Glasbeni svet pri Zvezi Svobod pripravil predlog o šoli za glasbene voditelje na podeželju. Pričela bi s delom že jeseni in okviru VPS v Ljubljani in bi ji priključili sedanjo Zborovsko šolo, ki bi s tem šele dobila svoj pravi pomen. Predlog mora sprejeti še IS, vendar se nadejamo, da bomo jeseni pričeli. Seveda — na ljudi, ki nam jih bodo dale te šole, bo treba čakati še nekaj let! — Hitreje pa bomo čutili pomoč razširjenega Prosvetnega servisa pri Zvezi Svobod v Ljubljani, ki bo imel lastne prostore ter bo obiskovalcem nudil vsaj primerno zborovsko literaturo, v doglednem času pa — tako vsaj upamo — tudi klavirje in magnetofonske posnetke. Tako bodo postali programi naših zborov mnogo bolj pestri in bodo obsegali v večji meri tudi madernejše pesmi.«

Kaj pojo zbori zdaj?

»Zal je bil kontakt med pevci in revijo »Naši zbori« zaradi slabo organizirane trgovske in reklamne mreže DZS dokaj pičtel, zato revija ni dovolj vplivala na izbiranje programa. Ljudje, ki sami hodijo v Ljubljano,

RAZGOVOR S PREDSEDNIKOM GLASBENEGA SOSVETA PRI ZVEZI SVOBOD RADOM SIMONITIJEJEM

Največja ovira normalnega razvoja amaterske glasbene dejavnosti je pomanjkanje strokovno izobraženih kadrov v Svobodah

se ne zdajdejo prav, knjigarna muzikalij pa, ki bi jim morala pomagati pri izboru pesmi in jih sproti spoznavati z vsem, kar je novega v domači zborovski literaturi, je v tej svoji nalogi popolnoma odpovedala. Tako lahko programe, ki jih sestavljajo naši zborovodje, razdelimo v dve skupini: največ (nemara kakih 60%) se jih ravna po lastnem okusu, še večkrat pa po okusu pevcev (linija najmanjšega odpora). Drugi, ki so zaenkrat še v manjšini, pa so v stalnih stikih ali s skladatelji ali pa s člani Glasbenega sveta, zato so njihovi programi znatno boljši, čeprav še ne idealni. Upamo, da bo reorganizirani Prosvetni servis veliko pomagal. Zelo bi bile glasbenim amaterjem v pomoč tudi srednje glasbene šole po večjih centrih. Koliko dobro izšolanih in v literaturi razgledanih ljudi bi dobili na ta način! Tako pa imamo srednji glasbeni šoli le v Ljubljani in Mariboru. Kranj, Celje, Murška Sobotna, Novo mesto, Nova Gorica še vedno čakajo nanje!

Pa nižje glasbene šole?

»Velikega pomena so in moramo jih šteti med splošno izobraževalne ustanove. Njihovo delo zboljšuje okus in širi glasbeno razgledanost med ljudmi. Toda zdi se mi, da ne dohajajo današnjega razvoja, da so v načinu poučevanja, v svojih programih zelo zastarele. Očitno je, da je to vprašanje zelo pereče in da zahteva čim hitrejšo rešitev. Zal se nižje glasbene šole (tiste, ki ne delajo v okviru Svobod ne večjeje dovolj na delo Svobod — deloma zaradi slabotne, neiznajdljive organizacije, deloma zaradi preobremenjenosti in prezaposlenosti učiteljsstva. Prav v teh dneh pripravljamo posvetovanje z glasbenimi šolami iz vse Slovenije zaradi tesnejšega in boljšega sodelovanja. Kjer so na to mislili dovolj že doslej, je delo šodovito steklo; za primer: Ljubljana (zlasti NGS v Mostah), Kranj, Kočevje, Celje, Maribor... Zato si od tesnejšega stika z Društvom glasbenih pedagogov in Društvom reproduktivnih glasbenikov mnogo obetamo.«

Po vsem tem: kako je z našimi zbori?

»Primorska je občutno nazadovala. Skoraj docela nezorana ledina je Bela krajina, v zadnjem času nekoliko peša Prekmurje. Povsod drugod zbori živahno delajo. Celje, Kranj, Ljubljana kažejo odlične rezultate. Sijajen primer iznajdljivosti so pokazale Ravne. Njihov pevski zbor je razpadel in kljub poskusem ga ni bilo mogoče oživiti. Tedaj je predsednik domače Svobode povabil na gostovanje Celjski komorni zbor in po koncertu pripravil družabni večer, ki so se ga udeležili tudi vsi ravenski pevci. Uspehi koncert ter osebni stik s pevci je domačine taliko podgal, da so znova ustanovili svoj zbor, ki danes odlično dela.«

Po radu slišimo zelo malo amaterskih zborov...

»Da, žal je tako! Hoteli smo pred 40-letnico ZKJ uvesti četrtino tedensko oddajo o naših zborih. Vse je dogovorjeno in sklenjeno, oddaje pa še zdaj ni. Vzrok je znan in

ZAPISKI

ANKETA O PROSTEM ČASU DELAVCEV

Na pobudo Republiškega sveta sindikatov Slovenije in s finančno pomočjo družbenopoličnih organizacij ljubljanskega okraja, ljubljanske delavske univerze ter Sociološkega inštituta pri ljubljanski univerzi je skupina psihologov v aprilu izvedla v Trbovljah, Medvodah in na Vrhniki obširnejšo anketo o izkoriščanju prostega časa delavcev in nameščenec. Okoli 900 delavcev in nameščenec je odgovorilo v anketi na številna vprašanja o tem, kako običajno preživljajo svoj prosti čas in dopuste ter kakšne so njihove želje in potrebe v zvezi s tem. Anketa je kompleksno zajela tudi druge činitele, ki vplivajo na to, kako delovni človek preživlja svoj prosti čas — med temi posebej: delovne pogoje, oddaljenost od delovnega mesta, družinske, stanovanjske in gmočne razmere, obremenjenost v prostem času z različni družbenimi funkcijami, honorarimi in drugim delom in podobno. Anketa posebej obravnava tudi, kako preživljajo prosti čas zakonski tovariši in otroci anketirance. Obenem z registriranjem udeleževanja delavcev v prostem času poskuša anketa ugotoviti tudi vzroke, zakaj se anketiranci ne vključujejo v posamezne dejavnosti, kakšne so realne možnosti in želje za to, da bi prosti čas bolje izkoristili. Posebno podrobno so v anketi obdelana vprašanja o željah in potrebah delavcev o izobraževanju.

Ko bodo podatki iz ankete obdelani, bodo dali dokaj podrobno sliko o tem, kako naš delovni človek preživlja prosti čas ter kakšne so njegove potrebe in želje. Pokazali pa bodo tudi, kam je treba prvenstveno usmeriti napore političnih, družbenih in oblastvenih organov za to, da bo naš delovni človek svoj prosti čas preživel prijetneje in koristneje. T. B.

»ZLOČIN« NA ODRU SVOBODE V KRANJU

Igralska družina kranjske »Svobode« je poslala 40-letnico KPJ z uprizoritvijo kronike Ivana Potrča ZLOČIN, s čimer je zabeležila tudi četrto premiero letošnje gledališke sezone. Delo je zredil arhitekt Sveta Jovanovič, ki je hitrati zamislil tudi sceno. Režiserju se je posrečila dvojna ubranost — posameznih epizod in celotne uprizoritve. Dosegel je uravnovešenost v notranji in zunanji kompoziciji uprizoritve in skladnost med obema. Nekoliko je motila v nekaterih prizorih ne najbolj funkcionalna scena kvadratastih elementov na praktični osnovi. Pač pa bi sceni v prid pripisal, da je dovoljevala zelo nagle spremembe prizorišč. Se več lepe, predvsem impresivne udinke in plastičnosti so dosegli svetlobni efekti, ki so omilili togost in puščobnost posameznih prizorišč. Navzlic ugodnemu vtisu, ki ga je vsiljevala igra celotnega ansambla, je bila podoba, da manjše vloge, zlasti tista v epizodi na železniški postaji, niso bile obdelane z enako skrbnostjo kot večje vloge.

V vlogah so nastopali Tone Hojko, Božo Slegel, Jože Kováčič, Mirko Cegnar, Vlado Ursič, Marjan Lombar, Boris Valentič, Anka Cigojčeva. Za vse lahko zapišemo, da so primaknili svoj delež k zahtevni uprizoritvi. S. S.

PREJELI SMO V OCENO NOVE KNJIGE

Ivan Olbracht: Najtemnejša ječa. Izdala Prešernova družina v zbirki Ljudska knjiga. Prevedel Janko Liska, opremil Uroš Vagaja.

Walter de la Mare: Tri kraljeve oplice. Izdala Mladinska knjiga. Poslovenil Janez Gradišnik, ilustracije Mildred E. Eldridge.

Farley Mowat: Prijatelj severnih jelenov. Izdala Mladinska knjiga v zbirki Globus. Prevedel Vladimir Naglič, opremil Uroš Vagaja.

Vaclav Svarc: Lovec jagarjev. Izdala Mladinska knjiga. Prevedel Severin Šali, ilustriral Zdenek Burian.

pogost: premalo ljudi, preveč dela! Vendar bo radio moral prav našim zborom v bodoče posvečati več pozornosti!

Kaj sodite o oddajah »Pokazi, kaj znaš«?

»Da podpirajo pravzaprav tiste, ki zbere razbijače,« se je nasmehnil tov. Simoniti, »ker se taki ljudje osamosvajajo in izgubljajo stik z ostalimi pevci. Nedvomno pa je prav, da nastopa tako čim več naših amaterjev, saj Slovenci radi nastopamo in se radi amatersko udeležujemo. Zborov na teh oddajah še nismo slišali — kajpak zaradi stroškov! Če bi radio organiziral posamezne oddaje še po drugih mestih, bi lahko sodelovali v njih tudi večji pevski in instrumentalni ansamblji. Oddaje bi tako postale zanimivejšje in za naše amatersko delo mnogo pomembnejše.«

Omenili ste instrumentalne ansamble...

»Zelo dobro delajo in nikakor ne drži, da bi odtegovali ljudi petju. V naših revirjih imajo poleg pevskih zborov naravnost odlične godbe na pihala, ali jazz ali salonske orkestre. Odičen primer široko razporejenega in dobro organiziranega amaterskega glasbenega delovanja je prav Trbovlje, kjer tov. Skrinar in Malovrh vodita pevsko in instrumentalne ansamble enako prizadevno in enako uspešno. — Zadnja leta rasejo kot gobe po dežju mali instrumentalni ansamblji, ki večkrat vplivajo razbijaško. Seveda bi bilo napak tem ljudem prepovedati igranje. Za vse je dovolj prostora v Svobodah, ki bodo pač morale v bodoče posvetiti vso skrb pravilni idejni usmeritvi in povezavi dejavnosti.«

In načrti za letošnje leto?

»Veliki! Lani smo priredili revijo pevskih zborov v Kranju, ki je dala lepe rezultate. Kranj je idealen kraj za take prireditve, organizacija je izredna in tudi lokalni faktorji kažejo veliko razumevanja za amatersko delo. Je že mogoče res, da bi bilo naravno središče takih revij bolj Celje kot Kranj, toda Celje se razvija v središču mladinskega pevskega udeleževanja in lahko — z elanom, ki ga je pokazalo doslej — postane v najkrajšem času mednarodni center. Letos bo v Celju 5. julija proslava obletnice delovanja Svobod, ki se je bo udeležilo čez 2000 naših amaterjev in na kateri bo pet naših najboljših godb na pihala skupno prvič izvedlo novo, prav za to priliko napisano simfonijo Blaža Arniča »Kladivarji novega sveta«. Dirigiral bo letošnji Prešernov nagajenec iz Trbovlj, Anton Hudar. — Na Ravnah bo poleti revija naših amaterskih godb, v Kranju revija koroskih pevskih zborov, v Zagorju pa bodo slovesno proslavili obletnico ustanovitve »Vesne«. — V jugoslovanskem merilu nas čaka dve pomembni prireditvi: festival mladinskih pevskih zborov v Kranju ter festival amaterskih pevskih zborov od 4. do 7. julija v Nišu. Udeležili se ga bodo najmanj po trije zbori iz vsake republike ter številni naši zborovski skladatelji. Po zaključku festivala bodo udeleženci skupno s komponisti obiskali graditelje Avto ceste ter jim priredili več koncertov.«

DOGODKI V SVETU OD TEDNA DO TEDNA

Brzjavka CK ZKJ Centralnemu komiteju KP ZSSR

Centralni komitej ZKJ je poslal Centralnemu komiteju KP Sovjetske zveze naslednjo brzjavko:

»Zahvaljujemo se vam za čestitko, ki ste jo poslali ob 40-letnici ustanovitve Komunistične partije Jugoslavije. Zbliževanje med Zvezo komunistov Jugoslavije in Komunistično partijo Sovjetske zveze na podlagi marksizma-leninizma, ki mu je naša Partija ostala dosledno zvesta, vso dobro svojega obstoja in katerega ideje uspešno uporablja v praksi socialistične graditve v Jugoslaviji, ustreza tako koristim narodov Jugoslavije in Sovjetske zveze kakor tudi mednarodnemu delavskemu gibanju sploh. Konstruktivno, tovariško razpravljanje o problemih, ki so danes pred mednarodnim delavskim gibanjem, na podlagi popolne enakopravnosti in medsebojnega spoštovanja, bi pripomoglo k njihovega hitrejšemu reševanju in utrdilo boj za mir in socializem.«

Kritika ameriških generalov

Osem poslancev laburistične levice je predložilo britanskemu Spodnjemu domu predlog resolucije, ki ostro obsoja nekatere ameriške generale zaradi njihovih vojnih uspešnih izjav. Predlog zahteva, naj britanska vlada izkoristi svoj vpliv, da se hladna vojna ne bi niti okrepila niti podaljšala z vojnih uspešnih izjavami in incidenti, katerih cilj je prepričati sedanje poskušne za odpravo mednarodne napetosti.

Prvomajski poziv KP Španije

Komunistična partija Španije je v svojem prvomajskem proglasu pozvala vse Špance, naj se pripravijo na enodnevno splošno nacionalno stavko proti Francovi diktaturi. V proglasu je rečeno, da so »dozoreli pogoji za nacionalno pomiritev« in za »mirni prehod od frankistične diktature na pot demokratičnega razvoja Španije«. General Llana, ki je nedavno tega ustanovil špansko »vojno vlado« na Kubi, pa je v svojem proglasu pozval vse republikanske stranke, naj se združijo, odločno pa naj odklonijo sodelovanje z monarhisti, demokrati in drugimi skupinami, ki so pred 20 leti privedle na oblast generala Franca.

Proslava prvega maja v Londonu

Minulo nedeljo so v londonskem Hyde Parku organizirali tradicionalno majsko zborovanje, na katerem so govorili sindikalni in laburistični voditelji. Udeleženci zborovanja so nosili transparente z gesli, s katerimi so zahtevali opustitev jedrskih poskusov, sporazum med Vzhodom in Zahodom in razširitev mednarodnih stikov.

Vlada socialnih demokratov na Spodnjem Saškem

Zahodnonemška socialnodemokratska stranka je 3. maja sporočila, da so njeni predstavniki dosegli sporazum o ustanovitvi koalicijske pokrajinske vlade na Spodnjem Saškem. Vlado bo sestavil socialni demokrat Heinrich Kopf. S tem bodo Adenauerjevi demokristjani izgubili kontrolo nad upravo na Spodnjem Saškem. Socialni demokrati so zdaj v vodstvu štirih pokrajinskih vlad — na Spodnjem Saškem, v Hessenu, Hamburgu in Bremenu

Alžirci pripravljajo »nova presenečenja«

Minister za informaciječasne alžirske vlade Mohamed Jazid je izjavil, da je poveljstvo naloga vlade, priskrbeti alžirski vojski dovolj orožja in streliva. »Prihodnji meseci bodo prinesli francoski vojski mnogo presenečenj,« je dejal Jazid in napovedal, da bo imela alžirska vojska prav kmalu tudi lastno letalstvo. Minister Jazid je ostro grajal stališče Zahoda do alžirskega boja za neodvisnost. »Če Zahod ne bo prisilil Francije, da sprejme pogajanja z nami, na katerih bi razpravljali o mirolni ureditvi alžirskega vprašanja, se bo položaj v Severni Afriki vedno bolj slabšal, dokler ne bo postal večji problem kot hladna vojna. Temeljito smo pretehtali, koliko tvegamo, in vemo, da nimamo ničesar izgubiti.«

NAŠI SINDIKATI IN NEMŠKO VPRAŠANJE

PISMO CENTRALNEGA SVETA ZSJ
SVETOVNI SINDIKALNI FEDERACIJI

Svetovna sindikalna federacija je nedavno povabila Zvezo sindikatov Jugoslavije, naj sodeluje na konferenci evropskih sindikalnih organizacij, ki so jo sklicali v zvezi z akcijo za sklenitev mirovne pogodbe z Nemčijo ter za razorožitev in prepoved jedrskega orožja. V tej zvezi je poslal Centralni svet Zveze sindikatov Jugoslavije Svetovni sindikalni federaciji naslednji odgovor:

»Zahvaljujemo se vam za vabilo, naj Zveza sindikatov Jugoslavije sodeluje na konferenci sindikalnih organizacij Evrope v Górlitz-Zgorzelecu na poljsko-vzhodnonemški meji v dneh od 8. do 10. maja, ko bodo sindikalne organizacije razpravljale o skupni akciji za sklenitev mirovne pogodbe z Nemčijo, za razorožitev in za prepoved jedrskega orožja.

Ker sta neurejeno nemško vprašanje in oboroževalna tekma nenehen vir nevarnosti za mir v Evropi in po svetu, je Zveza sindikatov Jugoslavije še posebej za-

interesirana za pravilno rešitev teh problemov. Ze doslej smo podpirali akcije za mir, razorožitev in prepoved uporabe jedrske energije v vojaške namene. Odločno smo stali in vedno stojimo na strani vseh mirolnih sil po svetu. Prepričani smo, da lahko da skupna akcija sindikalnih organizacij Evrope pomembno prispevek v tej smeri. Delavski razred in delavske organizacije so odgovorni za ohranitev miru, za mirno urejanje vseh spornih vprašanj med narodi in državami, za poglobitev medsebojnega zaupanja in za vnašanje tistega internacionalističnega duha v mednarodne odnose, ki je lasten delavskemu razredu in delavskemu gibanju.

Ker sta se v povojnih letih razvili na nemškem ozemlju dve državi z različnim družbeno-političnim in gospodarskim sistemom, deželi, ki sta se sčasoma uveljavili kot posebni državno-pravni tvorbi, je pri reševanju nemškega problema, oziroma pri združevanju in zagotovitvi suverenosti Nemčije nujno priznati

to dejstvo kot izhodišče za dejansko združitev Nemčije. Spričo tega mednarodnega položaja in razlik v notranjem razvoju obeh nemških držav se lahko ta proces razvija le s postopnim zblizevanjem. Po našem mnenju lahko v tej smeri, t. j. za zblizevanje in premagovanje sedanjih nasprotij, dajo sindikati pomemben prispevek, ker so najbolj množični zastopniki delavskega razreda.

Ker jugoslovanski sindikati dosledno upoštevajo dejstvo, da je notranja ureditev zasebna zadeva vsakega naroda, menijo, da je ustanovitev enotne Nemčije predvsem stvar nemškega naroda in da bi bilo škodljivo in napačno, če bi mu od zunaj vsiljevali kakršnokoli rešitev. Demokratične sile v Nemčiji, zlasti pa sindikalne sile obeh nemških držav, imajo veliko odgovornost pri reševanju tega vprašanja.

Čeprav ima po našem mnenju nemški narod osnovno vlogo pri urejanju vprašanj v zvezi z nemško mirovno pogodbo in z dru-

gi problemi te vrste, morajo tudi članice protihitlerjevske koalicije po svoje olajšati proces zagotovitve nemške suverenosti in neodvisnosti. Seveda pri tem ne smemo pozabiti izkušnje iz preteklosti, hkrati pa moramo zagotoviti, da bodo demokratične, mirolnje sile vzele usodo Nemčije v svoje roke, da bo na ta način v prihodnje zagotovljena varnost dežel, ki so bile žrtve napadalnosti. Zveza sindikatov Jugoslavije kot organizacija delavskega razreda dežele, ki se je na strani protihitlerjevske koalicije štiri leta borila proti tujim okupatorjem, ostaja zvesta boju jugoslovanskih narodov proti fašizmu, za svobodo in za mir s tem, da zdaj podpira sklenitev mirovne pogodbe z Nemčijo. Povsem razumljivo je, da so tudi druge evropske sindikalne organizacije zainteresirane za pravilno rešitev omenjenih problemov, izhajajoč iz tega, da je zagotovitev trajnega miru prvi pogoj boja za nenehno izboljševanje življenjske ravni delavcev in delovnih ljudi sploh, oziroma za gospodarski razcvet vseh držav in za njihov nadaljnji demokratični razvoj.

O mejah Nemčije menimo, da je treba sedanje meje smatrati za dokončne.

V sedanjem svetu in v sedanjih razmerah bo mogoče premagati nastala nasprotja in nezaupanje edino s tem, da se bomo odločili za politiko mirolnje koeksistence dežel z različnimi sistemi, oziroma za politiko postopnega sporazumevanja in poravnave sedanjih spornih vprašanj.

Zveza sindikatov Jugoslavije naznačuje svoja stališča in pošila pozdrave delegatom konferenc v Górlitz-Zgorzelecu ter vam sporoča, da v sedanjem trenutku ne more sodelovati na konferenci, čeprav upa, da bodo izboljšani mednarodni odnosi odstranili vzroke, ki trenutno preprečujejo udeležbo naše delegacije na vaši konferenci. Svoje za vsestransko, široko sodelovanje z vsemi sindikalnimi organizacijami ne glede na njihove različne poglede na razna vprašanja sindikalne dejavnosti, to pot pa menimo, da gre za vprašanja, ki vsebujejo

tudi meddržavne odnose. Ker spornih vprašanj v mednarodnih odnosih ni mogoče proučevati ločeno, našo udeležbo na konferenci o Demčiji otežkočajo pojavi diskriminacije do naše dežele s strani nekaterih dežel, katerih sindikati sodelujejo na tej konferenci, oziroma pojavi v meddržavnih odnosih, ki vsekakor škodujejo okrepljeni medsebojnemu zaupanju in sodelovanju v mednarodnem obsegu. Vse to so nujne komponente urejanja raznih mednarodnih vprašanj, vključno tudi vprašanja mirovne pogodbe z Nemčijo, razorožitve in prepovedi jedrskega orožja.

Z obžalovanjem ugotavljamo, da niti Svetovna sindikalna federacija doslej ni ničesar prispevala k odstranitvi takih in podobnih pojavov, ki škodujejo sodelovanju sindikatov v najširšem obsegu.

Sprejmite prisrčne pozdrave in želje za uspeh konference.»

MAJ — MESEC AKCIJ belgijskih delavcev

André Gennais, eden izmed najbolj znanih belgijskih sindikalnih voditeljev in sekretar Generalne konfederacije dela (FGTB), je v odgovoru na nekaj naših vprašanj v kratkih potezah opisal položaj v svoji deželi, zlasti se v zvezi z najnovejšimi dogodki.

Belgijski sindikalni voditelj, ki je bil v naši deželi med IV. kongresom Zveze sindikatov, je visoko ocenil rezultate, ki jih je dosegla Jugoslavija v graditvi socializma, še posebej pa v delavskem upravljanju. Dejal je, da je že pred nekaj leti obiskal Jugoslavijo, to pot pa je ugotovil številne spremembe na bolje; predvsem so ga presenetili tempo graditve in izboljšani življenjski pogoji.

ODSEV RECESIJE

Na vprašanje o položaju v njegove deželi je odgovoril takole:

»V Belgiji se je začela leta 1957 kazati gospodarska recesija, med drugim tudi v brezposelnosti, ki se giblje med 12 in 15 odstotki vseh za delo sposobnih ljudi.

Ta kriza je zlasti huda v premogovniški in v tekstilni industriji, prizadela pa je tudi kovinsko industrijo. Med posledicami recesije naj omenim, da je nekaj rudnikov in mnogo industrijskih podjetij nehalo obratovati.

Delavsko gibanje in sindikalne organizacije so ostro reagirale na tak položaj. Rudarji Borinagea, ki jih je zelo prizadela kriza v rudarstvu, so napovedali stavko, ki je kmalu prerasla v splošno stavko v vseh rudnikih, podpril pa so jo delovni ljudje vseh gospodarskih panog v pokrajini Eymen.«

REZULTATI STAVKOVNEGA BOJA

Rudarska stavka se je zaključila z obljubami vlade in državne uprave, ki sta se zavezali:

- da bosta najkasneje čez leto dni zagotovili odpuščenim rudarjem drugo zaposlitev;
 - in v času, ko ne bodo mogli dobiti zaposlitve, bodo prejeli vsaj 90 odstotkov svojih sedanjih mezd;
 - in v okviru splošnega načrta bodo ponovno odpirali rudnike;
 - vlada bo sprejela vrsto ukrepov za poživitev gospodarstva in za zagotovitev večje zaposlenosti;
 - hkrati bo podprla graditev nove industrije na področjih, ki jih je še posebej prizadela gospodarska recesija.
- Pod pritiskom milijonov delovnih ljudi, bo vlada morala storiti vse potrebno, da bo izpolnila svoje obveznosti, hkrati pa so akcije delavcev proti brezposelnosti in zapiranju podjetij čedalje pogostejše v vsej deželi.

KAJ DELA FGFB?

O bližnjih akcijah belgijskih sindikatov je tovariš Gennais dejal:

»FGFB se je odločila za vsestransko akcijo, ki se bo še posebej razmahnila v maju. Velik dan nacionalne akcije bo 29. maja. Cilji našega boja:

- zagotoviti pravico do dela in polno zaposlenost;
- prepovedati nepravilno zapiranje podjetij;
- nadzorstvo in razbijanje monopolov;
- nacionalizacija energetskih virov (premog, električni tok);
- delavsko nadzorstvo nad upravljanjem podjetij;
- ustanovitev nacionalne zdravstvene službe.«

O TOVARNIŠKIH SVETIH IN SKUPNEM TRGU

Na prošnjo, naj nam kaj pove o delu in rezultatih sedanjih tovarniških svetov, je sekretar FGFB odgovoril:

»Naši tovarniški sveti imajo predvsem posvetovalni značaj. Zlasti so se uveljavili na socialnem področju, žal pa je njihova dejavnost omejena na finančni in tehnični okvir podjetja. Zdej se borimo, da bi svetom zagotovili več pravic na tem področju.

Prizadevamo si, da bi tovarniški sveti zares dobili pravice do nadzorstva nad upravljanjem.«

V zvezi s skupnim trgov šestih zahodnoevropskih dežel, med katerimi je tudi Belgija, je dejal sekretar FGFB, da bodo morali sindikati teh dežel vskladiti svoje akcije ter skupno in istočasno postavljati svoje zahteve. Posamična borba sindikatov raznih dežel ne bi bila uspešna, ker skupni trg tesno povezuje kapitaliste teh šestih dežel, zlasti največje, ki skupno nastopajo. Dodal je, da so belgijski sindikati že dali pobudo v tej zvezi in predložili sindikatom vseh šestih dežel osnovne smernice za sodelovanje.

STIKI Z JUGOSLOVANSKIMI SINDIKATI

Ob zaključku razgovora je sekretar FGFB z veseljem odgo-

voril na vprašanje o perspektivah nadaljnjih odnosov med belgijskimi in jugoslovanskimi sindikati. Dejal je:

»Ze nekaj let vzdržujejo razne federacije, okrajne in krajevne, redne stike z jugoslovanskimi sindikati. Večina naših strokovnih central je upostavila tesne zveze s strokovnimi sindikati Jugoslavije. Ti stiki se bodo gotovo ohranili in se verjetno v prihodnjih mesecih še okrepili. Belgijski delovni ljudje z zanimanjem in simpatijami spremljajo napore za zgraditev socializma v Jugoslaviji.«

Najmogočnejši vtis! Nagel industrijski razvoj in upravljanje podjetij

Alžirska delegata o vtisih iz Jugoslavije

Tik pred odhodom iz naše dežele sta dala delegata Splošne zveze alžirskih delavcev (UGTA), ki sta prisostvovala IV. kongresu Zveze sindikatov Jugoslavije, za naš list izjavo o svojih vtisih v Jugoslaviji.

»Najmogočnejši vtis je napravil nagel tempo industrijskega razvoja in način upravljanja podjetij, ki je za sedaj edinstven na svetu,« je rekel tov. Sakri Hadi.

»V mnogih krajih, ki smo jih obiskali, smo videli nova podjet-

ja, ki so zrasla po vojni. Občudovali smo na primer moderne stroje v podjetju »Vulkan«, na Reki ter naprave in organizacijo dela v kranjski »Iskri«. Spoznali smo, da imajo vaša podjetja razen dobre opreme tudi sposoben strokovni kader, ki so ga marsikje usposobili v samem podjetju.«

Drugi delegat tov. Mulud Ben Ahmed je dodal: »Naše občudovanje je tem večje, ker vemo, da ste vse to dosegli v kratkem časovnem obdobju, ker je bila vaša

dežela porušena in ste morali začeti iznova.«

»Radi bi poudarili,« je nadaljeval tov. Sakri Hadi, »da je na nas napravila močan vtis visoka zavest vaših delavcev in njihov čut odgovornosti v upravljanju podjetij, v katerih gospodarijo delavci. Vaš delavski razred ima težave, vendar je trdno odločen zvišati življenjsko in kulturno raven.«

Prijetno nam je bilo ob spoznanju, da vaši delavci razumejo in podpirajo boj alžirskega ljudstva, kar je tudi naravno, saj ste se sami borili za narodno osvoboditev. Zavzemate se za mednarodno sodelovanje delavskega razreda, prizadevate si, da bi v sodelovanju našli rešitev mednarodnih problemov, ki zanimajo delavce vsega sveta.«

Potem sta alžirska delegata poudarila, da se sodelovanje med UGTA in jugoslovanskimi sindikati uspešno razvija, čeprav je bilo upostavljeno šele nedavno. Izrazila sta upanje, da se bo v prihodnosti še bolj poglobilo.

»Prav te dni je prišla skupina alžirskih delavcev v Jugoslavijo, na strokovno usposabljanje in izpopolnjevanje, kmalu pa bo prislo tudi nekaj sindikalnih funkcionarjev, ki bodo po dogovoru proučevali posamezna področja vašega družbenega razvoja. Čeprav za sedaj še ni dokončno sklenjeno, je možnost, da bi jugoslovanski strokovnjaki in sindikalni voditelji sodelovali na seminarjih, ki jih organizira UGTA v Tuniziji. Tako bi se naši delavci in aktivisti bolje seznanili z vašim razvojem. Mogoče bomo v bodočnosti poslali nekaj ljudi, ki se bodo v vaši deželi usposobili za sindikalne voditelje, ker nam bodo še posebno potrebni po osvoboditvi Alžirije,« sta zaključila svojo izjavo delegata UGTA. B.

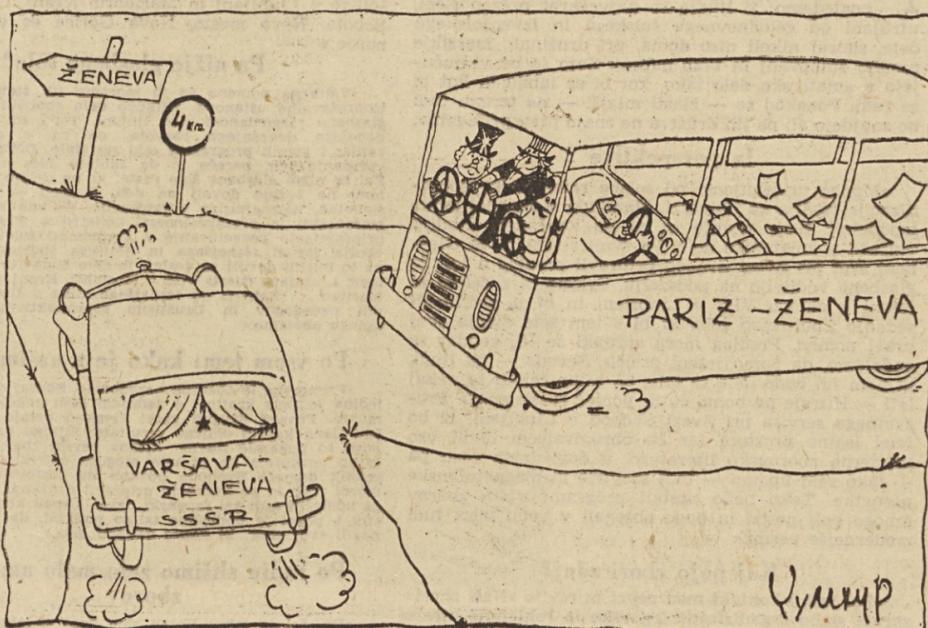

NAJFINEJŠE ŽENSKÉ NOGAVICE
iz creppe
nylona,
nylona in
in perlonu

Z IMENI:
ZDENKA
MILENA
SLAVICA
MOJCA
BOJANA
JELKA
SONJA in
POLONCA

Tovarna nogavic in drobne konfekcije Polzela

Cesta, dolga štiri leta

Temelji grško-jugoslovanskega sindikalnega sodelovanja

»Zelim vam mnogo sreče in uspehov na te-
žavni, vendar pomembni poti, ki ste si jo iz-
brali. Naše misli in želje bodo vedno z vami.
Vašemu velikemu maršalu Titu želimo zdravja
in moči,« je rekel generalni sekretar Generalne
konfederacije dela Grčije Fotis Makris v svo-
jem poslovilnem pozdravu jugoslovanskim de-
lavcem in nameščencem pred odhodom delegaci-
je GKD, ki je bila na IV. kongresu Zveze sindi-
katov Jugoslavije.

Potem, ko je ocenil udeležbo grške delega-
cije na IV. kongresu kot odraz razpoloženja
grških delavcev in dodal, da je bila ta udeležba
»obveznost do miru in bodočnosti človeštva,« je
dejal v svojem poslovilnem sporočilu naslednje:

»K vam smo prišli, da bi s tem pokazali ču-
stva naših delavcev do vaših ter našo željo,
da bi si segli v roke in skupaj šli po poti miru
in obnove naših dežel ob medsebojnem spošto-

vanju slehernega političnega in ideološkega
gledišča ter v vzdušju svobode in neodvisnosti.

Naše bivanje v vaši deželi in razgovori z va-
šimi voditelji so opravičili namen našega po-
tovanja ter položili temelje našemu nadaljnje-
mu sodelovanju.

Trdno smo prepričani, da smo položili iskren-
ne, trdne temelje za tesno, pristrčno sodelovanje
jugoslovanskih in grških delavcev. To sodelo-
vanje bo okrepilo zveze med našima deželama,
hkrati pa bo pripomoglo k reševanju proble-
mov, ki se bodo pojavili zaradi gospodarskega
in tehničnega razvoja tako na Vzhodu kakor na
Zahodu.

Ob odhodu iz vaše gostoljubne, lepe dežele
smo ponovno čutili porajanje globokega prijatel-
jstva. Prepričani smo, da se nam zdaj odpi-
rajo nova obzorja. S tem prepričanjem in upa-
njem izražamo željo, naj bi delavci naših dežel
kmalu dočakali lepšo bodočnost.»

Odmevi po kongresu

Čeprav sta minila skoraj že dva
tedna od zaključka IV. kongresa
Zveze sindikatov Jugoslavije, za
sedaj še ni mogoče posredovati
popolne predstave odmeva, ki
ga je imel kongres v tujini, in si-
cer predvsem zato ne, ker so se
številni delegati tujih sindikalnih
organizacij šele te dni vrnili ali
pa se še vračajo iz Jugoslavije v
domovino. Razumljivo je torej, da
bo minilo nekaj časa, preden bodo
tuji sindikalni voditelji, ki so ne-
posredno spremljali delo kongre-
sa, objavili svoje vtise in ugotov-
itve v sindikalnem ali drugem
tisku ter na zborovanjih svojih
organizacij. Upravičeno domneva-
mo, da bo kongres jugoslovanskih
sindikatov naletel na širši odmev
prav v vrstah tujih sindikalnih
organizacij in njihovega članstva.

Ze sedaj pa lahko ugotovimo,
da so kongresu posvetili pozornost
številni listi, radijske postaje in
agencije. Najpogosteje so objav-
ljali informacije brez komentar-

jev ali pa le s krajšimi kome-
ntarji, ki so se zadržali samo ob
nekaterih podrobnostih. V teh
informativnih opisih in kratkih
komentarjih so včasih poudarjali
ga je imel kongres v tujini, in si-
cer predvsem zato ne, ker so se
številni delegati tujih sindikalnih
organizacij šele te dni vrnili ali
pa se še vračajo iz Jugoslavije v
domovino. Razumljivo je torej, da
bo minilo nekaj časa, preden bodo
tuji sindikalni voditelji, ki so ne-
posredno spremljali delo kongre-
sa, objavili svoje vtise in ugotov-
itve v sindikalnem ali drugem
tisku ter na zborovanjih svojih
organizacij. Upravičeno domneva-
mo, da bo kongres jugoslovanskih
sindikatov naletel na širši odmev
prav v vrstah tujih sindikalnih
organizacij in njihovega članstva.

Ze sedaj pa lahko ugotovimo,
da so kongresu posvetili pozornost
številni listi, radijske postaje in
agencije. Najpogosteje so objav-
ljali informacije brez komentar-

je objavil daljše poročilo dopis-
nika iz Beograda, v katerem je
povzetek referata, potem pa je re-
čeno, da jugoslovanski delavci po
uvebdi samoupravljanja in komun
izpolnjujejo dvojno funkcijo: ne-
posredno in ustvarjanju narodne-
ga dohodka in v njegovi uporabi
za zadovoljitev lastnih potreb.

Glasilo Nennijevih socialistov
»Avanti« se je prav tako mudilo
ob govoru tovariša Tita in pouda-
rilo, da sindikati ne vzgajajo samo
novih rodov, marveč rešujejo
mnoge probleme, kot je na pri-
mer sodelovanje v okviru podjet-
ja in med posameznimi podjetji.
List piše o mednarodni politiki
ZSJ in objavlja izvlečke iz refe-
rata tovariša Vukmanovića. Kraj-
ši zapisek o kongresu je objavilo
tudi glasilo KP Francije »Humanité«.
List je sporočil, da so sode-
lovali na kongresu zastopniki
35 tujih sindikalnih organizacij.

Londonski »Times« je kome-
ntiral govor tovariša Tita na kon-
gresu. Njegove besede je razlagal
kot širjenje vloge sindikatov na
področje delovnih odnosov in na-
grajevanja.

Za sedaj še ni podatkov o pri-
kazih in komentarjih v sindikal-
nem tisku razen v sindikalnih li-
stih socialističnih dežel. K zgoraj
omenjenemu pojasnilu naj doda-
mo, da je navada, da se taki opisi
objavljajo šele po določenem ča-
su. Zato bo tudi ta sestavek za-
hfeval dopolnitve, ker že zdaj
lahko rečemo, da je IV. kongres
ZSJ zaradi specifične vloge naših
sindikatov in številnih zvez, ki jih
ima ZSJ s tujimi organizacijami,
zbudil veliko zanimanje izven ju-
goslovanskih meja.

URUGVAJSKA PANORAMA

Položaj zahteva enotnost

V zgodovini urugvajskega sin-
dikalnega gibanja je leto 1942 ze-
lo pomembno. Takrat so ustano-
vili enotno sindikalno centralo —
Generalno unijo delavcev (UGT)
— ki je obsegla skoraj vse sin-
dikalno gibanje v deželi. Njeni
vodilni organi, v katerih je KP
prevzela skoraj vse pomembnejše
funkcije, pa so imeli sektaški od-
nos do mnogih vprašanj, zato so
kmalu nastali veliki problemi.
Vedeti je treba, da je delavski
razred Urugvaja politično razcep-
ljen in da v veliki večini celo
glasuje na volitvah za kandidate
buržoaznih strank. Vendar pro-
blem ni bil le v tem, da si je
KP pridržala vse vodilne položaje,
je, važnejše je bilo, da je zahte-
vala od sindikatov, naj delujejo
kot njen dodatni organ in povsem
vskladi svoje težnje z njenimi.
Posledice so bile hude. Primer:
med vojno je UGT praktično iz-
dala stavko delavcev v mesni
predelovalni industriji, čeprav je
bila stavka povsem upravičena.
UGT je utemeljevala svojo odlo-
čitev s trditvijo, da ne bi rada
pokvarila odnosov med ZDA in
BRZ. V ta namen je organizirala
stavko stavkokazov, pri čemer
so dobili sovražniki plodno tori-
šče za svojo dejavnost. Sčasoma
so pripeljala sektaška stališča do
tega, da v sindikatih sploh ni
bilo več mogoče razpravljati, za-
to so se mnogi ločili od UGT. To
so storili leta 1952 tekstilci, ki so
se združili v avtonomni sindikat.

Vsa ta leta se ta sindikat neneh-
no zavzema za enotno centralo, ki
bi delovala neodvisno od vlade,
delodajalcev in političnih strank.
Zdaj se urugvajski delavski
razred zaveda, da je treba usta-
noviti enotno centralo. UGT je
delno premagala obdobje skrajne-
ga sektaštva in sprejela stališče
tekstilcev. Pred nekaj meseci je
celo izrazila pripravljenost, da bo
nehala delovati, če bo ustano-
vljena nova, enotna centrala.

Po drugi strani pa je Sindi-
kalna konfederacija Urugvaja —
povezana je z MKSS — zavzema-
la povsem negativno stališče do
sindikalne enotnosti. Zaradi take
politike se nenehno zmanjšuje
njen vpliv. Pomembnejši sindi-
kati so jo zapustili, na primer
sindikati nameščencev narodnega
zdravja in komunalnih delavcev,
o izstopu pa razpravljajo tudi
bančni nameščenci.

Predstavniki urugvajskih sin-
dikatov so se dogovorili na ne-
davnem sestanku, da bodo skli-
cali posvetovalno nacionalno
skupščino, ki bo v dneh od 13.
do 15. maja razpravljala o usta-
novitvi enotne sindikalne centra-
le. Na dnevnem redu bosta le
dve vprašanji, na kateri naj bi
udeleženci jasno odgovorili, in si-
cer, prvič, ali je treba ustanoviti
enotno sindikalno centralo, in
drugič — če bodo vsi odgovorili
pritrilno na prvo vprašanje —
na kakšnih programskih temeljih
naj bo zasnovana.

Seveda bo treba na poti k res-
nični enotnosti urugvajskega de-
lavskega razreda premagati vrsto
starih nasprotij, vendar smo opti-
mistični, ker delavski razred silita k
temu stvarnost in tudi njegov po-
ložaj. Urugvaj je zdaj v hudi go-
spodarski krizi, buržoazija pa je
odkrito izjavila, da bo naložila
delavskemu razredu nova breme-
na in s silo zadušila razredni boj,
kar pomeni, da bo sprejela za-
kone o stavkah in o sindikalni
dejavnosti. V takih pogojih je
nujna sindikalna centrala kot
ustrezno orožje delavskega razre-
da v boju proti naklepom buržoa-
zije. Nasprotnikom delavske eno-
tosti bo težko vztrajati pri do-
sedanjih stališčih. Upamo, da bo
kmalu lahko sporočili svojim
jugoslovanskim tovarišem, da
nam je uspelo ustvariti sindikalno
enotnost.

Po našem mnenju je treba za-
gotoviti enotnost tudi v medeme-
riškem obsegu. Vsakdo pozna pre-
pad, ki loči stališče rivalskih sin-
dikalnih organizacij za Latinsko
Ameriko — ti dve organizaciji sta
ORIT in CTAL — pri čemer se
ORIT ravna po politiki ameri-
škega State Departmenta, CTAL
pa odobrava politično orijentacijo
sovjetskega bloka. V Latinski
Ameriki pa so konkretni proble-
mi, ki se jim ne more izogniti
nobena izmed teh sindikalnih
central. Prav ob tem bodo nastle
stične točke, ki bodo omogočile
ustanovitev enotne centrale za

Latinsko Ameriko. Zavedamo se,
da do tega ne bo prišlo tako kma-
lu, predvsem zaradi vodstev teh
rivalskih organizacij, toda eno so
voditelji, drugo pa sinkati in de-
lovne množice v posameznih de-
želah. Ze zdaj imamo nekaj pri-
merov skupnega boja na terenu.
V Urugvaju so se na primer sin-
dikati CTAL, ORIT in avtonomni
sindikati skupno borili za splošne
delavske interese, podobno pa je
tudi v drugih latinskoameriških
deželah.

Poznamo razlike v svetovnem
sindikalnem gibanju, vendar smo
prepričani, da lahko problemi,
pred katerimi je svetovni proleta-
riat, in podobna stališča, ki so
jih že zavzele rivalske sindikalne
centrale, odpro perspektive za
medsebojne stike, ki bi zagotovili
sodelovanje in morebitno organ-
sko enotnost svetovnega sindikal-
nega gibanja.

Naši delavci in sindikalne or-
ganizacije skrbno spremljajo vse,
kar se dogaja po svetu, torej tu-
di jugoslovanske izkušnje pri
graditvi socializma. Te so nam
vsem znahe, stališče sindikalnih
aktivistov do njih je skoraj ve-
dno ugodno za Jugoslavijo. Naj
povem primer: tistega dne, ko
sem se odpravil v Jugoslavijo,
sem se v tovarni poslavil od to-
varišev. Neke delavka mi je
rekla, naj ji po vrnitvi povem,
kar sem videl, ker — tako je
rekla — »vem, da je to komuni-
stična dežela, vendar takšna, ki
ni v nobenem bloku.«

Prepričani smo, da bodo bo-
doči enotni sindikati Urugvaja
navezali s jugoslovanskimi sindi-
kati tesne stike. Posamezni sin-
dikati si že zdaj želijo čim tesnej-
šega sodelovanja. Razen tekstil-
cev želi upostaviti stike Urugvaj-
ska federacija trgovskih in
gostinskih nameščencev. Urugvaj-
ski delavci želimo, da bi se ti
stiki razvijali čim uspešneje in se
še poglobili.

Ignacio Huguet

ZA VSAK VLOŽENI DOLAR TRI DOLARJE DOBIČKA

Gospodarski položaj v Urugva-
ju se je zadnja leta negativno
razvijal. Med drugo svetovno voj-
no se je dežela industrializirala,
vendar ni bilo pravega vodstva
in nadzorstva. Zato so zgrajene
industrijske naprave pomanjkljivo
in nesodobno opremljene, de-
lovna storilnost pa je nizka. Pri
vsem tem je imela spekulacija
vidno vlogo, ker so tudi takšne
tovarne prinašale velike dobičke.
Meso in volna kot osnovna pro-
izvoda dežele sta imela na sve-
tovnem trgu konjunkturno, spričo
tega pa je naglo bogatela velepo-
srešniška buržoazija.

Tak razvoj med drugo svetov-
no vojno je imel dvojne posledice.
Prvič, zemljiška posest v
kmetijstvu se je koncentrirala,
tako da je zdaj okoli 70 odstot-
kov obdelovalnih površin in lasti
tisoč družin — razumljivo so vse
gospodarske in družbene posledice
v tej zvezi — in drugič, ker
vlada ni imela premišljene go-
spodarske politike, je prišlo do
inflacije. Buržoazija je bogatela
in se spuščala v velike spekulaci-
je. Na trg so prihajale kopice
denarja. S tem se je začel infla-
cijski proces, ki še vedno traja.

K vsemu temu so se pridru-
žile spremembe na svetovnem tr-
gu, zaradi katerih so utrpeli naj-
več škode tiste industrijske pa-
noge, ki so se razvile med vojno.
Tako prihaja zdaj v tej industriji
do zastaja, posledica pa je mno-
žična brezposelnost. Med pribli-
žno 400.000 za delo sposobnih
ljudmi je vsaj 70.000 brezposelnih.
Mnogo delavcev je zaposlenih
v skrajšanem delovnem času.

Buržoazne stranke niso znale
ali pa niso hotele uvesti ukrepov,
ki bi izboljšali nacionalno gospo-
darstvo, ukrepov, kot sta na pri-
mer planiranje v industriji in
agrarna reforma. Dodati je treba
še vmešavanje ameriškega impe-
rializma. Od nastanka do druge
svetovne vojne je bil Urugvaj v

sferi britanskega imperializma, ki
ga je zdaj nadomestil ameriški.
Posledice so hude. Izvoziti mora-
mo dvakrat več blaga kot poprej.
Primer: za traktor je treba zdaj
dati okoli 500 ovac, pred desetimi
letmi pa je bil traktor polovico
cenejši. Po drugi strani odnašajo
ameriški investitorji iz dežele ve-
like dobičke, kar praktično ome-
mogoča sleherni resnejši notra-
ni akumulaciji, ki je nujno po-
trebna za razvoj našega gospodar-
stva. Lahko rečemo, da je v La-
tinski Ameriki na splošno položaj,
v katerem dobivajo ZDA tri do-
larje dobička za vsak vloženi dol-
lar.

Vse to je privedlo do gospo-
darske krize, ki se je začela leta
1957. Njen obseg naj ponazori na-
slednje: po približnih ocenah po-
trebujemo za preskrbo dežele po-
vprečno 200 milijonov dolarjev
deviz letno, zaradi krize pa se je
naša mednarodna trgovina dra-
stično zmanjšala. Leta 1958 je
znašal uvoz komaj 120 milijonov
dolarjev, letos pa bo, kakor kaže,
še manjši.

Takšni so gospodarski pogoji,
v katerih se razpleta politični in
socialni boj v deželi. Za sedanje
stanje je značilna sprememba
vlade, do katere je prišlo na ne-
davnih volitvah. Končala se je
90-letna vladavina stranke Colo-
rado, v kateri je združena libe-
ralna buržoazija. Premagala jo je
njena tradicionalna tekmičica —
konservativna Nacionalna stran-
ka. Smernice nove vlade je prav-
zaprav določil Mednarodni denar-
ni sklad, kar pomeni, da vlada
ubira politiko »zategovanja pa-
su«, to pa prizadene predvsem
delavski razred.

Socialisti nasprotujejo temu
položaju s povsem določeno orien-
tacijo. Na sindikalnem področju
to pomeni podpirati ustanovitev
enotne sindikalne centralne, ki bi
dala delavskemu gibanju učinko-
vito orožje ter zagotovila čvrsto

povezavo z delavskim razredom in
podprla njegove zahteve. Na po-
litičnem področju se to kaže v za-
hlevi po planiranju v industriji
in po agrarni reformi in kmetij-
stvu. Naj dodamo, da si pod
agrarno reformo ne predstavljamo
delitve zemlje, temveč v glav-
nem mehanizacijo proizvodnje in
ustanavljanje združenj, kar bi po-
večalo proizvodnjo in pospešilo
socialni razvoj na vasi.

Hkrati se socialisti odločno
borijo proti imperializmu z nam-
enom, da bi ohranili vse na-
cionalno bogastvo, tisto, ki je v
rokah imperialistov, pa vključili
v službo naroda. Menimo, da je
treba na tem področju kreniti po
poti združitve Latinske Amerike,
še poprej pa ustvariti mednarod-
ni organizem za obrambo cen la-
tinskoameriških surovin.

Nazadnje še besedo o mnenju
socialistov o mednarodnem polo-
žaju. Smo za politiko, ki bo pov-
sem neodvisna od obeh velikih
svetovnih blokov. German Delioz

Evropska varnost

Na ženevskem sestanku zuna-
rnjih ministrov bodo v tej ali oni
obliki razpravljali o evropski var-
nosti. Kot prispevek k njihovi
razpravi so nekateri že podali
razne predloge in predložili načrte
za ublažitev napetosti v sru Evro-
pe. Naš zemljevid kaže nekatere
izmed teh načrtov in zamisli.

Poljski zunanji minister Adam
Rapacki je predložil, kakor je
znano, ustanovitev brezatomskega
področja na ozemlju FR Nemčije,
DR Nemčije, Češkoslovaške in
Poljske.

Socialnodemokratska stranka

Nemčije je razložila konkreten
načrt o ustanovitvi področja za
ublažitev napetosti. To področje
naj bi najprej zajelo obe Nemčiji,
Poljsko, Češkoslovaško in Ma-
đarsko.

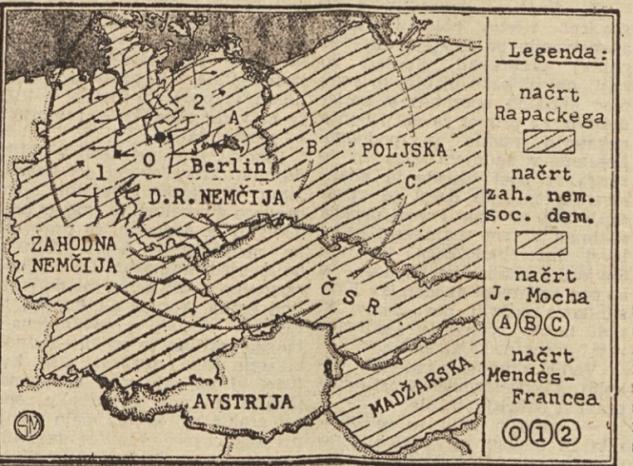
Bivši francoski predsednik
vlade Pierre Mendès-France si je
zamislil področje za ublažitev na-
petosti v Srednji Evropi v treh
navpičnih pasovih. Pas »O« bi se-
gal po črti, ki loči oba bloka in bi
bil povsem demilitariziran v širini
50 do 100 km. Pas »1« bi segal na
obe strani pasu »O« približno sto
kilometrov daleč. Iz njega bi
umaknili vse zasedbene sile. Pas
»2« bi segal od prejšnjega pasu
proti vzhodu in zahodu. V njem
ne bi bilo omejitev niti glede po-
reklja vojaških enot niti v številu
in vrsti obožojitve.

Jules Moch, eden izmed vodi-
teljev Socialistične stranke Fran-
cije, je razložil načrt, ki bi bil za-
snovan na zaokroženih področjih.
Cono »A« bi sestavljalo enotno
demilitarizirano področje vzhod-
nega in zahodnega Berlina ter bi
bilo pod nadzorstvom ZN. Cono
»B« bi predstavljala nov koncent-
rični krog s sedežem v Berlinu in
s premerom 200 km. Cono »C« bi
sestavljala koncentrični krog s pre-
merom 400 km, zajemal pa bi Po-
rurje, Frankfurt in Nürnberg ter
se dotikal avstrijsko-nemško-če-
škoslovaške tromeje, zajel zahodni
del Češkoslovaške (s Prago) ter
segel do Gdanska in Lédza na
Poljskem.

»Ustanovitev konferenc delav-
skega samoupravljanja je del ce-
lotnega problema decentralizacije
v upravljanju gospodarstva,« je
poudaril tovariš Gajevski. »Kakor
veste, je pri nas v teku decentra-
lizacija. To je proces, ki se bo
razvijal tudi v prihodnje, vendar
je treba pri tem upoštevati pro-
bleme, ki bodo v poljskem gospo-
darstvu še nadalje velikega po-
mena. Gre predvsem za centralno
planiranje. Imamo osrednji plan,
ki vsebuje poglobitve elemente za
vse gospodarske panoge. V okviru
splošnega centralnega plana se-
stavljamo pane za posamezne in-
dustrijske panoge. Ta plan se po-
tem prenaša od zgoraj navzdol,
neposredno do proizvodnih enot.

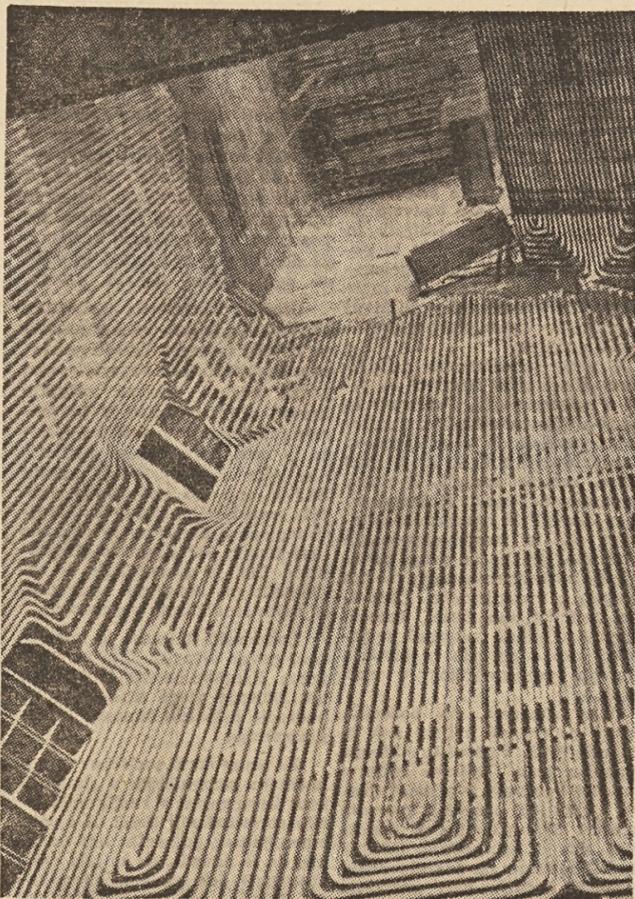
Posebna pomena je to, da
vidimo v Jugoslaviji podporo gle-
de vprašanj, važnih za Poljsko.
Predvsem mislim na naše meje z
Nemčijo. Na Poljskem smo z ve-
likim odobravanjem sprejeli go-
vor tovariša Tita, ki je podprl naše
stališče do mej z Nemčijo.

Med bivanjem pri vas smo se
prepričali o prijateljskim čustvih
Jugoslovancev do nas. Kjerkoli
smo bili, povsod so nas prisrčno
sprejeli, tako v Kombinatnu Skroba
v Zrenjaninu, v zemunski tekstil-
ni tovarni itd. Upamo in prepriča-
ni smo, da bo tudi bivanje naše
delegacije pri vas prispevalo k
nadaljnji poglobitvi stikov med
našima organizacijama,« je za-
ključil pogovor tovariš Gajevski.
T. O.

Velikan med termoelektrarnami

GOSPODARNOST OBRATOVANJA IN ZAHTEVNI DELOVNI POGOJI — PRI 3000 VRTLJAJIH NA MINUTO DELUJE NA VSAKO LOPATICO TURBINE CENTRIFUGALNA SILA 85.000 kg — ZGORNJI MEJI: 300 ATMOSFER PRITISKA IN 600° C

Pogled na labirint cevi 20 metrov visokega kurišča drugega kotla šoštanjske termocentrale med montažo

Poročila o gradnji atomskih, sončnih in drugih elektrarn, ki naj bi obratovale s pomočjo doslej še neizkoriščenih energetskih virov, kažejo še kaj drugega kot samo stremenje posameznih držav, da bi se postavile z vrhunsko tehniko: v ozadju je »energetska kriza«, s katero računajo gospodarstveniki malodane po vsem svetu. Razvijajoča se industrija terja vedno več pogonske energije, sedanji energetski viri pa naj bi pri današnjem tempu razvoja zadoščali komaj še za nekaj naslednjih desetletij.

Toda kljub temu je proizvodnja elektrike s hidro- ali termoelektrarnami za zdaj še vedno najuspešnejši, najcenejši način pridobivanja pogonske energije. Predvsem hidroelektrarne, ki spreminjajo silo vodnega padca v električni tok, so z gledišča gospodarnosti najbolj zaželeno. Seveda povsod ni dovolj tekočih voda, mimo tega pa na rekah tudi ne moremo postaviti neomejenega števila elektrarn. V teh primerih, posebno še, če so v bližini premogovniki, si energetiki pomagajo z gradnjo termoelektrarn, katerih turbine pogonja para, ki jo dobimo s segrevanjem vode s pomočjo premoga.

Prva zahteva — gospodarno obratovanje!

V gradnji termoelektrarn je tehnika do današnjih dni že tako napredovala, da nas ti energetski objekti z vsemi svojimi velikimi in zapletenimi napravami upra-

vičeno presenečajo. Omenimo naj samo naslednji primer: skupina osmih delavcev, ki bi postavljala kondenzacijske cevi turbinskega agregata velike sodobne termoelektrarne, pa bi v 5 minutah postavila 10 m dolgo cev, bi svoje delo opravila šele v letu dni, toliko kondenzacijskih cevi ima en sam agregat!

Vzrok hitrega razvoja in izpopolnjevanja termoelektrarn v zadnjih desetletjih je bila zahteva po čim bolj gospodarnem obratovanju.

Presenetljive številke

Da bi izboljšali izkoristek in proizvodno zmogljivost termoelektrarn, so tehniki nenehno izpopolnjevali pogonske stroje in naprave ter večali pritisk in temperaturo pare, ki pogonja turbine. Zgornji meji, ki so ju pri tem dosegli, sta okoli 300 atmosfer in približno 600° C. Zato so morali seveda iskati posebne kovine in zlitine, ki vzdržijo obratovanje tudi pri takšnih pogojih; nad temperaturo 500° C in pri nekaj sto atmosferah pritiska se namreč odpornost kovin zmanjša kar za 20 do 30 kg na kvadratni centimeter, kadar povišamo delovno temperaturo samo še za 1° C. Pri konstrukciji turbin pa morajo mimo tega upoštevati tudi močno centrifugalno silo, ki nastaja zaradi hitrega vrtenja rotorjevih lopatic, saj dosežejo le-te na zunanem obodu silno hitrost — do 1800 km/h! Turbinska lopatica, težka na primer 10 kilogramov, ki kroži na srednjem polmeru 1,15 m s 3000 vrtljaji na minuto, je izpostavljena centrifugalni sili 85.000 kg! Obratovati pa mora leta in leta, zato mora biti narejena iz res odporne snovi.

Pri nas — Šoštanj!

Čeprav imamo v Jugoslaviji dovolj vodne sile, smo v povojni načrti elektrifikacije in industrializacije vključili tudi izgradnjo nekaj velikih termoelektrarn, ki naj bi za svoje obratovanje izkoriščale predvsem slabša goriva — odpadke rjavega premoga in lignit. Med njimi je tudi termoelektrarna Šoštanj, ki bo naši industriji in široki potrošnji zagotovila dopolnilno električno energijo predvsem v dobah nizkega vodostaja rek.

S končno proizvodno zmogljivostjo 125.000 kW električne energije — dva turbinska agregata, vsak po 30.000 kW, obratujeta že od 1956. leta — se termoelektrarna Šoštanj uvršča med velike energetske objekte tudi v svetovnem merilu. Zato bo nekaj številki in osnovnih podatkov o tej veliki termoelektrarni bralce prav gotovo zanimalo:

Obe visokotlačni-kondenzacijski turbini TE Šoštanj obratujeta s 3000 vrtljaji na minuto in pri vstopni temperaturi pare 505° C ter pri pritisku 95 atmosfer. Tem-

peraturo pare, pretočno količino napajalne vode in dodajanje premoga v kurišče regulirajo avtomatske naprave. Gorivo je premog z najnižjo kalorično vrednostjo 2450 cal na kilogram: elektrarna porabi sedaj (ko še ni dokončana druga faza izgradnje, ki bo povečala njeno moč za nadaljnjih 65.000 kW) pri 4300 urah obratovanja z močjo 80.000 kilovatov na leto 350.000 ton premoga! Premog, potreben za obratovanje termoelektrarne, kopljejo v bližnjem velenskem rudniku lignita, potrebno vodo pa so dobili z zajezitvijo Pake. Mimogrede naj še omenimo, da znašajo ugotovljene rezerve premoga na velenskem rudišču kar 600 milijonov ton.

Najvišja objekta šoštanjske

termoelektrarne sta dimnik in hladilni stolp. Dimnik je visok 100 m in je do višine 35 m obložen znotraj s šamotno opeko. Prtlih znaša njegov notranji premer 7,6 m, pri vrhu pa 6,5 m. Opečni zid dimnika, ki je ojačen z železobetonskimi vezmi, je spodaj debel 82, zgoraj pa 41 cm. Železobetonski hladilni stolp pa je visok 62,1 m in meri spodaj v premeru 51,1 m.

Omenjene številke pa samo bežno ponazarjajo velikost tega objekta — termoelektrarne v Šoštanju — ki se tudi po notranji opremlitvi lahko uspešno meri s podobnimi elektrarnami drugod po svetu. Naši konstruktorji in tehniki tudi na tem področju ne zaostajajo za današnjimi tehničnim razvojem v drugih deželah.

LJUDSKA TEHNIKA OB NOVIH NALOGAH

Tretji kongres Ljudske tehnike Slovenije je tej naši družbeni organizaciji za splošno tehnično izobraževanje postavil vrsto smernic in nalog, da bi bilo njeno delo v prihodnje še plodnejše. Med osnovnimi značilnostmi, ki so jih na kongresu še posebej poudarjali, velja omeniti, naj bi organizacijsko delo še naprej temeljilo na množičnosti. Vendar LT že zdaj pripravlja in uvaja tudi nove oblike dela — tehnično ljudsko univerzo, tehnični klub in podobno — da bi zadovoljila tudi tiste, ki si žele tehničnega izobraževanja na višji ravni.

Mnogo bolj kakor sedaj bo morala Ljudska tehnika razširiti delo v industriji in ga usmeriti na probleme proizvodnje, na nadaljnje strokovno izobraževanje zaposlenih. Ob svojem delu, vsklajenem s prizadevanji drugih družbenih organizacij in ustanov, pa se organizacije LT seveda ne bodo smele omejiti zgolj na izobraževalno vlogo, ampak bodo morale članstvu posredovati tudi kar največ možnosti za amatersko delo.

Zanimiva je novost, ki so jo sprožile organizacije Ljudske tehnike: pri stanovanjskih skupnostih naj bi mimo servisnih ustanovljali tudi takšne delavnice, kjer bi stanovalci lahko sami popravljali razne drobne okvare ali izdelovali manjše predmete. Ustanovitev prve takšne delavnice »Napravi si sam« v Ljubljani že pripravljajo, medtem ko je podobna v Beogradu že z uspehom začela v ledino.

Poljudnih tehničnih knjig nam še vedno primanjkuje; živahnješa in smotrnejša založniška dejavnost prav tako sodi v novi delovni program Ljudske tehnike Slovenije. Po notranjeorganizacijski strani pa bo zlasti pomembno pospešeno ustanavljanje občinskih odborov LT in društev Ljudske tehnike po podjetjih, hkrati pa tudi vsestranska krepitev že obstoječih organizacij. Ob vsklajenem delu osnovnih organizacij in strokovnih zvez — radioamaterske, foto-kin, pomorsko-brodarske in zveze izumiteljev — bo Ljudska tehnika lahko ustregla velikemu zanimanju za splošno tehnično izobraževanje pri nas. —mG

NOVOVSELENI

Češkoslovaška atomska elektrarna

Nedavno je na Češkem začel obratovati prvi atomski reaktor, ki služi predvsem raziskovalnim in poučnim namenom. Na osnovi že

dobrih izkušenj pa sedaj češkoslovaški znanstveniki pripravljajo gradnjo svoje prve atomske elektrarne, katere letna proizvodnja električne energije bo dosegla milijardo vatnih ur. Termoelektrarna z ustrezajočo zmogljivostjo bi na leto porabila nič manj kot 500.000 ton najboljšega črnega premoga. Uranovski reaktor te nove elektrarne bo uparjal vodo s pomočjo plinastega ogiljivega dioksida, para pa bo pogonila tri turbogeneratorje.

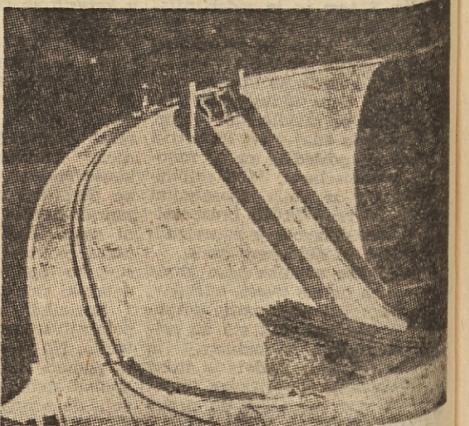
Zanimivo je, da so se na Češkem takoj lotili gradnje tako velike atomske elektrarne, medtem ko drugod manjše zmogljivosti. Češkoslovaški znanstveniki tudi pravijo, da bodo atomske elektrarne že 1970. leta v celoti zadostile povečanju potrošnje električne energije v njihovi državi.

»Hermes« — elektromagnetni separator

V britanskem atomskem središču Harwell obratuje elektromagnetni separator težkih elementov in radioaktivnih materialov, ki lahko loči skupine posameznih izotopov istega kemičnega elementa. Napravo imenujejo »Hermes« in deluje na osnovi pospeševanja električno nabitega snopa s pomočjo skozi električna in magnetna polja. Zaradi neznamitnih razlik v težih posameznih izotopov deluje električne in magnetne sile snop v posamezne sestavne dele. Elektromagnetni separator uporablja za proučevanje lastnosti posameznih izotopov in za tehnološke raziskovanja v zvezi z obratovanjem atomskih reaktorjev.

Druga največja na svetu

Pregrada elektrarne Shasta v Kaliforniji je po velikosti in višini druga na svetu: zapira tok treh rek in usmerja v reko San Joaquin 550 milijonov kubičnih metrov odvečne vode. Pregrada je visoka 1050 metrov, spodaj pa je debela 150 metrov. Iz vanjo vgrajena betona bi bilo moč speljati 1 meter široko betonsko stezo po ekvatorju okoli Zemlje.

DOPUST NA MORJU

Če bi sodili po podatkih, ki jih je posredovala anketa beograjskega Centra za poklicne bolezni med tovarniškimi delavci, bi prišli do zaključka, da prebije skoraj polovica delavcev letni dopust izven stalnega bivališča, med njimi pa je precej takšnih, ki jim dopust ni dal tišega, kar so pričakovali. Eden izmed razlogov je v tem, ker si mnogi dopustniki ne izberejo primerne kraja za letni oddih.

Pri izbiri kraja je marsikdo v zagati: gozd, planine, morje, to-plice. Vsako podnebje ima svoje lastnosti, ki vplivajo na človeški organizem, med klimami pa so velike razlike. Vsak organizem se ne počuti dobro na morju, prav tako planina ali gozd ne koristita vsakomur; ta se odpočije, oni pa ne najde osvoboditve in oddiha.

Morski zrak ima mnogo kislika in ozona, je bolj vlažen, hkrati pa pogosto vleče veter z morja proti kopnemu in v obratno smer. Vremenske razmere jadranskega pri-

Vsem zdravim ljudem priporočamo dopust na morju, posebno pa vsem tistim, ki se pri delu manj gibljejo: pisarniškim nameščencem, tovarniškim delavcem in tistim, ki sta jih delo ali bolezen izčrpala

morja so sorazmerno izenačene, temperatura pa še kar ustaljena. Neposredne svetlobe je mnogo, ker se sončni žarki lomijo v drobcenih vodnih kapljicah v zraku, morska gladina pa jih skoraj povsem odbija. Zrak nad morjem je vlažen in vsebuje nekaj drobnih delcev morske soli. V njem je zelo malo ali skoraj nič mikroorganizmov, delcev prahu, saj ali dima. Morje uravnava temperaturo ozračja, ker se segreta voda hladi počasneje kot trdna telesa. V morski vodi nakopičena toplota podnevi in ponoči blaži temperaturo ozračja.

Vsak izmed teh elementov na svoj način draži in pomirja. Vetroti, ki prihajajo z morske gladine, hlapi slane morske vode in obilica sončnih žarkov dražijo in spodbujajo delovanje organizma, vlaga in sorazmerno stalno temperiran zrak pa vplivata pomirjevalno.

Bivanje na morju pospešuje presnavljanje in izmenjavo plinov v organizmu, hkrati pa zagotavlja boljšo ventilacijo pljuč. Tek se izboljšuje, ugodne posledice se kažejo tudi v krvi, ker v njej narašča število rdečih krvnih teles in hkrati z njimi krvni pigment.

Podnebje ob severnem Jadranu je bolj spremenljivo, vetrovi so pogosti, temperatura zraka niha, v srednjem in južnem jadranskem pasu pa je podnebje toplejše in bolj izenačeno. Spričo tega severni pas bolj draži in spodbuja delovanje organizma, podnebje srednjega in južnega pasu pa deluje pomirjevalno.

Za vse zdrave ljudi je priporočljivo preživeti letni dopust na morju. To velja zlasti za tiste, ki se pri delu manj gibljejo, torej za pisarniške nameščence in za tovarniške delavce, hkrati pa za bolne in slabotne, pri delu ali kako drugače izčrpane ljudi. Bivanje na morju ugodno vpliva tudi na slabokrvne, na tiste, ki bolehalo za vnetjem sapnika, bronhijev itd., pa tudi na one, ki se morajo okrepiti po kaki hujši bolezni. Tem zadnjim priporočajo predvsem značne kopeli in sprehode ob morju, manj pa aktivnega sončenja in kopanja.

Zlasti priporočljivo je dopust na morju za mlajše ljudi, za mlade delavce in vajence, zlasti za slabokrvne in za mladino, ki bo-leha za katarom nosu ali grla.

Starejšim ljudem, živčnim in sklerotikom, hkrati pa tistim, ki imajo bolno srce, bo bolj prišlo bivanje v zavarovanih klimatičnih krajih ob srednjem in južnem Jadranu, podnebje severnega Jadrana pa jim lahko škoduje.

Kopanje in plavanje po morju krepi zdrave ljudi, zato je priporočljivo. Učinek kopanja v morju se kaže prav kot pri vsakem hladnem kopanju, torej v obliki

hlajenja telesa, česar se organizem brani s pospešenim dihanjem, s živahnješim krvnim obtokom in z zoževanjem površinskih krvnih žil v koži. Po kopeli se vse krvne žile razširijo, te reakcije pa zagotavljajo občutek prijetnosti in željo po večji dejavnosti. Bolehnim in slabotnim ljudem je treba kopanje in plavanje omejiti na krajši čas.

Stari ljudem ne bi priporočali bivanja na morju, prav tako ne ljudem z akutnimi boleznimi, ker jim to lahko več škoduje, kot pa koristi. Revmatikom, bolnikom s pljučno tuberkulozo, ljudem z boleznimi jetri, z želodčnimi čirami, z boleznimi ledvicami in srcem, s kožnimi boleznimi in zelo živčnim ljudem ne bi priporočali kopanja v morju.

Dobro bi bilo, če bi se vsakdo, preden se odloči za kraj letnega dopusta, poprej posvetoval z zdravnikom, vendar se to zgodi le redkokdaj.

Dr. V. P.

Mikrobi in rastline

Že pred tridesetimi leti se je na Japonskem pokazala čudna rastlinska bolezen. Posledica, ki jo je povzročila, je bila, da so mlade riževe rastlinice nenadoma začele naglo rasti in so postale neznaosno velike, kmalu nato pa so — usahnile. Ker bolezen ni ponehala, ampak se je vedno bolj širila, so jo japonski znanstveniki začeli natančno proučevati. Ugotovili so, da povzročata čudni pojav snov, ki nastaja v gljivici »giberela fujikuroi«, pa so snov zaradi tega tudi imenovali »giberelin« ali »giberelinska kislina«.

Z odkritjem povzročitelja so nevarno riževo bolezen zatrli, znanstveniki pa so »giberelin« še naprej proučevali. Skušali so najti način, kako bi bilo to snov moč koristno uporabiti v poljedelstvu, na primer za večji donos nekaterih rastlin in podobno. Posebno v zadnjem času so te raziskave spet oživele in znanstveniki mnogih dežel to vprašanje zelo zanima. Precej uspeha so imeli v tem znanstveni sodelavci mikrobiološkega inštituta Sovjetske akademije znanosti, ki so pod vodstvom akademika Krasnikova odkrili novo snov, ki tudi burno pospešuje rastlinsko rast — sovjetski giberelin.

Vodja skupine akademik Nikolaj Aleksandrovič Krasnikov pravi o odkritju takole:

»V zadnjih letih so se botaniki in biologi začeli živo zanimati za gibereline. Naša razisko-

vanja so pokazala, da nastajajo giberelini in njim podobne snovi v zemlji, kjer je zelo dosti mikroorganizmov iz tako imenovane skupine mikrobov-spodbujevalcev. Poudariti je treba, da so mikrobi v zemlji nakopičeni v velikih količinah. Če se razvijejo blizu korenin rastline, potem s svojimi snovmi ugodno vplivajo na njeno rast. Takšna rastlina dobi tudi gostejše listje in več plodu, ki hitreje dozoreva. Ti mikrobi včasih celo spreminjajo ves razvoj rastline. Nedavno tega nam je uspelo dobiti iz gljivice »fusarij«, ki smo jih gojili, dvojce rastlinskih snovi — G-1 in G-2. Glede na pojave, ki jih ti dve snovi povzročata pri rastlinah, in še glede na nekatere kemične lastnosti sta zelo podobni giberelinom, tako da sta morda — tega še ne vemo natančno — res prava — giberelina.

Snov G-1 smo izločili v obliki drobnih kristalov in jo imenujemo »sovjetski giberelin«. Od pravega giberelina, ki smo ga prej dobivali iz Amerike, se prav nič ne razlikuje in deluje tudi v najmanjših količinah. Če z njeno raztopino poskropimo mlade rastline graha, koruze ali kumar, ki rastlina kmalu »spodbujena«; takšne rastline že po 10–20 dneh zrastejo celo dvakrat višje kot tiste, ki jih zalivamo z vodo. Opazili smo, da to najboljše uspe pri grahu, pri koruzi malo manj, pri pšenici pa je rastlina najmanj »spodbujena«. Še boljše rezultate

pa je moč doseči, če v takšno raztopino za 2 do 3 ure namočimo seme pred setvijo. Takšen grah obrodi za 60% več, koruza pa za 25%.

Niti sovjetski niti ameriški giberelin ne vplivata neposredno na razvoj sistema korenin. Najbolje pa vpliva giberelinova kislina na dvoletne rastline.

Za sedaj poznamo giberelin še boro malo. Nujno ga bo proučiti v raznih okoljih, tudi v drugih državah. Vse namreč kaže, da so znanstveniki res na pragu pomembnih odkritij, ki nam bodo v poljedelstvu pripomogla obilno povečati proizvodnjo in jo po volji uspešno usmerjati.

Naredi popravila

SKRIB ZA KLADIVO

Nasvet, ki vam ga bomo sedaj posredovali, bo gotovo razveselil vsakogar, ki količjak pazi na svoje orodje. Gre namreč za skrib, ki jo kaže posvetiti — ročaju kladiva.

Leseni ročaj kladiva se kaj kmalu povsem presuši in les postane zato seveda krhkejši; morda se vam je že kdaj zgodilo, da se ročaj kar na lepem zlomi, ko

ste zabijali ali pustili večji žebelj, pa veste, kako nerodno je to. No, da se vam to ne bo več pripetilo, izvirajte na koncu v ročaj kladiva 4 cm globoko luknjico premera 3 millimeter. Vanjo boste od časa do časa kanili nekaj kapljic lanenega olja; olje se bo vlezlo v les in ročaj bo vedno prožen in napet. Luknjico seveda zamašimo z majhnim lesnim ali gumijastim čepom.

VOHUN na GORJU

S. KOSLAV

Roman je zasnovan na resničnih dogodkih, spremenjena so le imena oseb in krajev

»Mar ti pri meni ni všeč,« je vprašal Peter. »Ne gre za to, tovariš komandant, gre za...« Fant je utihnil in skomignil z rameni. »Tako! Rad bi v četo.«

Peter je obrnil konja: »Milič, ali znaš plavati.« »Znam, tovariš komandant. Čemu vprašuješ?« »Dobro. Boš že videl,« mu je odgovoril Peter in popustil vajeti.

Sonce je že izgubljalo pomarančno barvo, ko so v smeri proti Budački gradini zabobneli topovi. V njihovo grmenje so rezko sekale strojnice, takoj potem pa je zabrnel letalski motor.

Peter se je s pleči naslanjal na bruna za silo skrpane kolibe in skozi daljnogled spremljal letalo, ki je zakrožilo nad Milanovom in Veljunovom, se spustilo proti vaški stezi, šinilo nizko nad Skundričevo glavico, se vrnilo, spet zakrožilo nad Veljunovom in odletelo proti tankim, visokim stebrom dima, ki jih je bilo čedalje več.

»Hudika, le kdo jo je navil na drugo uro?« je vprašal Miloš in gledal uro, ki je poskakovala na polici.

Simo je vstal in jo ustavil: »Hotel sem iti nasliševati užete ustaše,« je rekel, kakor da se opravičuje.

»Da, Ivan nam je zelo potreben,« je Miloš nadaljeval začeto misel. »Obvestiti nas bo moral o vsem. Tako o razporejenosti sovražnih enot kakor o njihovih namelih in o tem, ali pričakujejo okrepitve.«

Medtem ko je Miloš govoril, je Simo kar naprej odkimaval, nato pa je rekel: »Vsega tega ne moremo naložiti Ivanu. Nekoga bo treba poslati v Svrnganj. Le koga? Ivan ga bo sprejel, to res. Izdal ga ne bo.«

»Poslati moramo nekoga, ki se zaveda resnosti položaja, hkrati pa je dovolj pameten, da bo uspešno izpolnil nalogo,« je Peter takoj sprejel Simovo misel. »Zdi se mi, da bi bila za to najboljša kaka ženska, dekle...«

Ne da bi se pomišljal, je Miloš predlagal svojo ženo Ano. Njegov predlog sta onadva odklonila. Peter in Simo sta bila mnenja, da bi Ano kaj lahko spoznali v Svrngnju. Iz istega razloga so opustili tudi misel na Borko Bukovac, članico okrajnega komiteja SKOJ, in Erno Bodner iz partijskega okrajnega komiteja.

Peter se je spomnil Jelice. Ze je hotel izgovoriti njeno ime, pa je spoznal, da nima dovolj moči. Miloš ga je pogledal. Kakor da bere njegove misli, je rekel:

»Ze vem! Jelica Milič!«

Peter je strmel v mizo.

Sklenili so, da se bosta Miloš in Simo pogovorila z Jelico in jo preoblečeno v kneticno skupaj s Simovim obveščevalcem Jozom Seremetom, kmetom iz Cvitovičev, poslala v Sredograd, kjer se bo z geslom javila pri Zvonku, dobila ponarejeno izkaznico in se z naslednjim vlakom odpeljala v Svrnganj. Zmenili so se, da bi Jelica prispela v Sredograd devetega zjutraj, v Svrnganj pa popoldne ali proti večeru istega dne.

»Danes smo sedmega, oziroma osmega,« je zamišljeno rekel Peter. »Poročilo mora poslati najkasneje do enajstega zvečer. Tisto noč bomo prebredili Brezno, dvanaajstega prebili dan v vrbovju, zvečer pa vdrl v Svrnganj.«

»To bi šlo,« je dodal Simo. »Ivan bo enajstega popoldne prinesel poročilo Nenadu in Bosut, ta pa isti večer čez reko v Bastase. Tam ga je treba počakati. V vrbovju ima skrit čoln, nekakšno korito, ki je v njem za enega človeka ravno dovolj prostora. No, če bo veslal nekajkrat čez reko, bo spravil na ono stran vsaj orožje in obleko. V Sumatovac lahko pošljemo kurirja na hit njegovega odreda...«

»Ne, ni treba,« mu je Peter segel v besedo. »Sleherni premik šumatovskega odreda proti Svrngnju...« Utihnil je in se zamislil, nato pa nadaljeval:

»Ali pa bo nemara treba? Kod pelje pošta proti Sumatovcu?«

»Zdaj jo pošiljamo prek Sredograda,« je odgovoril Simo.

»Dobro. Sporočili bomo, naj šumatovski odred do dvanaajstega zvečer ne premika svojih enot proti Svrngnju, ker bi sovražnik postal pozoren in bi okreplil straže. Sele potem naj se odpravi ena njihovih enot proti progi. Borci nam bodo pomagali spraviti ranjence do vasi v okolici Svrngnja. Tam je nekaj ustaške milice.«

Preostalo je le še vprašanje, kdo bo vodil vdor v Svrnganj. Peter in Miloš sta se ga nameoma izogibala, nazadnje pa se je Peter le oglašil:

»V vseh četah je treba takoj izbrati petdeset dobrih plavalcev, ki se bodo preoblekli v ustaše. Seveda moramo pobrati ustaške kape in znake. Danes se bo ves odred zbral nad Veljunovom. Če bo treba, se bomo umaknili. Proti večeru

bomo izbrano skupino poslali v Bastase. Hodili bodo samo ponoči. Enajstega zjutraj bodo na mestu. Tja bom prišel popoldne...«

»Zakaj ti?« mu je Miloš skočil v besedo.

»Zato, ker bom jaz vodil skupino v Svrnganj,« je odvrnil Peter in posebej poudaril besedo »jaz«.

»Oprosti, o tem se še nisva menila. Ne vem, zakaj ravno ti, zakaj ne jaz ali kdo drug?«

»Poslušaj, Miloš,« je začel Peter. »Tri čete bodo ostale tu. Borcev bo sicer manj, vendar jih bo še vedno dovolj. Vem, da s skupino plavalcev ne bi bilo treba iti niti komandantu niti komisarju odreda. Vendar gre to pot za akcijo, ki je od nje odvisna usoda ranjenec, z njo pa tudi nadaljnji obstoj odreda. Če mi bo uspelo, bomo ranjence rešili, če ne... Ti boš skušal prodreti v sovražnikovo zaledje in boš branil ranjence do zadnjega moža. Dobro poznaš Gorje, borci ti zaupajo bolj kakor meni, ki sem še novinec. In nazadnje, nalogo boš nedvomno izpolnil bolj kakor jaz.«

Miloš je molčal. Obotavljal se je. Petrovi razlogi so bili prepričljivi, vendar ni hotel takoj popustiti. Rekel je:

»Pustiva za sedaj to! Jutri se bomo zmenili.«

Peter se je nasmehnil, ker je vedel, da je zmagal.

Ko so Peter, Simo in Miloš stopili na zrak, se je svitalo. Zlezli so na konje in se odpravili najprej po vaški stezi, nato pa po strmem pobovju proti gozdu.

»Simo in jaz bova jezдила proti bolnišnici,« je rekel Miloš. »Mimogrede se bom oglašil v Pribojnem na okrajnem komiteju ter razložil tovarišjem položaj in naš načrt. Ne bom se dolgo zadrževal, največ pol ure.«

»Brž ko se bom pogovoril z...« Petru se je zataknilo, zato je ponovil: »Brž ko se boš pogovoril z Jelico in pripravil vse za prenos ranjenec, se vrni v Pribojno! Verjetno se bomo umikali v isto smer, na vsak način pa boš tam dobil zvezo.«

Miloš je opazil, kako težko je Peter izgovoril Jelicino ime. Nasmehnil se je, da so mu migali brki. Spodbodel je konja, da je skočil tik k Petrovemu, potem pa je komandantu zašepetal v uho:

»Ali naj pozdravim komisarja bolnišnice in mu v tvojem imenu rečem na svidenje v Svrngnju? Kaj meniš? To bo lep sestanek! Svojevrsten čas in kraj sta si izbrala.«

Tudi Peter se je nasmehnil:

»Pozdravi in prav tole povej!«

Simo, Miloš in dva kurirja so se odpravili na desno, Peter in Milič pa proti gozdu.

Šest mož je sedelo pol ure kasneje v gosti travi na robu gozdne jase nad Veljunovom. Od daleč so bili podobni skupini izletnikov, ki so se zgodaj odpravili na pot, da bi uživali lepote jutra v gozdu.

Vendar niso niti opazili lepih reči. Zanje je pomenilo jutro začetek novega dne, polnega negotovosti in naporov. Vedeli so, da kmalu, morda prav kmalu ne bo več slišati ščebetanja ptic. Njihovi glasovi se bodo izgubili v oglušujočem brnenju letalskih motorjev, v eksplozijah granat in bomb, v drdranju strojníc. Topovske granate bodo pokosile travo in z blatom pokrile srebrnkasto roso. Vedeli so, da to lepo jutro napoveduje dan, ki bo morda zadnji za marsikoga izmed njih. Hkrati pa so se zavedali: za življenje je treba umirati.

»Tako torej,« je spregovoril Peter zbranim komandirjem in komisarjem čet. »Najprej je treba ugotoviti plavalce, potem pa med njimi izbrati prostovoljce. Starejši ne pridejo v poštev. Takoj je treba zbrati ustaške kape in našivke. Popoldne bodo borci izmenjali uniforme.«

Peter se je ozrl po obrazih okoli sebe. Na licih vseh svojih oficirjev je bral začudenje, zato je nadaljeval:

»Skupina plavalcev — najbolje je, če ji rečemo tako — se bo zvečer odpravila v določeno smer. Po nekaj dneh se bodo vsi borci vrnili k svojim četam. Kdo izmed vas zna dobro plavati?«

Roke so dvignili vsi razen Mileta Lovrina. Ta je skomignil z rameni in prostodušno dejal:

»Se nikoli nisem poskusil. Zdi se mi, da bi znal, če bi bilo treba.«

»Ce je tako Mile, ne prideš v poštev. Začasno boš naložil komandirske dolžnosti vodniku svojega prvega voda in me nadomeščal, dokler bom odsoten. Tako smo sklenili. Za komisarja ti bodo še danes poslali nekoga z okrajnega komiteja.«

O Markovem nasledniku naj bi se na komiteju pogovoril komisar Miloš, za svojega namestnika pa je Peter postavil Mileta Lovrina kar na lastno pest. Vedel je, da Miloš ceni Mileta kot dobrega vojaka in da se bo zato strinjal z njegovo odločitvijo.

Na tihem je Peter mislil: »Sicer pa bom s tem sklepom že vnaprej določil samega sebe za vodjo odprave v Svrnganj.«

Ko so se komandirji in komisarji odpravili k svojim četam, katerih borci so bili razporejeni po gozdu, se je Peter ozrl v sončno nebo, kjer ni bilo niti oblaka. Stopil je za Miletom in mu rekel:

»Umaknite se še dalje v gozd, da boste čim dlje od vasi. Odredni štab bo na Malem prevoju. Bodite tam blizu! Daleč spredaj naj bodo razpostavljene močnejše patrulje, ki bodo ovirale sovražnika.«

Peter se je z majhne jase zagledal proti Budački gradini in Skundričevi glavici. Tam daleč,

onstran gozda je opazil troje stebrov črnega dima.

»Psi!« je stisnil skozi zobe. »Spet požigajo.«

Milič, ki je jeznil za njim, je spodbodel konja in se zazrl v isto smer:

»To bo v Medjuvodju,« je rekel in si z dlanjo zaslonil oči.

Peter ni odgovoril, Milič pa je nadaljeval:

»To je moja domača vas.« Otožno se je nasmehnil.

Le kaj naj mu reče, se je tiho vpraševal Peter in se od strani ozrl po Miliču.

»Naj požigajo, hudici!« je spregovoril Milič.

»Ko bi le ženske in otroke pustili pri miru...«

»Koga imaš doma?« ga je vprašal Peter.

»Mater in enajstletno sestro. Očeta so mi ustaši ubili pred dvema letoma. Prav na današnji dan. Dobro se spominjam, bilo je 8. junija.«

Milič je govoril počasi in razločno. Ves miren je bil v obraz, le oči so se mu nevarno lesketale. Nadaljeval je:

»Ze dolgo nisem bil v boju, tovariš komandant. Vse odkar sem bil ranjen. Zdaj sem zdrav. Dovolj mi, da grem v četo! Izberi si drugega spremljevalca!«

»Izvidnik,« je rekel Peter Anteju Sušiloviću, ki je stal zraven njega in s kratkovidnimi očmi strmel v daljavo.

»Vidim, oziroma slišim,« je odgovoril Ante in se zasmejal.

»Tovariš Sušilović,« je začel Peter, potem ko je odložil daljnogled, »proti večeru boš pregledal skupino ustašev. Natančno boš pregledal vsakega posamič in povedal svoje mnenje.«

»Nikar, tovariš komandant! Čemu naj jim prav jaz sodim?«

Petrove ustnice so se razlezele v nasmeh: »Ne gre za to! Pregledal boš kakih petdeset borcev in ugotovil, ali so kot posamezniki in kot celota podobni ustašem. Pripravil boš krajše predavanje o vedenju ustašev, o njihovem odnosu do domobrancev, o poveljih, činih... Ali razumeš?«

Sušilović je bil tako začuden, da je s težavo zamrmral:

»Da, razumem.«

»Prav. Ali imaš posluš?«

»Imam, tovariš komandant.«

»Dobro, naučil nas boš kako ustaško pesem.«

(Dalje prihodnjic)

V pristanšču gneva

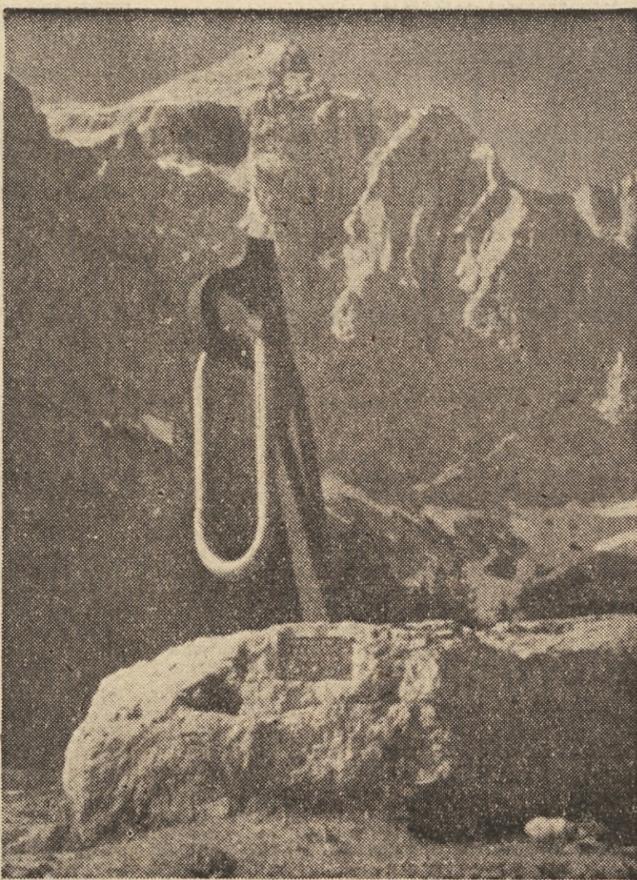
ŠPORT

Lepi uspehi športnikov Elektro-Gorice

V novogoriški občini je mnogo prizadevnih delavskih športnih druženj, med katere sodi tudi Elektro-Gorica. V tem podjetju so se najbolj ogreli za streljanje, odbojko, kegljanje in namizni tenis.

Športniki imajo ondi lasten kolektiv, za katerega kaže upravni odbor podjetja precejšnje zanimanje. Aktiv skrbi predvsem za množičnost, nič manj pa za kvaliteto. Med najlepše uspehe te športne skupine lahko štejemo predvsem osvojitve lepega prehodnega pokala na lanskih občinskih športnih tekmah. Tudi za letošnje preizkušnje so dobro pripravljene, organizirane pa bodo še lastna tekmovanja med posameznimi delovnimi enotami.

Trdno smo prepričani, da bodo športniki Elektro-Gorice uspešno kos vsem nalogam, saj delajo z roko v roki z upravo, sindikalno podružnico, delavskim svetom in upravnim odborom. To pa je jamstvo in porok za še večje uspehe.

Spomenik padlim partizanom-gornikom v Vratih pod Severno steno Triglava

VII. ZBOR POŠTARJEV PLANINCEV JUGOSLAVIJE V VRATIH

Na pravi poti

Zadnja izmed treh ozkih dolin, ki vodijo gornike do vznožja očaka Triglava - Vrata so bila za prvomajske praznične dni prizorišče veličastnega planinskega slavlja - VII. zbora poštarjev-planincev iz vse Jugoslavije. Ze mnogo pred prvim majem so prišli v Aljažev dom zaskrbljeni prireditelji tega zbora, člani PD PTT iz Ljubljane z vodjama Ivanom Zabljom in Jožetom Dobnikom. Za sprejem številnih mladih gostov iz vse države je bilo treba pravočasno pripraviti vse podrobnosti. Dela je bilo čez mero, vendar so ga pridne roke ljubljanskih poštarjev-planincev dodobra opravile; 30. aprila je bil gostoljuben Aljažev dom in njegova okolica pripravljena za prijateljsko tradicionalno planinsko srečanje.

Dež je na predvečer mednarodnega delavskega praznika nekoliko prekrizal račune prizadevnih prirediteljev. Pa tudi na osrednji dan tega zbora je deževalo, vendar vsa moča nikakor ni motila osrednje slovesnosti. Najprej je predsednik prirediteljskega odbora Ivan Zabel pozdravil vse zbrane, med njimi predsednika PZS Fedorja Koširja in direktorja PTT Slovenije Jožeta Gerbeca, nato pa je pri tektu pred dom mladinskega štafeta PD PTT Ljubljana. Pot jo je vodila od spomenika talcev v Dragi mimo spomenikov NOB vzdolž vseh 42 km vse do Aljaževega doma. Delež k prisrčni otvoritveni slovesnosti so prispevali še ostali govorniki; predsednik PD PTT Ljubljana Jože Dobnik, predsednik PZS Fedor Košir, predsednik PD Dvojice-Mojstrana Franc Tolar, direktor PTT LRS Jože Gerbec, zastopnik SZDL Dvojice-Mojstrana Srečko Zima in alpinist in gorski reševalec Jože Čop.

Za slovesnostjo pred planinskim domom so vsi zbrani gostje in planinci počastili še padle partizane-gornike pri spomeniku za Aljaževim domom.

Po popoldanskem odmoru so zastopstva poštarjev-planincev iz Zagreba, Titograda, Beograda, Maribora, Novega Sada, Sarajeva, Reke in Ljubljane na slavnostni seji poročala o svojem delu, obenem pa o mnogih razveseljevalnih načrtih za prihodnje dni.

Zastopniki Maribora so seznanili navzoče o množičnih izletih mariborskih planincev-poštarjev. Za še večji razmah planinske dejavnosti so v vsem okraju ustanovili posebne planinske pododbore (Ptuj, Slovenj Gradec itd.), ki so se prizadevno lotili dela za čimširši razmah planinske misli.

PD PTT Ljubljana je prav v zadnjem času storilo velik korak naprej kljub mnogim oviram (delo ob sobotah in nedeljah itd.). Društvena uprava se je pri delu naslonila predvsem na množičnost in mladino, hkrati pa je poskrbela še za organizacijsko ureditev osnovnih enot. Na izlete tega vzornega kolektiva hodi zdaj običajno že več ko 200 ljudi, zlasti v dostopnejše planinske kraje. Med njimi je kajpak največ mladine; njej je uprava tudi namenila v poseben sklad 300.000 dinarjev za nabavo opreme, rekvizitov, dalje za brezobrestna posojila za nakup planinskih potrebščin, skratka za dobičkom lastne planinske postojanke na Vrščicu je ustanovila mladinski sklad.

Zelo se je obnesla še nova mreža pododborov planinskih enot tega društva po vsej Sloveniji (11), nič manj pa v zimskem času planinska predavanja in filmske predstave.

Vsi zborovalci so enoglasno pohvalili zgradbo PD PTT Ljubljana, po katerem se bodo še sami ravnali v prihodnje.

Za zaključek pa so zastopstva sklenila, da bo letošnji partizanski marš jugoslovanskih poštarjev priredilo PD PTT Ljubljana, prihodnji - osmi - in enak zbor pa poštarji-planinci iz Sarajeva.

Po teh »uradnih« opravkih so se planinci razkropili po vsej dolini, najzmetejši in najpogumnejši pa so odšli celo na daljše izlete - kljub dežju in grozečim plazovom. Z daljšimi izleti na Vrščic in Vitranc ter v Tamar, pa še v Vintgar, Bohinj in na Bled so poštarji-planinci dopadljivo zaključili svoj tradicionalni planinski zbor.

NA ČRNO-BELIH POLJIH Gladko, nepričakovano in po oceni

Krajiš je že težko biti za finale dvanajstih najboljših šahovskih ekip ljubljanskega okraja v tekmovalstvu za pokal maršala Tita. Vendar je v teh nekaj skopih naslovnih besedah povedano vse. Gladko - to velja za

Delavska športna tekmovanja v Novi Gorici

Sport v delovnih kolektivih novogoriške občine je - enako kakor ves ostali šport - brez večjih tradicij. Kljub temu pa si vendarle uspešno utira pot med ljudi. Zelo razveseljuje je zlasti ugotovitev, da so prav podjetja čestokrat pobudniki raznih tekmovanj. Teh je čedalje več, pa tudi njihova organizacija je vedno boljša in v prid nadaljnjemu razvoju.

Lani so v novogoriški občini tekmovali še po turnirskem sistemu, letos pa že v ligaškem sistemu. Tako je v Novi Gorici prav zdaj pred durmi cela vrsta raznih tekmovanj, za katere je že zdaj veliko zanimanje. Prireditelj - občinski sindikalni svet - pričakuje rekordno udeležbo približno 400 tekmovalcev, kar je za te kraje zares visoka številka. Športniki bodo tekmovali približno mesec dni.

KORISTNO SODELOVANJE

- Med jubilejnimi proslavami za štiridesletnico KPJ in SKOJ se spominjamo vseh težav, borbe in trpljenja predvojnih delavskih športnih druženj. Hkrati obujamo spomine na ustanovitelje in člane telesnovzgojnega gibanja med delavskim razredom in njihovih teženj k svobodi in rešitvi iz eksploatacije. - Vsi redki delavci in udeleženci v društvi in klubih delavske športne skupnosti, ki so preživeli revolucijo, se zdaj lahko s ponosom ozirajo na prehojeno in krvavo pot in nam pripovedujejo o žrtvah.
- ki so jih predvojni delavski igralci in tekmovalci vlagali v temelje naše svobode.

V naslednjem je zbranih nekaj podatkov, ki bodo - o tem sem prepričan - z veseljem navdali ustanovitelje in voditelje predvojnih delavskih klubov, v katerih so vzgajali prav tako tudi revolucionarje in borce.

V kratkem se bodo v Otočcu pri Novem mestu, tik ob krasni avtomobilski cesti »Bratstva in enotnosti« sešli zastopniki komisij za delavsko športno dejavnost v Sloveniji in Hrvaški. To je nadaljevanje sodelovanja vseh prirediteljev delavskih športnih iger v naši državi, ki se je načrtno začelo v tretji komisiji na kongresu in je bilo nato izpopolnjeno na prvem medrepubliškem posvetovanju sredi februarja v Zagrebu. V resnici problemi delavske športne dejavnosti niso najnovejši, marveč spadajo v dolgoročno in stalno delo, vendar je kazno, da delo poteka nekoliko pojemajoče. Zategadelj bo ta ponovni sestanek zelo koristen in poučen za zastopnike obeh sosednjih republik.

V LR Hrvatski je lani (1958) v 70 občinah in krajih več ko 10.000 zaposlenih moških in žensk stalno sodelovalo v tako imenovanih delavskih športnih igrah.

Nič slabša ni bila ta dejavnost v Sloveniji. Na občnem zboru Športne zveze Slovenije smo slišali, da je isto leto delovalo 2000 sindikalnih športnih druženj, klubov in aktivov, iz katerih je bilo več ko 25.000 udeležencev pri delavskih športnih igrah.

Potemtakem gre skupno - samo v Hrvatski in Sloveniji - za 85.000 sicer neregistriranih udeležencev in udeleženk v prijetni in koristni športni dejavnosti.

Prireditelji delavskih športnih iger po vsej državi zadevajo na podobne težave. Čim več je udeležencev, tem bolj primanjkuje športnih delavcev: se pravi odbojkarjev, sodnikov, sindikalnih športnih referentov.

DOLOČEN TERMIN SESTANKA

Komisija za razvoj športa v delovnih kolektivih pri Športni zvezi Slovenije se bo v torek, 12. t. m. ob 9. uri dopoldne sestala na Otočcu pri Novem mestu z organizatorji delavske športne dejavnosti na Hrvaškem. Vodja slovenske delegacije bo predsednik republiške komisije Jakob Kvas.

Kako torej naj si zagotovimo skrb za kvaliteto brez ogrožanja množičnosti?

Kakšne so najboljše oblike za organiziranje delavske športne dejavnosti v sedanjih pogojih?

Lahko bi bilo zastaviti še nekaj vprašanj, ki bodo pritegnila

vso pozornost odbora za delavsko športno dejavnost v Hrvaški in komisije za razvoj športa v delovnih kolektivih Slovenije na bližnjem sestanku v Otočcu.

Povsem razumljivo je, da se bosta obe sosednji republiki - Hrvaška in Slovenija - na tem snidenju kar najbolje skupno pripravili za drugo medrepubliško posvetovanje vseh prirediteljev delavskih in sindikalnih športnih tekmovanj v Jugoslaviji, na katerem bo urejenih še mnogo neurejenih stvari. Nekaj pa je povsem zanesljivo že ta čas:

V naši socialistični državi ni nobenega sledu o tistih razlogih, ki so v predvojnih letih privedli do ustanavljanja posebne delavske športne skupnosti. Zdjaj so vse organizacije telesne kulture v pravem pomenu besede delavske in socialistične. To, kar posebej gojimo - športno razvedrilo odraslih - podobno kakor izobraževanje odraslih - je samo dopolnilo, obogatitev in izpopolnjevanje izredno razčlenjene organizacije za telesno vzgojo in šport v naši državi. Zastopniki Slovenije in Hrvaške bodo pravzaprav odborniki Športne zveze in Zveze Partizana, posebej usposobljeni za igre in tekmovanja odraslih.

Sodim, da nas bodo ustanovitelji predvojnega svobodnjaške in borbene delavske športne dejavnosti veselili. To je napredek in izvajanje sklepov na kongresu za telesno kulturo. To sta napredek in stvarna oblika za proslavo jubileja 40-letnice Komunistične partije Jugoslavije.

Hrvoje Macanovič

Jutri bo v Ljubljani tradicionalni (tretji) partizanski pohod »Ob žici okupirane Ljubljane«, s katerim jugoslovansko ljudstvo vsako leto proslavlja osvoboditev Ljubljane, letos pa še 40. obletnico ZKJ in SKOJ ter 15. obletnico osvoboditve Beograda. Za spominski pohod je vse nared, rekordno število tekmovalcev in tekmovalki pa je pripravljeno za start. - Na sliki: Jutri bo tako kakor nekolič vzdolž vse proge bodo ljudje pomagali tekmovalcem, živ bo spomin na narodnoosvobodilni boj...

SOŠKE ELEKTRARNE IN SKRB ZA TELESNO VZGOJO NOV POLET V NOvem KLUBU

Sportniki in športnice Soških elektrarn so v minulih letih dosegli več pomembnih uspehov, tako da sodijo zdaj že med najštevilnejše in najboljše športnike na Goriškem. Zlasti velja to za odbojkarje, kegljače in igralce namiznega tenisa.

Kajpak pa se niso trudili zgolj za kvaliteto, marveč tudi za množičnost v lastnih vrstah. In prav tu so bili pri delu najuspešnejši: zdaj je že več ko 50 odstotkov zaposlenih med športniki, ki redno gojijo to ali ono panogo.

Prav ti razveseljivi uspehi pa so prisilili vodje te dejavnosti, da so poiskali nove organizacijske oblike, ki naj zagotovijo še večji napredek. Po temeljiti razpravi so športni delavci slednjič ustanovili nov športni klub, in sicer SK »Soške elektrarne«. Nova športna enota združuje tele sekcije: balinarsko, kajaško, kegljaško, namiznoteniško, odbojkarstvo, smučarsko, strelsko in šahovsko sekcijo. Posebno mesto v tem združenju pripada kajaškim, naslednikom BD Nova Gorica, ki so se

prav v zadnjem času borili z mnogimi ovirami. Slednjič so zaprosili delavski svet soških elektrarn, naj jih sprejme pod svoje okrilje. Svet je tudi tako storil in ugodil upravnemu odboru tega prizadevnega in kvalitetnega kajaškega kolektiva.

Zelo živahna je bila na ustanovnem občnem zboru zlasti razprava. V njej so vodje posameznih sekcij razčlenili številne pereče probleme, največ pa so razpravljali o kadrih, gradnji novih športnih objektov, zlasti novega kegljišča v HE Dobljar.

Med sklepi velja zlasti opozoriti na tele: klub bo sodeloval na vseh tekmovanjih v okrajnem in občinskem merilu, uvedel redne treninge za vse sekcije in z njimi skušal zajeti čimveč ljudi pri organiziranju velikih kajaških tekme.

Podatki torej kažejo, da so se Soške elektrarne zelo načrtno lotile dela v prid telesni vzgoji zaposlenih delavcev. Zato lahko upamo, da bodo v prihodnje dosegli še lepše uspehe.

OHO-AHA

Oho, kaj takega pa res nismo pričakovali o najboljših jugoslovanskih kolesarjih. Pred letošnjo tekmovalno sezono je vse kazalo, da bodo za tekme pripravljene kakor še nikoli prej. A zgodilo se je prav nasprotno: poraz z Madžari, slab start na največji amaterski kolesarski dirki Berlin-Praga-Vařava in samo malo utehe - Valčičev 9. mesto okoli Tunisa - so prav slabotni uvodni akordi. Vse to nekaj mesecev pred največjo domačo etapno preizkušnjo - dirko »Po Jugoslaviji«...

Aha, pa še ena iz domačih logov. Slovenski skakalci v vodo so že vrsto let med najboljšimi v državi, čeprav nimajo niti ene same dobre skakalne deske! Tovarna Elan jih baje ne izdeluje več, tako da so neugnani skakalci celo prisiljeni prevažati po Sloveniji vsaj deloma uporabno staro dilco. Strokovnjaki ne vedo, kako dolgo bo še držal ta ostanek.

Aha, ta pa je trboveljska in še nogometna povrh. Komaj so ondi prvič po dolgem času

spet igrali nogomet, za spremembo na travi, že ni šlo brez nereda. V 67. minuti je bil sodnik Pliberšek prisiljen, da je izključil igralca Bezjaka (Slovan), ker je udaril nasprotnega igralca, ko ni imel žoge. Tradicija je pač tradicija...

vak težke kategorije Floyd Patterson je prav te dni v Indianopolisu poštno »obdelal« svojega izzivalca, britanskega boksarja težke kategorije Briana Londona. Očividci pravijo, da se Johansson ni počutil preveč dobro. In razumljivo, 27. junija bo namreč na Yankee-stadionu v New Yorku stal sam nasproti svetovnemu prvaku težke kategorije...

Oho, pa še cvetko iz mednarodnih aren. Švedski nepremagljivi evropski prvak v boksu Ingemar Johansson je te dni gledal zanimiv dvoboj v ringu. Svetovni prvak v kategoriji Floyd Patterson je prav te dni v Indianopolisu poštno »obdelal« svojega izzivalca, britanskega boksarja težke kategorije Briana Londona. Očividci pravijo, da se Johansson ni počutil preveč dobro. In razumljivo, 27. junija bo namreč na Yankee-stadionu v New Yorku stal sam nasproti svetovnemu prvaku težke kategorije...

V borbi za svoje pravice so delavci Remčeve tovarne stavkali od 2. do 29. maja 1934. leta

Stavko so vodili komunisti

To je napis na plošči, ki jo bodo delavci tovarne »Stol« v Duplicji pri Kamniku odkrili letos 17. maja ob 25. obletnici stavke

Zgodovina razvoja večine naših starejših tovarn si je močno podobna, saj so domači in tuji kapitalisti gradili delavnice, v katere so nameščali stare in obrabljene stroje, ob izvorih bogatih surovin ter izredno cene delovne sile, ki so jo zraven tega grdo in surovo izkoriščali. Tako je zrastle tudi lesno industrijsko podjetje na Duplicji pri Kamniku.

Organiziran odpor proti brezvestnemu izkoriščanju je v tem podjetju nastal dokaj pozno. Nekdanji lastnik tovarne Remec je delal z delavci kar je hotel. Tako jim je svojevoljno znižal plače že leta 1928. Poleg ukinitve draginskih dokladov plače do 35 % je uvedel še tako imenovani »hranilni sklad«, v katerega so delavci »vplačali« do leta 1933. skoraj 400.000 din. Ta denar je bil za tedanjega lastnika zelo ugoden obratni kredit, saj mu ni bilo treba od njega plačevati nobenih obresti. Razen tega je začel zadrževati delavske plače tudi po več mesecev. V dveh letih je znižal tudi osnovne plače za 28 %.

Delavci so vse to videli ter občutili na svoji koži, toda ker niso bili takrat še organizirani, so vse to molče trpeli. Toda ogorčenje delavcev je prekipelo do vrhunca, ko jim je Remec

sporočil, da bo s 1. majem 1934. znižal plače za celih 50 %.

»Mi smo ena družina! Vaša usoda je usoda mojih otrok...« jim je govoril. Takrat so delavci prvič pred svojim delodajalcem nastopili ostro, saj so dobile delavke na uro komaj 1,25 do 2 dinarja, delavci pa od 2 do 3 din na uro. Zdaj pa jim je hotel še ta minimalni zaslužek znižati za 1-2 din na uro.

Na splošen protest delavcev proti takšnemu nečloveškemu in izkoriščevalskemu ravnanju v prepelitirni jim je Remec cinično odgovoril: »Mislim, da je boljše malo delati in malo prosjačiti, kot pa samo prosjačiti!«

Na ta nezaslišani cinizem so delavci odgovorili: »Potem ne delamo!« Začeli so se organizirati pripravljati na stavko. Izvolili so iz svojih vrst stavkovni odbor in 2. maja 1934. leta so stavkovne straže zasedle vse vhode v tovarno ter se je začela stavka, ki je trajala vse do 29. maja. Takrat je Remec dolgoval delavstvu še šest obračunskih izplačil plač, ki jih jim je zadržal v zadnjih dveh letih.

Začela se je pogajanja. Toda Remec ni priznaval delavskih organizacij in zato so se morali delavci boriti za svoje pravice preko Delavske zbornice. Za samo poravnava spora in likvidacijo stavke je bilo 11 razprav. Medtem so takratni oblastniki in tudi lastnik grozil delavcem z odpustom iz službe, z likvidacijo podjetja itd. Toda solidarnost delavcev je bila na višini. Na pogostih sestankih so moralno dvignili tudi nekatere omahljivce. Remec je hotel za vsako ceno stavko zadržati. Svoje vodilne ljudi je poslal s kamioni iz Kamnika v Zbelovo pri Poljčanah po stavkokaze. Ko je stavkajoča Duplica zvedela za to, so delavci napravili pred tovarniškimi vhodi barikade iz hlodov.

Prav tisto nedeljo, 20. maja, je prišel na Duplenco kamniški dekan in povabil ljudi v gasilski dom, kjer jim je govoril, Remec pa je medtem pripeljal stavkokaze ter jih skril v kleti svoje vile, ker zaradi barikad niso mogli v tovarno.

Vodstvo stavke je pravočasno zvedelo za ta manever lastnika tovarne. Stavkajoči so skupno z vaščani odšli na grič pred Remčovo vilo in nad 400 ljudi je prisililo Remca, da se je začel pogajati z delavci z balkona svoje vile. Če jim ne bi takoj obljubil, da bo še tisto noč na svoje stroške odpeljal stavkokaze nazaj na Stajersko, bi delavci prav gotovo vdrli v vilo in posledice bi bile neizbrisne.

Stavka je bila končana 29. maja z delnim uspehom. Plače in akordi so bili znižani za 7 % in ne za 50 %, kot je to hotel prvotno Remec. Prvega junija so delavci že odšli spet na delo.

Odpuščen je bil takrat od stavkovnega odbora edinole en delavec, medtem ko sta dva sama zapustila delo in se preselila drugam. Toda mir je bil le kratkotrajen. Delavstvo je bilo po stavki prepričano, da se bodo v bodoče reševala delavska vprašanja z njegovo vednostjo in soglasnostjo. Toda že 7. junija je bil po nekem sporu takoj odpuščen z dela še en delavec. Tedaj so delavci sklenili, da mora Remec s takšnimi metodami prenehati. S parolo: »Vsi

za enega — eden za vse!« so brez poprejšnje napovedi stopili 9. junija v ponovno stavko. Takoj so prenehali delati in dobrih 15 minut pozneje se je pred tovarno že zbralo okoli 200 delavcev, ki so ogorčeno protestirali proti takšnemu nečloveškemu početju. Delavci so zahtevali, da se jim priznajo vse pravice in priznanje njihovih organizacij ter zaupnikov. Ta stavka se je končala šele zvečer, ko so prišli iz Ljubljane predstavniki centralnih organizacij in uredili vso stvar tako, da delavec ni bil odpuščen iz službe.

To stavko, kakor tudi vse druge za njo, ki so še bile, so vodili komunisti.

Predsednik stavkovnega odbora Rajko Gruden, ki še danes dela v tovarni usnja na Vrhniki, se spominja stavke takole: »Se danes se čudim, da smo bili takrat vsi tako složni. Pomagali smo si med seboj in tudi kmetje so nam pomagali s hrano. Spominjam se, da nam je neki študent prinesel denarno pomoč in hrano iz Ljubljane. Ko smo ga vprašali, kdo nam to pošilja, je odgovoril, naj nas to ne skrbi ampak naj vstrajamo pri svojih zahtevah vse do zmage! V stavko so nas prisilile obupne razmere, saj s tistim zaslužkom, ki smo ga dobivali od lastnika tovarne, nismo mogli živeti, ne umreti!«

Te dni bo minilo ravno 25 let od te velike stavke delavcev z Duplice ter iz okolice. To pomembno obletnico delavskega gibanja bodo obenem z obletnico Komunistične partije Jugoslavije proslavili v današnji tovarni »Stol« od 11. do 17. maja, ko bodo odkrili na Duplicji pred Kulturnim domom spominsko ploščo.

Takrat se bodo spomnili tudi vseh tistih, ki so v času NOB dali svoja življenja za to, da danes lahko upravljajo svojo tovarno sami, da si sami gradijo lepše življenje, svojo bodočnost.

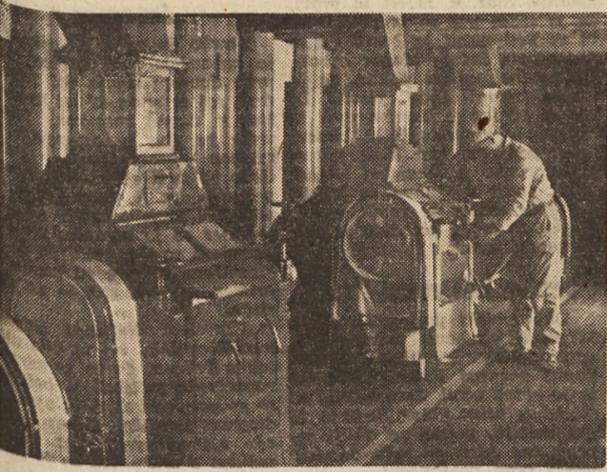
Tudi duplički delavci so pisali strani naše zgodovine s svojo krvjo. Iz njihove tovarne je odšlo v partizane osem delavcev že leta 1941. Odhajali pa so potem redno in dne 26. marca 1944. leta jih je odšlo naenkrat 100. Da ne bi Remec delal za okupatorjevo vojsko, so mu požgali 3. septembra 1941. leta tovarno. Razen nekaterih objektov, je pogorelo vse do tal. Ponovno so jo demolirali 1. 1943., popolnoma pa so jo uničili dne 26. marca 1944. leta.

Po osvoboditvi so tisti, ki so tovarno rušili, začeli graditi novo. Danes je v tovarni »STOL« na Duplicji zaposlenih okoli 950 delavcev, ki tovarno upravljajo sami in si sami režejo svoj kruh.

Nič ne dá, če malo prelistamo tisti uradni list, kjer je bila objavljena zadnja uredba o prometu z žitom in mlevskimi izdelki, čeprav so posamezna določila bolj ali manj znana. Brez večjega truda lahko ugotovimo, da je glavni namen urede za zagotoviti neko določeno standardno kakovost moka v jugoslovanskem merilu.

Bežen pogled v seznam gospodarskih organizacij nam potem še pove, da je »ZITO« Ljubljana nastalo sredi minulega leta z združitvijo štirih manjših podjetij. »ZITO« sodi v vrsto tistih podjetij, ki izpolnjujejo vse pogoje, da jim je naša skupnost zaupala predelovanje žit in promet z mlevskimi izdelki v južnem delu Slovenije, z izjemo nekaterih predelov na Primorskem. Po omenjeni uredbi je namreč trgovina z žitom združena s proizvajalno dejavnostjo. S tem je preprečeno prekupčevanje, dosežena pa znatno večja gospodarnost pri poslovanju.

Zito, moka in zadnje čase še testenine. Trgovina z mlevskimi izdelki in predelovanje žit. V tem, tesno se dopolnjujočem sožitju dveh na prvi pogled povsem nasprotnih dejavnosti temelji delo ljubljanskega »ZITA«. Mimgrede povedano, še nekaj tovrstnih podjetij je pri nas. Raznih »Mlinskih industrij«, »Zitofondov« in podobnih zdaj ni več.

V sklopu podjetja »ZITO« je trinajst valjčnih mlinov. Po zmogljivosti predela vsak izmed njih od najmanj pet ton do največ tri vagonje žita dnevno. Od letošnjega začetka leta posluje v sklopu podjetja tudi nekdanja tovarna testenin »PEKAR-TETA«. Stari obrat na Viču bodo zlagoma opustili, medtem ko

Obiskali smo podjetje ŽITO v Ljubljani

Predvsem natančno delo potem ostalo

zdaž proizvodnjo testenin koncentrirajo v obratu v Kotnikovi ulici. Po mlinih, v obratih za izdelovanje testenin, pa v delavnicah, skladiščih in pisarnah je prek štiri sto članski delovni kolektiv »ZITA« razdrobljen malone po vsej Sloveniji.

POGOVOR O MOKI

Ni naključje, da je ob obisku na upravi podjetja takoj po uvodnih formalnostih stekla beseda o moki. Nič čudnega, saj naposled zelo strogi zvezni predpisi za predelavo pšenice v točno določene količine posameznih vrst moke, ki jo mlini morajo zmleti; uradno določene cene večini mlevskih izdelkov ter pogled na ekonomsko računico, postavljajo tudi »ZITO« pred velike naloge in prizadevanja, če hočejo dobro poslovati.

Morda bo izzvenelo nerazumljivo, toda moka — pregledujejo vsako predelano partijo — v laboratorijih tudi sežigajo. Dandanes namreč moka označujejo s številkami, ki povedo, koliko tisočink odstotka pepela je v moki; koliko torej ostane negorljive celuloze. Jugoslovanske številke, naši standardi za pšenične moke so 400, 600, 1000 in 1100. Seveda je stoddostno točnost v praksi nemogoče doseči. Zato standardi dovoljujejo

»Starejši ljudje še danes govorijo o »mlinarci« in drugih mokah z najbolj različnimi in blestnimi imeni.« pravijo na upravi podjetja. »Tudi tega zdaj pri nas ni več. Vedeti moramo, da so dati, ko je bilo mlinarstvo nekakšen monopol mlinarjev, ki so mlieli moko v svojih potočnih ali obrežnih mlinih, že zdavnaj

določena odstopenja. Pri moki tipa 400, iz nje pečejo »beli« kruh, je na primer dovoljeno odstopenje do 430. Če torej v trgovini povprašamo za belo moko, nam bodo po vsej verjetnosti ponudili moko tipe 110.

»Prosimo Vas, da omenite veliko nesorazmerje med potrošeno moko in »črni« mok,« so še zaprosili na upravi podjetja. Takole je s tem: opažamo, da naši ljudje preveč pogosto in vedno bolj posegajo po belem kruhu in da potrošnja takšnega kruha nesorazmerno naglo narašča. Podjetje to čuti iz želja in zahtev svojih odjemalcev in ni vselej tako lahko ustreči. Toda, čeprav je z ene strani ta pojav samo razveseljivo, vseeno velja poudariti, da je v belem kruhu zelo malo vitaminov. »Enotni« ali črni kruh je torej v tem oziru boljši. Kam lahko pripelje skrajnost v uživanju zgolj belega kruha, pove podatek, da morajo v vrsti držav moko, preden pride iz mlina v prodajo, naknadno vitaminizirati...»

Kaj še delajo v laboratoriju z moko? Vselej je treba ugotoviti koločno vlago. Odstotek po naših predpisih ne sme presežati številke štirinajst.

Gospodinje včasih potožijo, da je moka zanič, da se slabo peče. Na pečilnost moke vpliva lepek, ki ga prav tako kontrolirajo. Toda takrat mlinarji ne morejo nič pomagati. Čeprav strokovnjaki, so brez moči. Vsebinsko lepka določa zgolj surovina — žito. Tisto pa, ali bo moka »trda« ali »mehka«, v glavnem zavisi od tega, skozi kakšne valjčke si je moka ob koncu proizvodnega procesa priborila pot v svet.

»Prosimo Vas, da omenite veliko nesorazmerje med potrošeno moko in »črni« mok,« so še zaprosili na upravi podjetja. Takole je s tem: opažamo, da naši ljudje preveč pogosto in vedno bolj posegajo po belem kruhu in da potrošnja takšnega kruha nesorazmerno naglo narašča. Podjetje to čuti iz želja in zahtev svojih odjemalcev in ni vselej tako lahko ustreči. Toda, čeprav je z ene strani ta pojav samo razveseljivo, vseeno velja poudariti, da je v belem kruhu zelo malo vitaminov. »Enotni« ali črni kruh je torej v tem oziru boljši. Kam lahko pripelje skrajnost v uživanju zgolj belega kruha, pove podatek, da morajo v vrsti držav moko, preden pride iz mlina v prodajo, naknadno vitaminizirati...»

Tako sta prodaja in dostava pogosto izredno razdrobljeni, celo malenkostni. Samo ob sebi je umavno, da ima podjetje »ZITO« v svojem sklopu vrsto skladišč za žito in moko. Le-ta namreč ne sme kar »topla« iz mlina k potrošnikom, ampak se mora umežati, preden je povsem primerna za prehrano.

Tako veliko podjetje, kakršno je »ZITO«, seveda mora imeti svoje delavnice, šivalnice, vreče, čistilnice in drugo; skratka vse potrebne dejavnosti. Za prevoz žit in moke ima podjetje na voljo res močan prevoznik park.

TARIFNI PRAVILNIK IN... Odgovor je izpodbuden. Po osnutku novega tarifnega pravilnika so normirana vsa delovna mesta v proizvodnji. Čeprav so v osnutku tudi določila o odbitkih, če kvaliteta ne bi bila takšna, kakršna mora biti, tega ne smemo napak razumeti. Norme so namreč postavljene tako, da ob upoštevanju zmogljivosti strojev spodbujajo tistega, ki bo ob delu pokazal več prizadevnosti, večjo produktivnost. Za-

PREK 40.000 TON ŽITA IN ŠE POSEBEJ 20.000 TON MOKE ODKUPIJO LETNO

Podjetje »ZITO« odkupi letno prek 40.000 ton žita, dobrišen del iz uvoza. Da zadovoljijo potrebe odjemalcev, morajo k tej količini, ki jo predelajo v svojih mlinih, priložiti še drugih 20.000 ton moke. Odkupijo jo predvsem v žitornih predelih naše države.

Kako moko prodati in pri tem zadovoljiti odjemalce, je posebno vprašanje. Delavcev v upravnem aparatu je zelo malo. Delo še bolj oteži zadrega s skladišči, ki so na voljo naši maloprodajni trgovinski mreži.

Treba pa je poudariti še nekaj. »ZITO« je prevzelo patronat nad vajensko šolo mlinarske stroke, ki dela v okviru Vajenske šole raznih strok v Ljubljani. Redki so primeri, da so posamezna podjetja prevzela patronate nad posameznimi strokovnimi šolami. Ze samo zato vsak takšen primer zasluži posebno priznanje.

Za konec bo prav, če pomislimo na eno izmed posledic določil uredb o prometu z žitom in mlevskimi izdelki. Vendar te »posledice« ne smemo razumeti dobesedno, v slabem pomenu.

Posamezna podjetja so tudi prej modernizirala in rekonstruirala svoje obrate. V podjetju »ZITO«, ki svoja sredstva zbira smotno, so poskrbeli za smotno investicijsko dejavnost. Naposled je to razumljivo. Modernizacija obrata nekega manjšega podjetja lahko terja zastoj proizvodnje za daljšo dobo. Pri večjem podjetju tega ni ali pa s pospešeno proizvodnjo v drugih obratih in z novimi zmogljivostmi v moderniziranem obratu zamuda in »primanjkljaj« brž popravijo.

Slovo je bilo toplo, pristrčno. Rad sem jim verjel, da si res prizadevajo doseči kar najboljšo kakovost izdelkov, da res živijo za svoje delo, ki mimo tega pomeni še precej več; delo v stroki, ki je od nje odvisna pravilna preskrba prebivalstva z mlevskimi izdelki.

DELOVNI KOLEKTIV »ZITA« OBLJUBLJA, DA BO TUDI V PRIHODNJE ŠE Z VEČJO PRIZADEVNOSTJO OPRAVLJAL SVOJE ODGOVORNO DELO. OB 40-LETNICI KOMUNISTIČNE PARTIJE JUGOSLAVIJE PA TOPLJO POZDRAVLJA SVOJE ODJEMALCE IN NAŠE LJUDSTVO TER ŽELI OBILO USPEHOV OB NADALJNJEM DELU.

Za razvedrilo in kratek čas

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
13			14			15					
16		17				18			19		
	20			21	22			23		24	
25			26			27			28		29
30		31		32			33		34		
35		36		37			38		39		40
41			42				43			44	
45							46				

Križanka 12

Vodoravno: 1. tuj naziv za harmoniko, 7. preženem, odženem, 13. oziralni zaimek, 14. naslovna oseba znane Gotovčeve opere, 15. obdajati, omotavati, 16. vrsta glasbenega znamenja, 18. velika

skleda jajčaste oblike, 19. nikalni prislov, 20. električno nabit delec elektrolita, 21. zgodovinska reka ki jo je prekoračil Cezar in pr tem vzkljnil »Kocka je padla!«, 24. nota v solmizaciji, 25. ljudski naziv za težko strelno orožje, 27. nočno zabavišče, 28. v vodi razkrajam, 30. arabski žrebec, 31. napišem dan, mesec in leto, 34. neznan, nedomač, 35. tropsko drevo z zelo trdim lesom, 37. del noge, 38. naprava, 41. seštevati, dodajati, 43. okrajšano tuje moško ime, 44. žensko ime, 45. vrsta okrasne vrtno rastline, ki opojno diši, 46. presleparim, prevaram koga.

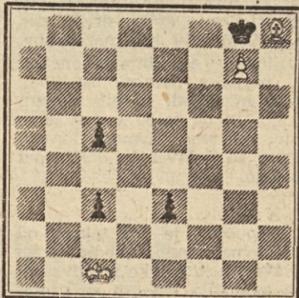
REŠITEV KRIZANKE ŠT. 11

Vodoravno: 1. ekonomat, 7. vstopi, 13. lar, 14. nož, 15. petičen, 16. oparim, 18. mina, 19. Ela, 20. itd., 21. Alarodi, 24. OK, 25. stili, 27. ilo, 28. okopi, 30. ta, 31. olepiti, 34. Abo, 35. ali, 27. inak, 38. baroni, 41. velaren, 43. Pag, 44. lek, 45. amonij, 46. paraliza.

Navpično: 1. uradni spis, 2. antični ženski kipi, ki služijo kot stebri, 3. ozvezdje našega zimskega neba, 4. kos celote, 5. državna lastnina, 6. enaka samoglasnika, 7. sorodnik, 8. letalec, 9. medmet, 10. koledarska enota, 11. prebivalci evropske države, 12. po malem, sunkovito potezam, 15. zapreka, 17. krajevni prislov (tam), 18. vrsta juhe, 22. usmrtiti, umoriti, 23. glasbeno znamenje, 25. vnetje sluznice, 26. naskok, 29. vrsta perutnine, 32. sorodnica, 33. vrsta južnoameriškega čaja, 36. kuhinjska začimba, 39. močan, oster zvok, 40. krajevni prislov, 42. izraz pri igri, 43. obdelovanje zemlje s plugom.

Kombinirajmo

Štev. 17
D. ELEKES, 1936

Beli na potezi remizira

Beli: Kc1, Lh8, g7
Črni: Kg8, c3, c5, e3

Zelo redek in zanimiv primer obojestranskih izsiljenih potezi! V originalno zamišljeni rešitvi skoraj ne vemo, kdo koga vleče za nos. Beli mora očitno igrati 1. Kd1 c4! in potem spet nazaj s kraljem 2. Kc1 e2, 3. Kc2! itd., pri čemer oba igralca »lovita« tempo.

RESITEV MAGICNEGA LIKA IZ PREJSNJE ŠTEVILKE

Vodoravno in navpično: 1. Čok, 2. otrok, 3. oropan, 4. kopalce, 5. kalati, 6. metal, 7. cilj.

Kupon 12

Rešitev šahovskega problema
štev. 17: 1. Kd1 c4, 2. Kc1 e2, 3. Kc2! e3, 4. Kc3 Te4, 5. Kd4 Te4, 6. Kc3 Kf7, 7. g8d+ Kg8, 8. Ld4 z remijem.

NAŠA NAGRADNA UGANKA

Na gornji sliki je vhod v eno naših velikih tovarn, ki sodi med največje objekte naše težke industrije. Slika je posneta ob času, ko delavci po zaključku dela začno odhajati iz tovarne. V odgovoru nam povejte

● katero našo tovarno kaže gornja slika
● kaj izdelujejo v tej tovarni.
Rešitve s kuponom nam pošljite najpozneje do prihodnjega četrčka, do 14. maja, na naslov našega uredništva, Ljubljana, Kopitarjeva ulica 2. Na pisemski ovitek ne pozabite napisati: »NAGRADNA SLIKOVNA UGANKA«. Med reševalci, ki nam bodo poslali pravilne od-

govore, bo žreb izbral nagrado, ki bo prejel nagrado v znesku

5000 DINARJEV

Med reševalce, ki so nam poslali pravilne odgovore na našo zadnjo slikovno uganko, je žreb razdelil za 10.000 dinarjev nagrad: nagrado v znesku 5000 dinarjev prejme Anica Koder, ki dela v tovarni »Žima« v Ljubljani, 2000 dinarjev prejme Jože Breznik iz Depale vasi št. 12, pošta Domžale, po 1000 dinarjev nagrade pa prejmejo Franc Kreč iz Stožic št. 59, Danica Premru iz Ljubljane, Gregorčičeva 27 in Marija Bogataj iz Zavrha št. 10, pošta Medvode.

Pravilen odgovor na našo zadnjo uganko se glasi: razgledni stolp, ki je bil na sliki, stoji na Vrhu narodnega heroja Staneta Kosca nad vasjo Rašica, ki so jo 22. septembra 1941 požgali fašisti. Takrat se je v gozdovih nad vasjo zbrala »Rašiška četa«, pozneje pa je bil nad Rašico formiran Kamniški bataljon. Spominsko obletnico tega dogodka smo praznovali na velikem partizanskem zboru na Rašici 21. septembra 1958. leta. Reševalci so nam sporočili tudi obilo pripomb k našemu listu; v glavnem so z njim zadovoljni, predloge, ki so nam jih nekateri še dali, pa bomo v prihodnje upoštevali.

POTEM PA ŽE

— Kaj, celo uro ste hodili, da ste odnesli eno pismo v »Trgovcenter«?
— Saj nisem nesel eno, ampak dve pismi!

NA RAZSTAVI

— In to naj bo akt! Kje pa ima kolek, žig in številko, pod katero so ga vpisali? ...

KRATEK SPISEK

— No, vidite, to bi bili vsi moji pogoji, ki bi jih morali izpolniti, da pridem v vaše podjetje!

Soferjeve težave na kolektivnem izletu

RIBIŠKA

— Kaj, ali danes ne delaš?
— Ne, imam hudo angino.
— Z mano pa je še huje: imam pljučnico ...

RAVNO NASPROTNO

— Jaz birokrat? Kje pa! Saj vidiš, da sploh ne nadzorujem, kaj kdo jemlje iz skladišča! ...

Nevarna stava

Ante Taljić iz Kaludjerovca bo gotovo svoj život dan pomnil stavo, ki bi bil zaradi nje kmalu — ob življenje.

Ko je družbi, ki je z njo sedel v gostilni, postalo dolgčas, so se začeli meniti, kaj in koliko more kdo popiti. Da bi se izkazal, je Ante dejal, da bi se napil tudi petroleja, samo seveda ne zastoni, ampak za stavo, če jo je le kdo pripravljen skleniti. Ponužba je res sprejel Djuro Petković, ki je obljubil, da bo plačal Taljiću tisočak, če le-ta popije na dušek — liter petroleja.

Rečeno — storjeno. Brž so prinesli steklenico petroleja in Taljić se je je res lotil; in na splošno presenečenje je jo izpil do polovice, potem pa se je nenadoma zgrudil. Hitro so ga mo-

rali odpeljati v bolnišnico, kjer so mu izprali želodec in ga komaj še rešili, da ni umrl.

Najmanjši kuhar

Taki Pejovski, ki je star 66 let, je prav gotovo najmanjši kuhar v naši državi, saj je visok komaj — en meter! Kljub tako prtilikavi rasti pa je Pejovski znan daleč okoli Ohrida — tam namreč dela v nekem hotelu — kot prav imeniten kuhar, ki zna pripraviti tudi najbolj zahtevne jedi.

Darovi za vsakega ubitega volka

V krajih pod Dinaro v Dalmaciji čaka vsakega lovca, ki ubije volka, svojevrstna nagrada v domači vasi:

Lovec s tovariši odre ubito zver, potem pa kožo posušijo, jo natlačijo s slamo in jo nataknejo na kol. Ubitega volka na kolu lovec nosi po vasi, za njim pa se zvrsti pravačati spreved ljudi, ki vriskajo in se na ves glas veselijo, da je zver ubita. Med ljudmi ima vedno kdo tudi zvonček z njim močno zvoni, ko lovec z duhovitimi šalami zabava gospodarja hiše, katero obiščejo, in ga obdaruje. Gospodinja vsake hiše podari lovcu kos slanine, steklenico vina, nekaj jajc, robec, volnene rokavice ali kaj drugega.

Nepismeni klesar

Nepismeni je v naši državi po vojni čedalje manj; le tu pa tam je še najti katerega. No, Todor Martić iz Zagrovnika sodi mednje. Star je 53 let in pravi, da je sedaj pač že prepozno, da bi se učil pisati in brati. Pa to ni najbolj čudno; Martić opravlja namreč takšen poklic, da bi skoraj moral znati pisati. Ze skoraj 40 let je kamenorezec in še več — zaposlen je v klesarskem podjetju, kjer kleše napise v nagrobne spomenike! Kljub temu, da je nepismen, se Martić pri delu nikoli ne zmoti, čudno pa je, da se pri delu samem ni naučil pisati.

Čepica kot vojni listek

Dubrovniški postrežek Salko je dolgo ljuboval tramvajskim sprevodnikom in nikoli ni hotel kupiti voznega listka, dastravno se je redno vozil. Sprevodniki so si dolgo belili glave, kakšno bi mu zasolili, potem pa se je lepega dne eden od njih domislil nekaj prav posebnega:

Ko je Salko naslednjega dne spet stopil v tramvaj — seveda brez vozne karte — mu je sprevodnik mirno vzel z glave kapo in ji s kleščami — preščipnil ščitnik! »Pa to namesto karte,«

Nevarno presenečenje

Ko je kopala krompir na njivi, je Manda Krželj iz okolice Splita našla v zemlji čudno, okroglo gnezdo, v njem pa 12 drobnih jajčec. Ker je mislila, da so jajca prepelčija, jih je spravila v culo, po delu pa jih odnesla domov in jih podložila koklji, ki je pravi tedaj valila tudi svoj naraščanje.

Na veliko Mandino začudenje pa so se že naslednji teden iz teh jajc izvalile — mlade kače! Preplašena gospodinja, ki jo je priklicala nič manj preplašena koklja, je poklicala soseda, ta pa je ugotovil, da so mlade kače modras!

Novator pri britju

Jakov Ilič z Brača se brije na prav poseben način, ki zanj trdi, da je najlažji, najhitrejši in najvarnejši.

Pri britju Ilič namreč nikoli ne pritrji britvice na britski aparat, ampak jo drži kar med prsti in se tako brije. Nikoli se ne ureže in tudi obrije se prav dobro. Čeprav Ilič vsem zatrjuje, da je ta način res najboljši, ga vendarle nihče ne posnema.

Redek medicinski fenomen

Staro Evgenijo Mihajlovič, ki jo imenujejo tudi babica Genja, prav dobro poznajo vsi Leskovčani, saj je stara 82 let in stalno živi v tistem mestecu. Minulo zimo pa jim je pripravila nemajhno »presenečenje«. Babica Genja je namreč »nekaj zabolela v prsih«, pa je morala k zdravniku. Ta jo je poslal v bolnišnico, kjer so jo natančno preiskali. Začudenje so ugotovili, da je babica Genja zelo redek medicinski primer, saj ima srce — na desni strani!

Vsa leta življenja Evgenija tega ni vedela, saj ni bila nikoli toliko bolana, da bi jo zdravnik natančneje preiskal. V bolnišnici so po pregledu shranili njen kardiogram (grafični prikaz delovanja njenega srca) kot posebno redkost v arhiv. Ko so jo zdravniki vprašali, ali je že imela kdaj kakšne težave zaradi nenavadne lege njenega srca, jim je babica Genja v šali zadržila, da je bilo njeno srce vedno prav postavljeno takrat, kadar ga je potrebovala, to je — v mladosti!